

Torsdagen den
29 maj 1980

Torsdagen den 29 maj

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

*Val till styrelsen
för Stiftelsen Riks-
bankens jubileumsfond*

§ 1 Val till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond

Företogs val av sex ledamöter jämte personliga suppleanter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

SVEN ANDERSSON (fp):

Fru talman! Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond består av elva ledamöter, valda för en tid av sex år. Styrelsen förnyas successivt vart tredje år med val den ena gången av sex ledamöter och följande gång av fem ledamöter.

I år står sex ledamöter jämte personliga suppleanter i tur att avgå. Valberedningen har efter föreskrivet samråd enhälligt godkänt en gemensam lista av utseende som framgår av en till kammarens ledamöter utdelad promemoria.

Valberedningen har också att i år föreslå ny ordförande i styrelsen efter Hans Meijer, vars mandattid nu utgår. Valberedningen föreslår enhälligt att Staffan Helmfritid utses till ordförande.

Ägenskap av ordförande i valberedningen ber jag att till fru talmannen få överlämna den gemensamma listan.

Den avlämnade gemensamma listan upplästes av förste vice talmannen och godkändes av kammaren, varvid befanns att följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på listan, valts för tiden från valet till dess nytt val förrättats under sjätte året här efter:

ledamöter

Lars-Ingvar Sörenson (s)
riksdagsledamot

Gunnar Biörck i Värmdö (m)
riksdagsledamot

Einar Larsson (c)
riksdagsledamot

Lars Wohlin
riksbankschef

personliga suppleanter

Margot Wallström (s)
riksdagsledamot

Mårten Werner (m)
riksdagsledamot

Ulla Ekelund (c)
riksdagsledamot

Thomas Franzén
avdelningsdirektör

Torsdagen den
29 maj 1980

Staffan Helmfrid
professor

Inge Jonsson
professor

David Magnusson
professor

David Ingvar
professor

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

Till *ordförande* utsågs professorn Staffan Helmfrid.

§ 2 Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:192 om försvarsförmågan inom totalförsvaret

Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Fru talman! Med hänvisning till riksdagsordningen 6 kap. 1 § vill jag härmed meddela att interpellation 1979/80:192 av Hans Lindblad ej kan besvaras inom föreskriven tid på grund av att erforderlig debattid ej kunnat inplaneras i kammaren.

Överenskommelse har träffats om att svar skall lämnas den 9 juni.

§ 4 Om verksamheten vid Goodyears fabrik i Norrköping

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

dels *Maj-Lis Landbergs* (s) och *Nils Berndtsons* (vpk) den 20 maj anmälda frågor, 1979/80:487 resp. 488.

dels *Anna Wohlin-Anderssons* (c) den 21 maj anmälda fråga, 1979/80:491,
och anförde:

Fru talman! Maj-Lis Landberg har frågat mig om jag är beredd vidta åtgärder för att rädda Goodyear – och i så fall vilka.

Nils Berndtson har frågat mig om regeringen är beredd att genom statligt övertagande eller andra åtgärder trygga fortsatt verksamhet vid Goodyears fabrik i Norrköping.

Anna Wohlin-Andersson har frågat mig om jag är beredd att redovisa resultatet av förhandlingar mellan industridepartementet och Goodyears moderbolag i USA om Norrköpingsfabrikens framtid.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Företagsledningen vid Goodyear Gummi Fabriks AB inledde i början av mars månad i år MBL-förhandlingar med de fackliga organisationerna inom företaget rörande en nedläggning av tillverkningen i Norrköping. I samband därmed informerades jag såväl av företagsledning som av de fackliga organisationerna om situationen inom företaget. Jag har därefter hållit fortlöpande kontakt med företagsledning, fackliga organisationer, kommun

och länsmyndigheter för att följa utvecklingen av förhandlingarna.

En nedläggning av verksamheten vid Goodyears fabrik, som har ca 700 anställda, skulle leda till allvarliga konsekvenser för sysselsättningen i Norrköpingsområdet. Därtill kommer negativa konsekvenser i form av en minskad självförsörjningsgrad av inom landet producerade däck för olika fordonstyper.

Mot denna bakgrund har jag strävat efter att försöka finna alternativa lösningar för att kunna bevara Goodyears tillverkning i Norrköping. Den 18 april hade jag överläggningar med ledningen för det svenska Goodyearbolaget. Kort därefter tog jag kontakt med ledningen för det amerikanska moderbolaget och bad om tillfälle till överläggningar rörande situationen i Sverige. Den 15 maj sammanträffade företrädare för industridepartementet med representanter för Goodyears moderbolag i USA.

Syftet med dessa överläggningar har varit att undersöka om Goodyear är berett att i stället för nedläggning satsa på ett investeringsprogram, vilket torde vara nödvändigt för att på sikt kunna bevara Norrköpingsfabriken. Detta kan synas välmotiverat, eftersom den svenska fabriken nuvarande situation enligt min uppfattning kan ses som en direkt följd av betydande desinvesteringar under den senaste tioårsperioden. Trots denna nedrustning av anläggningen går verksamheten f. n. inte med förlust. Jag har därför väddjat till Goodyearledningen att inte fatta något förhastat beslut om nedläggning utan i stället överväga effektivitetshöjande investeringar. Även de anställda samt den av företagsledningen och de fackliga organisationerna gemensamt anlitade konsulten har föreslagit ett investeringsprogram för att förbättra Norrköpingsfabrikens konkurrensförmåga.

Jag har vidare uppmanat Goodyear att, om bolaget trots dessa omständigheter inte är berett att driva tillverkningen vidare i framtiden, göra alla ansträngningar och ge tillräckligt rådrum för att finna något annat företag som kan överta hela eller delar av verksamheten.

Som svar på Maj-Lis Landbergs och Nils Berndtsons frågor vill jag understryka att efter vad som hittills har framkommit så förefaller inte statligt stöd kunna lösa de aktuella problemen vid Goodyear i Norrköping. Statligt övertagande, som nämnts av Nils Berndtson, är inte heller någon aktuell lösning. Beroende på bl. a. att Goodyear inte är berett att överläta sitt kunnande och sin marknad i Sverige måste ett eventuellt övertagande av Norrköpingsanläggningen göras av ett företag som är etablerat i gummivaruindustrin.

T. v. avvaktar vi Goodyears ställningstagande i pågående MBL-förhandlingar och utgår från att bolaget tar hänsyn till de synpunkter som har framförts av de anställda, av företagets konsult samt av mig.

MAJ-LIS LANDBERG (s):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga och för den fulliga redogörelsen.

De anställda vid Goodyear i Norrköping har ända sedan 1975 vid olika tillfällen stått inför hotet om att företaget skulle läggas ned. Ägarna i USA

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

har ansett att Norrköpingsfabriken inte är tillräckligt lönsam. Men alla anställda vid Goodyear har varje gång genom sina fackliga organisationer tillsammans med kommunen kämpat för att företaget skulle fortleva. De anställda har aktivt bidragit med olika förslag till förändringar och förbättringar för att få Norrköpingsfabriken lönsam.

Den större delen av produktionen vid Goodyear utgörs av bildäck, med en ökande försäljning i Norden. Vi får inte glömma bort att Sverige är ett av de biltätaste länderna och att en ökad import av bildäck inte borde vara önskvärd.

Som industriministern säger behövs investeringar för att kunna ta emot en tillverkning av den nya generationen bildäck. Men ägarna säger: Inga investeringar förrän fabriken ger tillräcklig vinst. Det är därför som jag menar att regeringen snabbt och kraftfullt måste ingripa för att stoppa nedläggningen av Goodyear och sätta in nödvändiga statliga insatser för att rädda jobben i Norrköping - i avvaktan på den utlovade planen för hur hela gummiindustrin skall se ut i framtiden i vårt land.

Vi har fått reda på att representanter för industridepartementet varit över i USA. I svaret säger industriministern emellertid inte särskilt mycket om vad som hände där. Jag ber därför industriministern att närmare redogöra för sammanträffandet i USA.

Vidare vill jag att industriministern svarar på frågan när han beräknar att planen för hela gummiindustrin, som görs upp av industriverket, blir klar.

NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Möjligen får vi i dag två olika debatter om gummiindustrin, eftersom motioner som rör gummiindustrin kommer upp till behandling senare på dagen. Det skadar kanske inte, då vi här har att göra med både ett akut och ett långsiktigt problem. Det beklagliga är att beskedet till de anställda i berörda företag är synnerligen magra. Detta omdöme maste gälla såväl regeringen som näringsutskottet.

Min fråga till industriministern har föranletts av att det hot som under flera år vilat över Goodyears fabrik i Norrköping om nedläggning nu tycks gå i verkställighet. Det USA-ägda företags ledning förefaller ha bestämt sig för en avveckling av verksamheten vid fabriken. Därigenom kommer minst 700 anställda att förlora jobben. Detta sker i en kommun som förut är hårt drabbad av företagsnedläggningar. En nedläggning av driften vid fabriken skulle innebära ett hårt slag mot de anställda, men också mot kommunen. Även gummiindustrin i övrigt kommer att påverkas ogynnsamt.

Det är sålunda ett mycket vittomfattande problem. Jag har i min fråga aktualiserat behovet av en utvecklingsplan för svensk gummiindustri men också påpekat nödvändigheten av omedelbara statliga åtgärder för att säkra sysselsättningen vid Goodyear i Norrköping. Industriministerns redovisning stärker mig i denna uppfattning.

På den direkta frågan om regeringen är beredd att genom statligt övertagande eller andra åtgärder trygga fortsatt verksamhet vid Goodyears

fabrik i Norrköping svarade industriministern: "Statligt övertagande, som nämnts av Nils Berndtson, är inte heller någon aktuell lösning. Beroende på bl. a. att Goodyear inte är berett att överlåta sitt kunnande och sin marknad i Sverige måste ett eventuellt övertagande av Norrköpingsanläggningen göras av ett företag som är etablerat i gummivaruindustrin." Men, herr industriminister, blottar inte detta en maktlöshet inför multinationella företag som är skrämmande?

Jag tackar industriministern för svaret, men noterar att det nu finns åtskilliga sidor i riksdagsprotokollen där regeringens talesmän, kanske främst industriministern, undvikit att ge klara besked. För de vid Goodyear anställda ger de svar som vi har fått inga besked om framtiden. Jag vill därför fråga industriministern: Vilka konkreta åtgärder är regeringen beredd att vidta för att trygga verksamheten vid Goodyear i Norrköping?

ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

De föregående talarna har tagit upp Goodyears betydelse för Norrköpings kommun som arbetsplats för de anställda och som däcktillverkare i Sverige. Allt detta behöver jag inte upprepa utan nöjer mig med att helt instämma.

Jag tycker att det är bra att industriministern har tagit initiativ till dessa kontakter med ledningen för det amerikanska moderbolaget. Sa utlämnade som nationer och anställda är på nåd och onåd till de multinationella företagen, så svårt som det är att med nationell lagstiftning styra multinationella företag, så besvärligt som det är att finna lämpliga motåtgärder mot den avancerade centralstyrning som de multinationella företagen står för, är väl den väg industriministern här gått en av de få framkomliga vägarna för att få kontakt med moderbolaget, få det att lyssna på vara argument och om möjligt få det att beakta dessa.

Senare i dag skall vi behandla näringsutskottets betänkande om gummiindustrin. Utskottet skriver bl. a.: "En kartläggning av den svenska gummivaruindustrin genomförs på regeringens uppdrag av statens industriverk. Resultatet skall utgöra en utgångspunkt för bedömning av utvecklingstendenserna inom branschen. --- Utredningsarbetet beräknas bli avslutat under år 1980." Vidare säger utskottet:

"Beträffande Goodyears fabrik i Norrköping vill utskottet framhålla att följderna av en eventuell nedläggning av produktionen bör granskas från beredskapssynpunkt. Detta sker för närvarande inom regeringskansliet."

Med anledning av detta skulle jag vilja fråga industriministern: Kan vi hoppas att de här två utredningarna blir färdiga vid en sådan tidpunkt att resultatet av dem kan beaktas när det gäller att se vad som kan göras för Goodyears framtid, om moderbolaget beslutar sig för att dra sig ur engagemanget i Norrköping?

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

Industriministern NILS ASLING:

Fru talman! Maj-Lis Landberg och även Anna Wohlin-Andersson vill ha en kompletterande redovisning av våra överläggningar med koncernledningen i USA. Det ligger i sakens natur att jag knappast kan ge någon detaljerad redovisning. Jag vill bara understryka att ändamålet med överläggningarna i USA var att utförligt redovisa industridepartementets synpunkter i fallet Goodyear - inte minst beträffande nödvändigheten av att det investeringsstopp som man i realiteten har haft sedan lång tid tillbaka vid Norrköpingsfabriken häves och att man den vägen ger anläggningen en ny chans att bli produktiv och förbättra sin lönsamhet. Det blev en ganska ingående överläggning, där också de industripolitiska synpunkterna rent allmänt från den svenska regeringens sida redovisades. Så långt hade alltså ändamålet med våra överläggningar med moderbolaget avsett resultat som att vi fick tillfälle att direkt till de beslutande instanserna i företaget redovisa vår syn i frågan.

Jag skulle vilja säga till Nils Berndtson, när han säger att vi uppträder som om vi vore maktlösa gentemot de multinationella företagen, att det är helt felaktigt. Relationerna med de multinationella företagen, liksom med de svenska, måste ändå bygga på normala legala överläggningar och röra sig inom de praktiserade ramar för kontakt med näringslivet som vi har här i landet. Jag vill understryka att de multinationella företagen är en viktig del av det svenska näringslivet och att man alltså inte, som Nils Berndtson gör, kan säga generellt att vi har svarigheter i våra relationer med de multinationella företagen.

NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Jag tycker inte att industriministern har kunnat motbevisa att man har en undfallenhet för de multinationella företagen. Låt oss granska industriministerns svar på frågorna om vad man har gjort.

Syftet med överläggningarna har varit att undersöka om Goodyear är berett att göra något. Jag har väddat, säger industriministern, jag har uppmanat, vi utgår från att de skall ta hänsyn, osv. Men jag tycker att det här är en alltför passiv hållning.

Redan när vi hade en debatt här i kammaren den 12 november i fjol - också föranledd av nedläggningsshotet mot Goodyear - åberopade arbetsmarknadsministern gällande lagar och olika utredningar. Men hur är det i den här konkreta situationen? Vad har regeringen kunnat göra för att förmå Goodyears ledning att ta sitt ansvar? Vad har regeringen sagt om de vinster företaget hämtat från den svenska tillverkningen? Vad har ni sagt om de uteblivna investeringarna som en viktig orsak till den bristande lönsamhet som man nu har sökt åberopa? Vilka patryckningar har regeringen gjort för att verksamheten skall fortsätta?

Detta tycker jag är avgörande frågor i sammanhanget. Om vi inte får svar på de frågorna får man stora volymer av förhoppningar från regeringen - men det hjälper inte de anställda i den svarta situation de befinner sig i.

MAJ-LIS LANDBERG (s):

Fru talman! Vi fick inte reda på särskilt mycket om vad som hade hänt vid sammanträffandet i USA.

I dag räcker det inte med bara vädjanden från regeringen, utan i dag är det nog fråga om att säga ifrån.

Jag vill fråga industriministern om han anser att Goodyear i Norrköping skall vara kvar som en gummiindustri på sikt.

Jag vill också fråga om statsrådet delar den uppfattning som överstyrelsen för ekonomiskt försvar har, nämligen att Goodyear inte behövs av försörjningsskäl.

Jag vill vidare påminna om att industriminister Asling i ett svar till Per-Olof Hakansson 1976 lovade att utredningen om gummiindustrins situation och utvecklingstendenser skulle arbeta mycket snabbt och i nära samarbete med de fackliga organisationerna och berörda kommuner. I år har vi 1980. Ännu har vi inte fått den här planen för hur hela gummiindustrin i vårt land skall se ut. Jag vill påstå att det nu är mycket bråttom – om vi över huvud taget skall ha den tillverkning kvar som Goodyear bedriver.

Jag vill också påstå att det, med tanke på att Goodyear i Norrköping har så stor del av bildäcksmarknaden i Sverige och Norden över huvud taget, inte är försvarbart – vare sig från beredskapssynpunkt eller samhällsekonomiskt – att regeringen inte ser till att denna tillverkning är kvar.

ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag skulle än en gång vilja vädja till industriministern om ett besked när de här utredningarna angående gummiindustrins framtid över huvud taget och Goodyears betydelse ur beredskapssynpunkt eventuellt kan bli färdiga. Jag anser nämligen att det vore både oklokt och olyckligt om vi inte kunde se resultatet av de här utredningarna, innan vi eventuellt måste se en yrkeskunnig arbetarkår skingras och en fabrik gjord just för däckstillverkning läggas ned.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Får jag först vända mig till Nils Berndtson. Vad är vpk:s alternativ? Jo, det är att staten skulle gå in. Har vpk fragat de anställda i t. ex. Gislaved om deras uppfattning? I realiteten har vpk inget underlag ens bland de anställda för sitt alternativ. Därmed kan jag lämna den synpunkten at sitt öde.

Får jag sedan beträffande de upprepade kraven på en plan för svensk gummiindustri säga att vi i december 1976 uppdrog åt statens industriverk att utreda dessa frågor. Vi har hittills fått två delrapporter, en i april 1978 och en i oktober i fjol. Utredningens arbete med kartläggandet av gummiindustrin fortsätter. Så snart det finns en slutrapport, skall vi överväga vilka åtgärder som skall vidtas.

När det sedan gäller de beredskapssynpunkter som bl. a. Maj-Lis Landberg tar upp, vill jag säga att jag omedelbart efter det att Goodyear informerat mig om att man tänkte inleda en MBL-förhandling kontaktade

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

handelsministern, som lät överstyrelsen för ekonomiskt försvar utreda frågan om försörjningsberedskapen för gummidäck.

Överstyrelsen har lämnat en rapport till handelsministern, dagtecknad den 6 maj, där styrelsen bl. a. säger att det inte finns några aktuella försörjningspolitiska motiv för att göra speciella insatser för produktionen vid Goodyears anläggningar.

NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Industriministern undrar om vpk har frågat de anställda i Gislaved hur de ser på att staten går in i branschen. Men Gislaved har ju uttryckt oro för följderna av de multinationella företagens agerande, och det är just de multinationella företagen som är det största hotet också mot de anställda i Gislaved. Jag tycker att industriministerns eget resonemang bekräftar detta förhållande.

Det finns i sammanhanget viktiga saker att beakta, såsom att svenska bilföretag har haft en betydande omsättning just av Goodyears produkter. Vad sker om nu Goodyear lägger ner den svenska tillverkningen? Blir svenska bilföretag då importörer av Goodyeardäck från andra länder? Anser inte industriministern att det behövs särskilda åtgärder för att främja den svenska produktionen? Jag tycker att detta talar både för en plan för den svenska däckproduktionen och för statligt engagemang i de företag som nu håller på att slå igen.

Vad tänker f. ö. regeringen göra för att möta en omfattande import från de multinationella företagen? Det gäller en import som kan äventyra den svenska däckproduktionen på sikt.

MAJ-LIS LANDBERG (s):

Fru talman! Industriministern säger när det gäller planen att så fort det finns en slutrapport kommer han att *överbäga* att vidta åtgärder. Enligt mitt förmenande är detta inte aktivt. Det är inte offensivt i den tid som vi just nu lever i och när det gäller Goodyear – och sedan kan det vara för sent. Jag hade i stället väntat mig att industriministern skulle ha *påskyndat* denna utredning och *utlovat* att han skulle vidta snabba åtgärder.

Industriministern vidrörde inte alls de samhällsekonomiska konsekvenserna av en ökad import av bildäck. Jag vill påstå att detta inte är en underordnad fråga, framför allt inte i den samhällsekonomiska situation som regeringen så ofta aberopar i andra sammanhang. Jag tycker att en av regeringens representanter borde ha svarat även på den frågan.

Industriministern NILS ÄSLING:

Fru talman! För jag avslutningsvis säga till Nils Berndtson att jag av hans senaste yttrande kan konstatera att också han själv inser att det inte finns något stöd ens bland de anställda för vpk:s krav på ett förstärkt agerande av den svenska gummivaruindustrin. Det har mina kontakter, t. ex. med anställda i Gislaved, gett klart belägg för. Ett förstärkt agerande skulle alltså inte på något sätt lösa problemen.

*Om verksamheten
vid Goodyears
fabrik i Norrkö-
ping*

Till Maj-Lis Landberg vill jag säga följande. Dels kräver hon att vi i våra överläggningar med moderbolaget skall säga ifrån - vilket vi har gjort -, dels kräver hon att vi också skall ha en översiktlig plan. Det här är ju i och för sig motsäggande påståenden och krav. Skulle vi följa det ofta upprepade socialdemokratiska kravet på en översiktlig planering av bransch efter bransch, skulle vi därmed också avhända oss möjligheten att gå in i reella förhandlingar och ställa krav på företagen, eftersom företagen då alltid skulle kunna hänvisa till att den plan som skall arbetas fram och som företagen och de anställda ju måste vara överens om först måste avvaktas. Men här har vi inte tid att vänta på de socialdemokratiska centralplanerna, utan vi måste gå till aktion omgående. Det har vi också gjort genom våra överläggningar med moderbolaget i USA.

NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Men ett statligt övertagande av Goodyear och Firestone är inte liktydigt med att man då också måste låta staten ta över Gislaved, som ju drivs kooperativt. Det är ju den frågeställningen det handlar om.

Sedan kan naturligtvis ett statligt engagemang i de här frågorna ha olika former, men det avgörande är att det är aktivt och framåtsiktande och inte så passivt som regeringens handlande hittills har varit. De omedelbara insatserna bör väl ändå gälla att ingen avveckling får ske förrän branschens situation har klarlagts.

Jag vill också notera att nedläggningen av Goodyears fabrik i Norrköping äger rum samtidigt som regeringen har stoppat det planerade sjukhusbygget där. Kom ihåg att dessa attacker mot sysselsättningen görs i en kommun som ännu bär spår av tidigare svåra sysselsättningskriser! Jag menar att regeringen har ett synnerligen stort ansvar när det gäller jobben i Norrköping.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Nu tar Nils Berndtson till också lasaretsbygget i Norrköping. Det är en fråga om de investeringar i offentlig sektor som skall ske, och den kan knappast sammankopplas med den sak vi nu diskuterar.

Jag vill betona att vi från industridepartementets sida verkligen har lagt ned all möda för att försöka lösa problemet med Goodyear och för att för moderbolaget i USA förklara att det är ett klart samhällsintresse från svensk sida att Norrköpingsfabriken får leva vidare och utvecklas samt att vi anser att det på den svenska marknaden finns plats för Goodyearfabriken i Norrköping. Vi har vidare framhållit att problemet bör lösas genom att man återupptar de investeringar som eftersatts ett antal år.

NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Om man genom regeringsbeslut tar bort arbetstillfällena i Norrköping och samtidigt visar passivitet i en situation när multinationella företags åtgärder rycker undan ytterligare arbetstillfällena, då finns det ju ett klart samband.

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om förbud mot
lockout*

Industriministern NILS ÄSLING:

Fru talman! Debatten blir ju ganska meningslös om den skall föras på de här villkoren. Regeringsbesluten visavi Norrköping är ägnade att stärka sysselsättningen i Norrköping. Våra aktiviteter visavi Goodyearfabriken görs för att säkra sysselsättningen i Norrköping. Vi har dessutom haft anledning att diskutera andra industriprojekt i Norrköping, genom vilka vi är beredda att stödja sysselsättningen där.

MAJ-LIS LANDBERG (s):

Fru talman! Jag tackar för det svar industriministern gav om att Goodyear behövs och att alla ansträngningar skall göras för att trygga sysselsättningen. Men då måste man också vara aktivare.

Jag vill påminna om att gummiindustrin egentligen är en liten bransch. Men strukturomvandlingen i branschen har varit ganska hårdhänt. Under senare år har inte mindre än 4 000 arbetstillfällen försvunnit inom branschen. Då är det enligt mitt förmenande nödvändigt att ha en plan för hela branschen. Vi i Norrköping känner solidaritet med gummiarbetarna i hela landet. Vår uppgift är att se till att vi får ha kvar den industri som är nödvändig ur både samhällsekonomiska synpunkter och beredskapssynpunkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om förbud mot lockout

Arbetsmarknadsministern ROIF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Lars Werners* (vpk) den 7 maj anmälda fråga, 1979 80:451, till statsministern, och anförde:

Fru talman! Lars Werner har mot bakgrund av årets konflikt på den privata arbetsmarknaden frågat statsministern om regeringen är beredd att förbjuda arbetsgivarnas rätt att tillgripa lockoutvapnet.

Frågan har överlämnats till mig.

När man i vårt land i olika sammanhang har diskuterat frågan hur statsmakterna bör förhålla sig till konflikter som har brutit ut på arbetsmarknaden, har den bärande tanken varit att samhället bör vara neutralt.

Som ett uttryck för detta ställningstagande har både i 1928 års kollektivavtalslag och sedermera i 1976 års medbestämmandelag funnits föreskrifter om att rätten att vidta stridsåtgärder i princip tillkommer båda parter på lika villkor. Samma princip finns till yttermera visso inskriven bland de grundläggande fri- och rättigheterna i den nya regeringsformen. Även flera internationella instrument som Sverige har ratificerat, t. ex. Europarådets sociala stadga, utgår från att stridsåtgärder skall kunna vidtas av båda parter i en arbetskonflikt.

Det kan finnas anledning att mot bakgrund av årets arbetskonflikter analysera det regelsystem som vi f. n. har. Tidigare erfarenheter visar

emellertid att detta är en utomordentligt grannliga uppgift. Mot den bakgrunden är jag inte för dagen beredd att göra något vidare uttalande i den av Lars Werner väckta frågan.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! I Lars Werners frånvaro är det jag som får tacka för svaret.

Svenska arbetsgivareföreningens lockout drabbade nästan 800 000 arbetare under avtalsrörelsen. Därmed lamslogs viktiga delar av samhället och tillfogades även fackföreningsrörelsen och löntagarna ett hart slag. Mot den bakgrunden är det mycket märkligt att massmedia liksom också företrädare för regeringen direkt gjort de fackliga organisationerna ansvariga för effekterna av Arbetsgivareföreningens lockout.

Det har också gjorts gällande att löntagarnas strejkrätt och arbetsgivarnas lockouträtt är jämförbara, men detta är ju felaktigt. Utöver lockouten har arbetsgivarna, i kraft av sitt ägande av produktionsmedlen, makten över jobben liksom över produktionen, investeringar, avskedanden, permittering, forskning och utveckling m. m.

En lockout motverkar ju strejkrätten. Arbetsgivarna utestänger de anställda från deras arbetsplatser och fräntar dem rätten att strejka. Arbetsgivarna förlorar då under en tid sina vinster, medan löntagarna därvid helt går miste om den livsviktiga lönen – pengar att handla mat för, att betala hyran med, att köpa kläder för etc.

Vpk riktade när dessa två åtgärder jämfördes här i riksdagen kritik mot detta. Vi var då ensamma om denna inställning. I dag, efter storlockouten, har dock åsikterna svängt, och det finns nu en stark kritik från fackligt håll, inte minst från L.O och dess ordförande, mot arbetsgivarnas lockouträtt.

Vid en internationell genomgång finner man att lockouten är principiellt förbjuden t. ex. i Italien och i Frankrike. Den får endast utlösas mot strejkande arbetare. Också i Holland är den förbjuden. Om arbetsgivarna ändå utlöser lockout måste de betala ut löner till de anställda.

I Västtyskland är lockout förbjuden i delstaten Hessen, och fackföreningsrörelsen har under våren bedrivit en kampanj för att få lockouten helt förbjuden.

Frågan gällde om regeringen är beredd att förbjuda arbetsgivarna att tillgripa lockoutvapnet. Jag kan bara tolka arbetsmarknadsministerns svar som ett nej – arbetsmarknadsministern skall endast eventuellt titta på denna grannliga uppgift. Jag vill ända fråga arbetsmarknadsministern: Är det inte så att arbetsgivarnas rätt att tillgripa lockoutvapnet kränker löntagarnas rätt att tillgripa strejken i en avtalskonflikt? Och ligger det inte ett problem i det förhållandet som måste erkännas också av regeringen?

Jag vill till arbetsmarknadsministern ställa frågan om det verkligen är så att lika villkor gäller vid en lockout. Vid strejk undanhåller arbetarna sin arbetskraft. Vid lockout är det inte så att företagsägarna undanhåller sin arbetskraft, utan de förvägrar i stället de arbetande rätten att använda sin. Detta kan inte vara förenligt med jämställdhet och lika villkor.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om förbud mot
lockout*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om förbud mot
lockout*

Med anledning av den hänvisning som arbetsmarknadsministern gjorde till den grannliga uppgiften att analysera det nuvarande regelsystemet vill jag fråga, om det i genomgången härav även ingår att titta på frågan om blockaden. Är det alltså nu inte bara fråga om en begränsning av strejkrätten som man skall studera?

Arbetsmarknadsministern ROLE WIRTÉN:

Fru talman! Enligt den svenska modellen är det ju arbetsmarknadens parter som i första hand bär ansvaret för avtalsrörelserna och deras genomförande. Den modellen bygger på att vi i vårt land har starka och ansvarskännande organisationer på båda sidor av förhandlingsbordet. Man kan mot den bakgrunden, fru talman, inte undgå att falla litet grand i funderingar över syftet med ett förslag, som rycker undan grundvalen för detta system och som innebär ett upphävande av rättigheter som har skrivits in i grundlag och i internationella dokument.

Jag skulle, fru talman, därutöver till Lars-Ove Hagberg bara vilja säga att det från regeringens sida inte har gjorts några beskyllningar mot fackliga organisationer för att det har utbrutit en blockad. Vi har – som vi skall göra – ställt oss neutrala i konflikten, och så kommer vi att ställa oss också i eventuella kommande konflikter på arbetsmarknaden.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Regeringen är alltså inte beredd att ingripa mot lockoutvapnet. Det innebär väl egentligen att man ställer sig bakom Arbetsgivareföreningen och dess intressen, eftersom den har hand om produktionsmedlen och kan vidta mängder av åtgärder medan det råder s. k. arbetsfred. När man går in i förhandlingar kan arbetsgivarna dessutom utestänga arbetarna från jobbet, och då talar man om någon form av jämvikt. Är det jämvikt? Jag fick inget svar på den frågan.

Vid en lockout utestängs arbetarna från arbetsplatsen. Det är ju inte alls jämförbart med arbetarnas möjligheter. Vem kan arbetarna utestänga från arbetsplatsen? De kan bara dra undan sin egen arbetskraft.

Låt oss ta ett exempel på något som skulle vara jämlikt: Om arbetarna fick strejka och även företagsägarna fick strejka, då skulle situationen vara jämställd. Men då kanske det skulle framkomma saker som skulle kännas ganska otrevliga för många. Man skulle se att en liten del av dem som finns i ett företag, aktieägare m. fl., skulle man klara sig utan i det här läget.

I praktiken är det nio stora finansfamiljer som kan lockouta 3 miljoner människor. Det är vad det handlar om, och det är inte lika villkor. Tycker verkligen arbetsmarknadsministern att det är lika villkor? Detta är ju en central fråga. Det finns andra länder i Västeuropa som har en annan ordning. Vissa regeringsledamöter har gått till attack mot strejkrätten och antytt att den på vissa områden kanske skulle begränsas. Men om det förhållandet att Arbetsgivareföreningen kastar ut människor i arbetslöshet har inte regeringen sagt ett enda ord.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Om bostadsförhållandena för ungdomar som söker arbete i storstadsregionerna

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Frida Berglunds (s) den 8 maj anmälda fråga, 1979/80:461, och anförde:

Fru talman! Frida Berglund har frågat mig vilka initiativ jag avser att vidta för att tillförsäkra de ungdomar som nu uppmuntras att söka arbete i storstadsregionerna trygga bostadsförhållanden.

Anvisas någon genom arbetsförmedlingen arbete på annan ort kan skilda bidrag utgå både före och i samband med flyttningen. Bl. a. utgår bidrag i form av reseersättning och traktamente för s. k. sökanderesa till både den sökande och medföljande make eller, om personen i fråga är under 20 år, förälder. Detta bidrag har tillkommit för att den arbetssökande redan innan han eller hon bestämmer sig för att anta erbjudet arbete skall kunna ta del av förhållandena, inte bara på arbetsplatsen utan också på orten, exempelvis i fråga om tillgången på bostäder, skolor, barntillsyn m. m.

Flertalet av dem som utnyttjar sådana s. k. sökanderesor är ungdomar under 25 år, och för att bl. a. hjälpa dessa ungdomar till rätta provor arbetsmarknadsstyrelsen f. n. vid arbetsförmedlingen i Stockholm en verksamhet med särskild mottagningspersonal med uppgift att förbereda och genomföra mottagningsåtgärder i samråd med den arbetssökande. En åtgärd i det sammanhanget är att diskutera bostadsfrågan.

FRIDA BERGLUND (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag har aktualiserat bostadsfrågan för att peka på hur ungdomars behov av arbete, tak över huvudet och en säng att sova i kan utnyttjas när det är obalans mellan tillgång på arbete och tillgång till bostäder. Arbetskraftsömflyttningen är statsrådets ansvarsområde, och därför har jag ställt frågan till statsrådet Wirtén. Svaret är positivt så till vida att man har ordnat vissa mottagningsåtgärder, men i dagens situation har de här åtgärderna visat sig helt otillräckliga.

En första förutsättning för att klara av ett arbete är att man har en något så när hyfsad bostad. Ett minimikrav är att man kan hålla sig ren, att man har kokmöjligheter så att man kan klara någon enkel matlagning själv – och det bör man kunna göra till rimliga kostnader.

Omställningen att flytta från skogslänen till Stockholmsområdet innebär i sig en påfrestning. Dessutom börjar man kanske sitt första arbete med allt vad det innebär av anpassningsproblem. I dag kan mycket få av dem som flyttar räkna med att få en ordnad bostad i Stockholmsområdet. Hur skall då ungdomarna kunna göra sig själva rättvisa? Många av dem är dessutom helt ovetande om den bostadsmarknad som de möter och blir ett lätt byte för diverse figurer som vill komma åt lättförtjänta pengar.

För en tid sedan läste jag i Aftonbladet en artikel under rubriken "Tjugo ungdomar betalade för samma lägenhet". Hyran varierade mellan 3 000 och 6 000 kr. per kvartal. En av ungdomarna kom med sitt flyttlass från Borlänge

Om bostadsförhållandena för ungdomar som söker arbete i storstadsregionerna

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om bostadsför-
hållandena för
ungdomar som
söker arbete i
storstadsregioner-
na*

och fann att 19 andra hade fått hyra samma lägenhet i andra hand. Lägenhetsinnehavaren var i Göteborg och helt okunnig om hyrestransaktionerna. Sådana här situationer gör att ungdomen helt kan tappa sugen, och med rätta frågor de: Vilket samhälle är det vi lever i? Jag har träffat ungdomar som har fått erbjudande om stora bostäder som kostar 2 800 kr. i hyra per månad – en orimlighet för ungdomar med medelmåttiga inkomster.

Det behövs fler billiga bostäder för ungdomar, men det är inte arbetsmarknadsministerns bord. Det bör emellertid vara en uppgift för arbetsmarknadsmyndigheten att informera om bostadsmarknaden. Är bostadsmarknaden sådan som den är i exempelvis Stockholmsområdet finns det starka skäl att avråda ungdomar från att flytta. Jag vill därför fråga statsrådet: Anser också statsrådet att det av sociala skäl är motiverat att arbetsmarknadsmyndigheten avråder ungdomar från att flytta innan de verkligen har fått sin bostadsfråga på inflyttningssorten löst?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Den fråga som Frida Berglund har tagit upp gäller två olika kompetensområden, vilket hon helt riktigt påpekade i sitt inlägg. Här är det en arbetsfördelning mellan kommunerna som är ansvariga för bostadsförsörjningen och arbetsmarknadsverket som har att hjälpa till vid sökandet efter nya jobb, om någon önskar byta sysselsättning eller har blivit utan ett jobb.

Jag medger att om man på detta sätt har skilda kompetensområden kan en del svårigheter uppstå. Men jag har också i mitt svar mycket tydligt redovisat att vetenskapen om dessa svårigheter har gjort att arbetsmarknadsverket har satt in speciella resurser för att försöka avhjälpa dessa svårigheter, som framför allt gäller storstadsområdena. Här i Stockholmsområdet är ett par tjänstemän direkt avdelade för att hjälpa ungdomar som söker arbete här, så att de skall komma till rätta med inte bara bostadsfrågan utan även andra problem. Man har alltså försökt tillgodose behovet av information, även om vi naturligtvis alltid kan diskutera om resurserna är tillräckliga.

Frida Berglund frågade om man skall avråda ungdomarna från att flytta till de områden som har svårast att ordna bostäder. Man skall naturligtvis i stället försöka komma till rätta med problemet. Jag har vid skilda tillfällen sagt att en viss rörlighet på arbetsmarknaden är nödvändig, och den uppfattningen har jag alltjämt. Men naturligtvis skall den ske på ett socialt ansvarsfullt sätt.

FRIDA BERGLUND (s):

Fru talman! Jag kunde naturligtvis ha ställt min fråga till socialministern i stället, för det finns också en social aspekt på problemet. Ordnas inte bostadsfrågan – och den är i dag väldigt besvärlig i Stockholm – blir det svårt för ungdomarna att klara sig. Vi kan i tidningarna läsa rubriker som att "Här i en källare i Solna bor Hans" – det gällde en ung man med förvärvsarbete. Jag sade att det var positivt att man hade gjort besöksresor och att man hade

avdelat personal för de här frågorna. Men så länge 19–20 personer kan hyra samma lägenhet i andra hand och bli lurade är förhållandena inte tillfredsställande. Det lyckas därför att ungdomarna många gånger är omedvetna om bostadsproblemen, även om man berättar för dem att det är svårt att få bostad i Stockholm. De saknar sådana erfarenheter. De har många gånger haft en relativt hyfsad bostad hemma. Därför blir de ett lätt byte för bostadsspekulanterna. Dessa vet också att ungdomarna har pengar i form av flyttningsbidrag från AMS, och det utnyttjar de. Så blir ungdomarna av med sina pengar och har ändå ingen bostad.

Jag erkänner att det här är ett svårt problem som berör väldigt många, men det drabbar ungdomar särskilt hårt – ungdomar som kanske har flera misslyckanden bakom sig på hemmaplan, eftersom de inte har fått jobb. De upplever här ännu ett misslyckande.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Om planerad flyttning av anställda i AMS egenregiverksamhet, m. m.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Arne Nygrens (s) den 19 maj anmälde fråga, 1979/80:483, och anförde:

Fru talman! Arne Nygren har frågat mig om jag anser att AMS fullföljande av tidigare planerad flyttning av anställda inom verkets egenregiverksamhet från Norrland söderut och planerad indragning av regionkontor i de nordligaste länen är regionalpolitiskt försvarbara och i överensstämmelse med riksdagens uttalade mening.

Det ankommer på AMS att själv – i enlighet med de riktlinjer som har getts av regering och riksdag – bestämma i vilken utsträckning beredskapsarbeten skall utföras i AMS egenregi. Det av Arne Nygren återopade uttalandet av riksdagens arbetsmarknadsutskott om AMS egenregiverksamhet kommer att ges AMS till känna i regleringsbrevet för budgetåret 1980/81.

AMS har fått regeringens uppdrag att i samråd med statskontoret och i nära kontakt med berörda personalorganisationer se över administration och organisation av beredskapsarbeten. Översynen skall ta sikte på regionkontorens ställning i arbetsmarknadsverkets organisation och redovisas senast i styrelsens anslagsframställning för budgetåret 1981/82.

Innan denna översyn har fullföljts finns inte anledning för mig att göra något uttalande i den frågan.

ARNE NYGREN (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

För två månader sedan behandlade riksdagen arbetsmarknadsutskottets betänkande 21 och i samband med detta fyra motioner som handlade om den framtida omfattningen av beredskapsarbeten i AMS egenregi.

Motionerna redovisade oro för att AMS planerade indragning av

Om planerad flyttning av anställda i AMS egenregiverksamhet, m. m.

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om planerad
flyttning av an-
ställda i AMS
egenregiverksam-
het, m. m.*

egenregiverksamhet i Norrlandslänen. Arbetsmarknadsutskottet lugnade motionärerna och övriga oroliga genom att i betänkandet uttala att "det finns skäl att iaktta försiktighet vid neddragningen av verksamheten i norr med hänsyn till de särskilda problem som finns på arbetsmarknaden där. Det kan i de nordligaste länen, vid bedömningen av behovet av beredskapsarbeten i AMS regi, vara berättigat att med den specialanvisade arbetskraften jämställa vissa äldre arbetslösa, som är ortsbundna och saknar full arbetsförmåga."

Hur har då AMS reagerat på denna utskottets uttalade mening, som också i enighet antogs av riksdagen? Enligt vad jag fått veta i kontakter med AMS planerar man precis som man gjorde före riksdagsuttalandet en mycket kraftig neddragning av egenregiverksamhet i Norrlandslänen.

Mäktigt antal arbetsledare och tekniker vid regionkontoren i norr ser neddragningen ut så här.

- I Luleå: en neddragning med 31, från 56 till 25.
- I Umeå: en neddragning med 30, från 48 till 18.
- I Härnösand: en neddragning med 22, från 47 till 25.

Den 17 januari i år svarade arbetsmarknadsministern på en fråga här i riksdagen om AMS egenregiverksamhet och en då fruktad neddragning i Norrland. Statsrådet sade då så här: "Enligt vad jag har inhämtat planerar AMS f. n. en liten minskning av egenregiverksamheten i de tre nordligaste länen."

Jag vill nu när neddragningsplanerna är kända fråga statsrådet: Är denna neddragning så liten som statsrådet räknade med när han svarade i januari?

Till detta kommer att AMS i dagarna har meddelat planer på indragning av ett av sina regionkontor, och då ett av kontoren i Norrland, nämligen det i Umeå. Därmed skulle 15 AMS-heltidsanställda få flytta söderut. Jag vill fråga arbetsmarknadsministern: Är detta regionalpolitiskt försvarbart? Är det en försiktighet av det slag som riksdagen uttalade sig för i mars i år?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Jag vill först gärna stryka under det som Arne Nygren själv läste upp, där arbetsmarknadsutskottet pekar på hur riksdagen har sett på denna fråga och vilka direktiv som därmed gäller för AMS i den fortsatta verksamheten. Jag förutsätter naturligtvis att de beslut som har fattats här skall gälla för den fortsatta planeringen.

Jag har redan sagt att vi måste avvakta den översyn som är på gång. Den får jag redovisad i höst inför nästa budgetår, och då har vi bättre material för att göra de bedömningar som Arne Nygren här är ute efter.

Det kan kanske ändå förtjäna att meddelas kammaren att vi med denna egenregiverksamhet i första hand avser att hjälpa människor med speciella svårigheter på arbetsmarknaden, de s. k. specialanvisade. Ser vi på hur AMS egenregiverksamhet är utnyttjad just för denna grupp av människor i norr och i söder, finner vi dess värre, Arne Nygren, att det råder en obalans. Den andel som kan sägas vara gällande i södra och mellersta Sverige beträffande

sådan här specialanvisad arbetskraft är 90 %, medan motsvarande andel i Norrland är 50 %.

Det visar att AMS har ett problem att klara av. Det tycker jag att vi inte skall blunda för. Det får inte heller vara så som jag påpekade i en tidigare debatt här i kammaren med herr Nordin, alltså att man konkurrerar ut annan verksamhet som har sin normala funktion i dessa län. Också det är ett balansproblem som måste lösas på ett rimligt sätt.

ARNE NYGREN (s):

Fru talman! Får jag bara för statsrådets kommande funderingar när det gäller planerna på att dra in ett regionkontor i Umeå säga att detta skulle betyda att verksamheten i exempelvis Sorsele, som är vår mest plågade kommun – det vet statsrådet mycket väl – skulle komma att ledas från Härnösand. Det skulle kunna jämföras med att verksamhet i Uppsala skulle ledas från Växjö. Det är fråga om samma avstånd. Då förstår statsrådet hur svårt det skulle bli att få någon hyfs på verksamheten om kontoret i Umeå drogs in.

Uppgiften om att det råder obalans mellan Norrland och de övriga delarna av landet är väl en sanning med modifikation. I Västerbotten, för att ta ett exempel, finns i dag kända projekt på totalt 93,2 milj. kr. Efter rekommendationer om neddragningar har man prutat ned till en verksamhet på 65–68 milj. kr. och alltså avstått från ungefär 50 %. Skulle man nu göra en sådan neddragning som AMS har planer på, skulle det medföra en total katastrof för den särskilt placerade och ortsbundna äldre arbetskraften där uppe. Jag tar ändå statsrådets uttalande här såsom ytterligare en påminnelse till AMS om att bromsa upp en aning i planerna på att centralisera verksamheten och flytta den söderut.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Om användning av vattenbomber för bekämpning av skogsbränder

Kommunministern KARL BOO erhöll ordet för att besvara *Gunnar Olssons* (s) den 7 maj anmälda fråga, 1979/80:453, och anförde:

Fru talman! Gunnar Olsson har frågat mig om jag överväger att i Sverige på försök introducera vattenbomber från luften för att effektivare än nu kunna bekämpa bränder i skog och mark.

Frågan om en försöksverksamhet med skogsbrandsläckning från flyg har nyligen prövats av regeringen. Ärendet, som aktualiserats av statens brandnämnd, avsåg en försöksverksamhet med ett centralt stationerat flygplan som var särskilt inrättat för ändamålet. Kostnaden för detta under en skogsbrandsäsong som är fyra månader uppskattades till 1,3 milj. kr. i 1978 års kostnadsläge. Det är en betydande kostnad i förhållande till de värden som man kan räkna med att rädda genom att använda den

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om användning
av vattenbomber
för bekämpning
av skogsbränder*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om användning
av vattenbomber
för bekämpning
av skogsbränder*

ifrågavarande tekniken. I ärendet framgick vidare att man borde undersöka om det är möjligt att för skogsbrandsläckning använda flygplan och helikoptrar som redan finns tillgängliga i Sverige i stället för att använda ett särskilt flygplan.

Regeringen anförde i sitt beslut den 21 februari 1980 att det kan finnas anledning att undersöka möjligheterna till skogsbrandsläckning från flyg med befintliga flygplan och helikoptrar. Däremot borde man inte sätta i gång en försöksverksamhet med den inriktning som brandnämnden hade angett i sin framställning.

Enligt min mening har det sedan regeringens beslut inte inträffat något som bör leda till en ändrad bedömning. Det får ankomma på den ansvariga myndigheten, statens brandnämnd, att överväga förutsättningarna för en försöksverksamhet med befintliga flygplan och helikoptrar. Jag avser därför inte att nu ta något initiativ i frågan.

GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka kommunministern för svaret. Vid en hastig genomläsning får jag ett intryck av att kommunministern är rätt kallsinnig till tanken på en försöksverksamhet i Sverige. Detta förvånar mig något med hänsyn till den positiva attityd som bl. a. statens brandnämnd har intagit.

De handlingar som jag har fått sedan jag ställde min fråga har givit mig en stark känsla av att fler och fler ger uttryck för ett intresse av en försöksverksamhet med skogsbrandsläckning från flyg. De goda erfarenheter som man på olika håll i Europa har av skogsbrandsläckning med hjälp av vattenbombning torde vara främsta orsaken till att fler och fler förordar denna teknik även i vårt land.

Tekniken tillämpas som känt i Norge sedan något är tillbaka. Vi hade i Värmland i juni förra året förmånen att på försök få pröva det norska planet vid en hyggesbränning, och alla som var med den gången blev verkligen imponerade av den släckningseffekt som demonstrerades. All församlad expertis var ense om att ett dylikt flygplan utan tvivel skulle kunna göra en mycket stor insats vid skogsbränder, som ju ofta uppträder på otillgängliga ställen – besvärlig terräng och långt till vatten är snarare regel än undantag.

Statens brandnämnd har enligt vad som sagts mig via en uppvaktning i kommundepartementet gjort en framställning om att vi även i Sverige skulle få under skogsbrandssäsongen disponera ett plan liknande det som finns i Norge. Därmed har ju statens brandnämnd gjort de överväganden som enligt statsrådet ankommer på nämnden.

Enligt uppgifter från norska staten – det anges också i svaret – betalar man ungefär 1,3 milj. kr. till flygföretaget för att få disponera plan och besättning under en säsong. Det borde vi i Sverige också ha råd med, särskilt med tanke på att staten fr. o. m. i år slipper kostnaderna för skogsbrandsläckning. Vid årsskiftet ändrades ju brandlagen, som statsrådet väl känner till, så att kostnaden för skogsbrandsläckning i princip överfördes från staten till

kommunerna. För många kommuner – framför allt för mindre och skogrika kommuner – kan detta få till följd att kostnaden för kommunens brandsläckning ökar i icke obetydlig grad.

I Norge låter man staten disponera och bekosta ett förhyrt vattenbombplan. Det är något som vi borde överväga att göra också i Sverige och därmed tillmötesgå statens brandnämnd.

Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Regeringen är ingalunda kallsinnig till en teknisk utvecklingsverksamhet när det gäller skogsbrandsläckning. Det kan också utläsas av det beslut som jag refererade till tidigare. Men regeringens bedömning har gjorts utifrån de förutsättningar vi har här i landet, och det är bara att notera att vi har något andra förutsättningar än vissa andra länder, där man har god erfarenhet av denna typ av släckning. Vi har t. ex. ett väl utbyggt skogsvägnät i Sverige. Vårt land är också långsträckt, och det kan därför övervägas om vi inte behöver två stationeringsorter.

Jag kan nämna att den bedömning som innefattas i regeringsbeslutet har skett i samråd med kommunernas företrädare, Kommunförbundet. Och jag vill gärna erinra om att om vi mera långsiktigt skulle lösa problemet enligt frågeställarens synpunkter, kräver det investeringar – om man vill äga planen – och en kostnad för planen på 25 milj. kr. Det är inte sagt att dessa investeringar behöver göras, men detta visar hur stora investeringar det skulle bli fråga om.

Med detta vill jag, fru talman, understryka att regeringen självfallet är aktiv i denna fråga och att den ser med intresse på den försöksverksamhet som det åligger den ansvariga myndigheten, statens brandnämnd, att genomföra.

GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Jag har aldrig aktualiserat frågan om att vi skulle äga planet, utan det var den norska modellen med ett förhyrt plan som jag åberopade.

Jag kan i sammanhanget nämna att statens brandnämnd var så intresserad av att se detta norska plan i aktion på svensk mark att nämnden betalade demonstrationen i Värmland. Den kostade ungefär 6 000 norska kronor per timme, men denna demonstration bekostade alltså statens brandnämnd därför att den fann detta plan så intressant.

Vad statens brandnämnd främst har tryckt på är att tankarna i plan av den typ som används i Norge rymmer ungefär 4 000 liter vatten och att dessa töms på mycket kort tid och med stor kraft. Planet når också snabbt fram till brandhärden. Efter det att tankarna har tömts, går planet ned till närmaste vattendrag och fyller tankarna på nytt. Detta tar 12–15 sekunder. Denna effektivitet imponerade på den församlade expertisen.

Jag har haft tillfälle att tala med många som var med vid denna övning i Värmland. De sade med en mun att detta brandsläckningssystem var något att tänka på även för oss i Sverige. Strukturerna på Sverige och Norge är ju

*Om motionsbe-
handlingen i kom-
munfullmäktige-
församlingar*

inte så olika, och det som med framgång har prövats i Norge borde även kunna aktualiseras i Sverige. Jag hoppas att kommunministern överväger detta.

Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Jag vill än en gång understryka att vi självfallet skall följa den tekniska utvecklingen även på detta område och ta de nya metoder i anspråk som är realistiska. Men den bedömning regeringen hittills har gjort visar att de kostnader som kan beräknas uppstå vid användningen av denna typ av skogsbrandsläckning är stora i förhållande till de värden som -- med hänsyn till tidigare omfång av skador -- man kan förutsättas rädda. Det är självfallet inte möjligt att göra en sådan bedömning, men det är detta material som vi har att utgå från. Vi skall aktivt följa utvecklingen.

GUNNAR OLSSON (s):

Fru talman! Av alla de handlingar som jag har fått mig tillsända om detta ärende har jag ett klart intryck av att även statens brandnämnd i början ställde sig litet reserverad till denna brandsläckningsmetod, mycket med hänsyn till kostnaderna. Men jag har klart läst ut att nämnden har tänkt om, och det bevisas av att den fäster stort avseende vid den försöksverksamhet som pågår i Norge.

Jag hoppas att sista ordet inte är sagt i denna fråga. Om framgången fortsätter för normmännen, hoppas jag att vi kan ta en försöksverksamhet i Sverige under övervägande.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Om motionsbehandlingen i kommunfullmäktigeförsamlingar

Kommunministern KARL BOO erhöll ordet för att besvara *Per Israelssons* (vpk) den 8 maj anmälda fråga, 1979/80:459, och anförde:

Fru talman! Per Israelsson har frågat mig hur jag ser på kommunallagens anvisningar om motionsbehandling inom kommunfullmäktigeförsamlingar och vilka åtgärder som kan vidtas för att vinna rättelse då avsteg görs.

Enligt 2 kap. 15 § kommunallagen skall fullmäktige besluta i ärenden som har väckts bl. a. av en ledamot genom motion. En motion bör, enligt 2 kap. 17 § samma lag, beredas så att fullmäktige kan fatta beslut med anledning av motionen vid ett sammanträde som hålls inom ett år från det att motionen har väckts. Om beredningen inte kan avslutas inom denna tid, skall detta och vad som har framkommit vid beredningen anmälas till fullmäktige vid ett sammanträde inom angivna tid. Vid behandlingen av en sådan anmälan får fullmäktige avskriva motionen från vidare handläggning.

Föredragande departementschefen uttalade vid tillkomsten av den nya kommunallagen (prop. 1975/76:187 s. 245) att det enligt hans mening var angeläget att motioner behandlas så att de kan tas upp i fullmäktige inom en

inte alltför lång tid efter det att de har väckts. Några instanser hade under remissbehandlingen av kommunallagsutredningens förslag ansett att den föreslagna möjligheten att avskriva motioner kunde lämna vägen öppen för majoriteten att på ett alltför enkelt sätt göra sig av med besvärliga motioner. Departementschefen ansåg emellertid dessa farhågor överdrivna och framhöll att ett missbruk av rätten att avskriva motioner skulle ge upphov till en kraftig politisk reaktion från minoritetens sida.

Jag vill framhålla att möjligheten att väcka motioner betyder mycket för den enskilde ledamotens möjligheter att påverka den kommunala verksamheten. Detta förutsätter emellertid att motionerna behandlas inom sådan tid att de inte förlorar sin aktualitet. Det är därför angeläget att kommunallagens regler om behandlingen av motioner följs. Syftet med de nya reglerna var att handläggningstiden skulle förkortas. Reglerna innebär emellertid bara en rekommendation att motioner bereds så att beslut med anledning av motionen kan fattas inom ett år. Det kan givetvis finnas fall då en motion kräver så omfattande utredningar att den inte kan slutligt behandlas inom denna tid. De nya bestämmelserna om behandlingen av motioner har lett till att handläggningen har påskyndats. Enligt uppgift finns det dock i vissa kommuner motioner som inte har slutbehandlats efter fem tio år.

I frågan framhålls att det görs avsteg från kommunallagens regler om behandling av motioner men anges inte närmare vari dessa avsteg består. Enligt min mening är risken liten att majoriteten missbrukar möjligheten att avskriva besvärliga motioner. Ett sådant missbruk strider mot våra demokratiska traditioner och skulle säkert också ge upphov till en kraftig politisk reaktion från minoritetens sida. Att avskriva en motion utan sakbehandling ligger givetvis inte i linje med kommunallagens syfte. Om detta sker finns det emellertid möjlighet att aktualisera frågan i en ny motion. Dessutom vill jag erinra om att en ledamot i fullmäktige genom en interpellation eller enkel fråga kan få till stånd en debatt i ämnet.

PER ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! Jag tackar kommunministern för svaret, även om jag inte kan se att jag fått besked om hur man skall vinna rättelse vid missbruk av bestämmelserna i kommunallagen.

Bakgrunden till min fråga är motionsbehandlingen i en Norrlandskommun. Där har det förekommit att motioner inte färdigberetts och förelagts kommunfullmäktige för beslut inom en tidsrymd på ett år som anges i den nya kommunallagen. Man har bara hänvisat till att man fullföljt den redovisningsplikt inom ett år som sägs i lagen och dragit ut på beredningstiden. Detta tycker jag kan försvaras om det gäller enstaka fall, där man kan ange särskilda skäl för dröjsmålet med beredningen, men det blir oförsvarligt när det breder ut sig till att omfatta ett stort antal motioner, som i detta fall.

Det märkliga i det enskilda fall som ligger bakom min fråga är att missnöjda motionärer inlämnat en motion till fullmäktige, i vilken de krävt rättelse, och att fullmäktige därvid med majoritetsbeslut förklarat att man med hänvisning till fullmäktiges arbetsordning följt nu gällande kommunal-

*Om motionsbe-
handlingen i kom-
munfullmäktige-
församlingar*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om motionsbe-
handlingen i kom-
munfullmäktige-
församlingar*

lag. Nästa drastiska steg var att man gjorde en JO-anmälan av fallet. JO har svarat att tillsynen över den kommunala självstyrelsen inte faller under honom, varför han inte tagit upp klagomålet.

Huvudsyftet med min fråga har varit att få klarhet i hur man kan vinna rättelse vid uppenbart missbruk av skrivningen i den senare delen av 17 § i 2 kap. kommunallagen, där det anges att om beredningen inte är färdig inom ett år så räcker det med att redovisa läget inför kommunfullmäktige.

Min följdfråga till kommunministern är: Går det över huvud taget att juridiskt vinna rättelse i ett sådant här fall, och hur bär man sig då åt?

Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Det är viktigt att understryka att motionsinstitutet är till för den enskilde ledamoten i kommunfullmäktige när det gäller att påverka den kommunala verksamheten. Andemeningen i den nya kommunallagen är därför att man inte skall kunna uppskjuta behandlingen av motioner alltför länge så att de mister sin aktualitet. Det är också, tycker jag, ganska självklart att man inte – det vill jag understryka – kan avskriva en motion utan att den varit föremål för viss beredning i den beredande instansen. Och om den principen följs är det också självklart att vid avskrivningen göra den redovisning som jag i svaret angett bör ske.

Jag menar att det här är fråga om ett självkontrollerande institut som det är mycket viktigt att få att fungera i enlighet med andemeningen i kommunallagen.

Någon juridisk möjlighet att på annat sätt komma till rätta med en som man tycker felaktig bedömning förutsätter inte lagen.

PER ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! Nu fick jag ett besked från kommunministern. Han säger att det inte går att den juridiska vägen genom överklagning göra någonting åt ett sådant här förhållande. Vad man alltså egentligen kan göra är att komma igen. Det sägs vidare i det svar jag fick att en kraftig reaktion i den allmänna debatten från den minoritet som motionerat också är vad som kan förekomma.

Dagens protokoll kommer att innehålla vad kommunministern sagt, att det inte skall gå till på det här viset, utan att det bara – som jag också sade i mitt första anförande – får röra sig om enstaka fall där beredningen drar ut på tiden.

Jag vill samtidigt konstatera att den nya kommunallagen ändå är ett framsteg. I min hemkommun förekom det förr, då jag satt i kommunfullmäktige, att motioner låg i 20 och t. o. m. 25 år. Det ställdes frågor, och ordföranden i drätselkammaren, som det då hette, sade att ärendet var bordlagt och låg i drätselkammaren.

Men nu kan det inte gå till på samma sätt längre. Nu måste det ske någonting inom ett år. Det måste åtminstone ske en redovisning, och det är i alla fall ett framsteg.

Jag tackar för det ytterligare svar jag fått.

Kommunministern KARI. BOO:

Fru talman! Jag vill bara understryka vad Per Israelssön sade – det var de här långa dröjsmålen med behandlingen av motioner som föranledde ändringen i den nya kommunallagen.

Jag vill också än en gång understryka att det självfallet är möjligt att inom kommunallagens bestämmelser låta en motion ligga men att det strider mot lagens anda. Därför är det mycket viktigt att den princip som jag redovisat verkligen hålls levande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om utvidgning
av räddningstjänst-
kommitténs upp-
drag*

§ 10 Om utvidgning av räddningstjänstkommitténs uppdrag

Kommunministern KARI. BOO erhöll ordet för att besvara *Bertil Hanssons* (fp) den 8 maj anmälda fråga. 1979/80:463, och anförde:

Fru talman! Bertil Hansson har frågat mig om jag genom tilläggsdirektiv till räddningstjänstkommittén vill medverka till att den inte begränsar sitt arbete till följderna av naturkatastrofer, utan även får i uppdrag att behandla problem av den art som nu senast blivit aktuella i samband med katastrofen vid bron Almön–Tjörn.

Räddningstjänstkommittén skall enligt sina direktiv bl. a. se över frågan om försäkringsskyddet och principerna för samhällets insatser vid naturkatastrofer med främsta syfte att pröva om det är möjligt att skapa ett mer heltäckande försäkringsskydd och ett mer enhetligt ersättningssystem. Vidare skall kommittén söka åstadkomma en mera exakt definition av begreppet naturkatastrof. Kommittén bör också enligt direktiven söka åstadkomma en lämplig avgränsning mot sådana särskilda ersättningssystem som finns för vissa typer av skador, t. ex. skördeskadeskyddet.

De ersättningsfrågor som kan aktualiseras med anledning av Almöbroolyckan tangerar naturligtvis de problem som räddningstjänstkommittén har att överväga. Kommitténs arbete är emellertid väsentligen inriktat på frågan om former för ersättning till enskilda människor för direkta skador. Om kommittén kommer fram till mer allmängiltiga principer, kan naturligtvis övervägas, om de kan vara tillämplbara även i andra fall än vid naturkatastrofer. Mycket talar emellertid för att skadeverkningar av den typ som Almöbroolyckan har lett till måste bedömas från fall till fall.

Regeringen har i beslut den 8 maj 1980 uppdragit åt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län att i samarbete med berörda statliga myndigheter och kommuner samt näringslivet i området skyndsamt göra den utredning som behövs för att bedöma Almöbroolyckans ekonomiska konsekvenser för näringslivet på Orust och Tjörn och för de berörda kommunerna. Genom denna utredning kan statsmakterna få underlag för ställningstagande angående omfattningen av och formerna för ett stöd.

Mot denna bakgrund anser jag att det inte f. n. bör utfärdas sådana tilläggsdirektiv till räddningstjänstkommittén som tas upp i frågan.

Torsdagen den
29 maj 1980

*Om utvidgning
av räddningstjänst-
kommitténs upp-
drag*

BERTIL HANSSON (fp):

Fru talman! Samtidigt som jag tackar för svaret vill jag säga att det uttryck som kommunministern använde oroar mig med tanke på sådana katastrofer som Almöbroolyckan. Det står nämligen i svaret: "Mycket talar emellertid för att skadeverkningar av den typ som Almöbroolyckan har lett till måste bedömas från fall till fall."

Det är på detta sätt som vi har behandlat naturkatastroferna under de senaste decennierna. Från fall till fall har vi försökt att skaffa oss ett underlag för de principer efter vilka man bör träda in för att motverka skadeverkningarna och ersätta skadorna. Så var det vid Surtekatastrofen 1950. Under 1950-talet utvidgades försäkringsskyddet till att exempelvis omfatta inte bara, som tidigare, åkslag utan även jordskred, jordras och jordbävningar. Stormskadeskyddet kom till liksom ersättningsskyddet vid skyfall. Dammkatastrofen i Värmland 1973 väckte frågan om inte också översvämningar borde inbegripas i försäkringsskyddet.

Samhällets insatser har ofta präglats av improvisationer just från fall till fall. Verkligheten har, enligt min mening, eftertryckligt varnat för frånfall-till-fall-principen. När Tuvekatastrofen inträffade 1977, blev vi påmind om hur svårt det är att tillämpa denna princip. Samhällets brist på beredskap vid Tuvekatastrofen var en av drivkrafterna bakom tillsättningen av den utredning som tyvärr – och där har jag personligen ett visst ansvar – kom att begränsa sig till skador på grund av naturkatastrofer.

I vårt lugna hörn av världen är vi förskonade från stora naturkatastrofer, liksom också från katastrofer sådana som olyckan vid Tjörn och Almön. Jag skulle emellertid vilja fråga kommunministern: Skulle inte kommunministern se med tillfredsställelse, om räddningstjänstkommittén, med den sakkunskap som den har med avseende på Göteborgs och Bohus län, utnyttjade tillfället att dra mera allmängiltiga slutsatser av denna olycka och dess följder, eftersom sådana olyckor ju också kan inträffa i framtiden?

Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Det är nödvändigt att man har klart för sig att räddningstjänstkommitténs primära uppdrag är att utreda principer för ersättningar och skydd vid naturkatastrofer. Sedan kommer det in en bedömning av vad som är naturkatastrof. Olyckor av den här refererade typen är självfallet oerhört kännbara för enskilda människor, och jag vill för min del säga att samhället givetvis rent allmänt har ett ansvar för att snabbt kunna åstadkomma den ekonomiska hjälp som behövs i enskilda fall, då skador på egendom uppstår och även andra svårigheter kan finnas med i bilden.

Men ändå är varje olycka som ligger i gränsområdet till naturkatastrof – om vi använder det uttrycket – unik på sitt sätt för den bygd och t. o. m. för de människor i bygden som drabbas. Därför är det, som jag vill understryka, viktigt att man också för annan bedömning skall kunna använda de allmängiltiga principer som räddningstjänstkommittén kommer fram till vad gäller naturkatastroftillfällen. Jag tror att de principerna skall kunna vara ett gott underlag för de enskilda undersökningar och bedömningar som alltid

måste komma till i varje särskilt fall, då olyckor av större omfattning inträffar. Det är en positiv bedömning från min sida i detta avseende. Jag menar att vi här har och måste ha en hög beredskap och en mycket positiv inställning till det fortsatta arbetet.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

BERTIL HANSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar för den positiva tonen i slutet på detta kompletterande svar. Jag tolkar också slutraderna i det skriftliga svaret på samma sätt, när kommunministern säger att det inte f. n. bör utfärdas tilläggsdirektiv till räddningstjänstkommittén. Jag tolkar det på det sättet att det finns en öppenhet inom departementet och att denna öppenhet också bör kunna utnyttjas av räddningstjänstkommittén. Den kan således anse sig oförhindrad att göra reflexioner också utanför det strängt avgränsade begreppet naturkatastrof, när den – med sin eminenta sakkunskap i fråga om den just nu aktuella olyckan – kan ha anledning att göra sådana ställningstaganden och dra sådana slutsatser som går litet utanför de f. n. utfärdade direktiven för kommitténs arbete.

Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Räddningstjänstkommittén skall ju se över och bedöma innebörden av begreppet naturkatastrof, och det är självklart att man måste tangera de här problemen och frågeställningarna. Såsom jag underströk tidigare kan de allmänna riktlinjer som då kan komma fram anses giltiga och användbara i fall av den här typen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Ny utlänningslag

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1979/80:27 om en ny utlänningslag.

I proposition 1979/80:96 (arbetsmarknadsdepartementet) hade regeringen efter föredragning av statsrådet Karin Andersson föreslagit att riksdagen skulle

1. anta av lagrådet granskade förslag till

A. utlänningslag,

B. lag om ändring i rättegångsbalken,

C. lag om ändring i lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,

D. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:929),

2. godkänna de riktlinjer i fråga om prövningen av ansökningar om uppehållstillstånd som förordats i propositionen,

3. till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1980/81 under andra huvudtiteln – utöver i proposition 1979/80:100, bil. 5,

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

föreslaget förslagsanslag – anvisa ytterligare 917 000 kr.,

4. till Polisverket: Inköp av motorfordon för budgetåret 1980/81 under andra huvudtiteln – utöver i proposition 1979/80:100, bil. 5, föreslaget reservationsanslag – anvisa ytterligare 65 000 kr.,

5. till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1980/81 under andra huvudtiteln – utöver i proposition 1979/80:100, bil. 5, föreslaget reservationsanslag – anvisa ytterligare 35 000 kr.,

6. till Statens invandrarverk för budgetåret 1980/81 under tolfte huvudtiteln – utöver i proposition 1979/80:100, bil. 15, föreslaget förslagsanslag – anvisa ytterligare 1 009 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att den nuvarande utlänningslagen (1954:193) ersätts av en ny utlänningslag. I sakligt hänseende innehåller lagförslaget en rad nyheter. De bestämmelser i den nuvarande lagen som inte ändras i sak har i samband med att de förts över i den nya lagen överarbetats i språkligt och redaktionellt hänseende.

Enligt propositionen bör successivt införas den ordningen, att en utlänning som avser att bosätta sig i Sverige skall ha sitt uppehållstillstånd ordnat före inresan. Undantag görs för bl. a. flyktingar och vissa andra skyddsbehövande samt för nära anhöriga.

Skyddet för flyktingar förstärks. Den definition av begreppet flykting som finns i 1951 års Genèvekonvention om flyktingars rättsliga ställning föreslås införd i lagen. En asylsökande som får stanna här, därför att han är flykting, skall få ett dokument som utvisar hans flyktingstatus. En polismyndighet har för närvarande rätt att avvisa den som åberopar förföljelse, om påståendet härom är ”uppenbart oriktigt”. Denna ordning behålls. Enligt propositionen skall emellertid ett sådant beslut anmälas till statens invandrarverk, som har att omgående ta ställning till vad utlänningen har anfört. Dessförinnan får beslutet inte verkställas. Invandrarverket skall överta ärendet, om verket anser att utlänningens påstående inte är uppenbart oriktigt. Särskild jourverksamhet inrättas vid verket för dessa ärenden.

I fråga om andra skyddsbehövande grupper än flyktingar föreslås, att nuvarande bestämmelser behålls i avvaktan på att principerna för invandringen till Sverige särskilt utreds.

Möjligheterna att avlägsna en utlänning i samband med att han eller hon döms för brott begränsas. Efter tre års bosättning här fordras synnerliga skäl för en sådan åtgärd. För nordbo föreslås gälla en tid av två år. För närvarande är tidsfristen fem år, om inte utlänningen sedan viss tid har permanent uppehållstillstånd. Även möjligheten att utvisa en utlänning på grund av asocialitet inskränks. Benämningen av avlägsnandinstitutet förenklas. Endast begreppen avvisning och utvisning behålls.

Nuvarande bestämmelser medger att en utlänning i betydande utsträckning kan få ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut upphävt av regeringen. I fråga om avvisning samt utvisning på annan grund än brott eller asocialitet begränsas denna möjlighet. Omprövning av invandrarverket och regeringen

blir enligt förslaget möjlig, endast om det visar sig föreligga hinder av politisk art mot verkställigheten eller om annat allvarligt verkställighetshinder uppkommer.

Möjlighet införs att i ringa fall underlåta lagföring av en utlänning, som återvänder hit trots förbud mot detta i utvisningsbeslutet.

Straffansvar införs för den som hjälper en utlänning i dennes försök att illegalt ta sig in i Sverige, även om försöket misslyckas.

Även i övrigt föreslås vissa mindre ändringar i förhållande till gällande regler.

Smärre ändringar föreslås även i rättegångsbalken, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall och rättshjälpslagen (1972:429).

Den nya utlänningslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1980.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:196 av Margareta Andrén (fp).

1979/80:325 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om åtgärder så att utländsk medborgare som erhöll uppehålls- och arbetstillstånd genom s. k. anknytning gavs rätt till fortsatt uppehålls- och arbetstillstånd oavsett om anknytningsförhållandet upphörde,

1979/80:987 av Wiggo Komstedt m. fl. (m).

1979/80:1030 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 2).

1979/80:1121 av Ivan Svanström m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkande 1), vilken motion remitterats till justitieutskottet och sedermera i denna del överlämnats till arbetsmarknadsutskottet.

1979/80:1470 av Blenda Littmarck (m).

1979/80:1798 av Olle Göransson och Kurt Hugosson (båda s), vari yrkats att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till ändrad lydelse av 21 § första stycket i utlänningslagen, innebärande att regeln som förbjöd avvisning på formell grund senare än tre månader efter inresan skulle upphävas.

1979/80:1803 av Gunnel Liljegren och Olle Aulin (båda m).

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:1926 av Allan Ekström m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen beslutade att 41 § i förslag till utlänningslag skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse i motsvarande del, innebärande att utlänning, som hade permanent uppehållstillstånd sedan minst ett år när åtalet väcktes eller som då var bosatt i Sverige sedan minst fem år, fick utvisas endast om det förelåg synnerliga skäl.

1979/80:1927 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

1. att avslå propositionen 1979/80:96,
2. att hos regeringen hemställa om att nytt förslag till utlänningslag snarast framlades, där
 - a) rätten till återbrytning av beslut hos regeringen bibehölls,
 - b) rätt till juridiskt biträde infördes för alla som påstod sig vara flyktingar vid alla typer av avvisningar,
 - c) nöjdförklaring ej fick ske i de fall som avsågs i den nu föreslagna 37 §,
 - d) alla flyktinggrupper skulle behandlas på likformigt sätt, och där diskrimineringen av vissa folkgrupper borde upphöra,
 - e) tvångsåtgärderna enligt utlänningslagen blev föremål för en genomgripande översyn som syftade till en kraftig begränsning av desamma,
 - f) de nu föreslagna bestämmelserna om familjeanknytning, som uppkommit i Sverige, avvisades, där utländsk medborgare i dessa fall liksom nu skulle få söka uppehålls- och arbetstillstånd medan han vistades i Sverige och där rätt till fortsatt uppehålls- och arbetstillstånd skulle ges oavsett om anknytningsförhållandet upphörde,
3. att uttala att det fortsatta lagstiftningsarbetet på området borde ske med hänsynstagande till motsvarande arbete i de övriga nordiska länderna,
4. att hos regeringen hemställa om åtgärder för att FN:s flyktingkommissariat skulle inbjudas att upprätta lokalkontor i Stockholm,

1979/80:1935 av Bonnie Bernström och Hans Petersson i Röstånga (båda fp), vari yrkats att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:96 skulle anta av motionärerna föreslagen lydelse av 3 § i förslaget till ny utlänningslag, innebärande att homosexualitet skulle anges som en grund för flyktingskap,

1979/80:1936 av Gunnel Jonäng (c), vari yrkats

1. att riksdagen skulle anta av motionären föreslagen lydelse av 31 § första stycket i förslaget till ny utlänningslag, innebärande att regeln som förbjöd avvisning på formell grund senare än tre månader efter inresan skulle upphävas,
2. att riksdagen skulle anta av motionären föreslagen lydelse av 37 § första stycket i förslaget till ny utlänningslag, innebärande att polisen i fall då avvisning skett senare än tre månader efter inresan skulle anmäla ärendet till invandrarverket, som kunde besluta att överta det,

1979/80:1937 av Anna-Greta Leijon m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen skulle anta de ändringar i 31 och 41 §§ förslaget till utlänningslag som följde av vad som i motionen föreslagits under avsnitt 3.1 och 4,
2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om översyn av vissa påföljder (avsnitt 3.2), tillämpningen av vissa regler som syftade till att förhindra kringgående av lagstiftningen (avsnitt 3.3), översyn av regler för utvisning på grund av brott (avsnitt 4) och

om jourfunktion vid invandrarverket för att medge en smidigare passkontroll (avsnitt 5),

1979/80:1938 av Gunnel Liljegren (m),

1979/80:1939 av Gunnel Liljegren och Gullan Lindblad (båda m), vari yrkats att riksdagen beslutade upphäva tremånadersgränsen för avvisning av utlänningslag, vars rätt att resa in i riket inte prövats vid ankomsten, och att lagtexten ändrades i enlighet härmed,

1979/80:1940 av Inger Lindquist (m), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att sista meningen i 41 § förslaget till utlänningslag skulle utgå,
2. att den i 41 § angivna tidsrymden om tre år skulle ersättas med fem år, och

1979/80:1941 av Olle Wästberg i Stockholm (fp), vari yrkats

1. att riksdagen skulle avsla proposition 1979/80:96,
2. om yrkande under 1. ej skulle vinna bifall att riksdagen beslutade
 - a) att 3 § 3 st. skulle utgå,
 - b) att uttala att de särskilda skäl som angavs i 6 § endast borde få tillämpas då den svenska folkförsörjningen var hotad,
 - c) att beslut om vägrat uppehållstillstånd alltid skulle kunna överklagas,
 - d) att föreskriften i 13 § att uppehållstillstånd begränsades till viss ort skulle utgå,
 - e) att i 16 § möjlighet för flykting med permanent uppehållstillstånd att få flyktingförklaring öppnades,
 - f) att 34 § skulle utgå och att flyktingdefinitionen i 34 § skulle inarbetas i 33 §,
 - g) att polisens rätt att avgöra i fall en politisk flyktings påståenden var "uppenbart oriktiga" överfördes till annan myndighet,
 - h) att en person som uppgav sig vara politisk flykting fick rätt till juridiskt biträde när frågan om avvisning prövades,
 - i) att de föreslagna frihetsberövandena i 52 § skulle kunna överklagas,
 - k) att 72 § skulle utgå.

Utskottet hemställde

1. beträffande riktlinjer för invandrare och flyktingpolitiken att motion 1979/80:1030 yrkandena 1 och 2 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
2. beträffande avslag på propositionen att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1927 yrkandena 1 och 3 samt 1979/80:1941 yrkande 1,
3. beträffande möjligheten att överklaga beslut om vägrat uppehållstillstånd att riksdagen skulle avsla motion 1979/80:1941 yrkande 2 c,
4. beträffande begränsning av uppehållstillstånd till visst område att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1941 yrkande 2 d.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

5. beträffande avskaffande av systemet med uppskjuten invandrarstatus m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:325 och 1979/80:1927 yrkande 2 f.

6. beträffande tillämpningen av systemet med uppskjuten invandrarstatus att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:196 och 1979/80:1937 yrkande 2 i motsvarande del,

7. att riksdagen godkände de riktlinjer i fråga om prövningen av ansökningar om uppehållstillstånd som förordats i propositionen,

8. beträffande homosexualitet som grund för flyktingskap (3 §) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1935.

9. beträffande flyktingdefinitionens utformning när det gällde graden av förföljelse (3 §) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1941 yrkande 2 a.

10. beträffande förslaget att bestämmelsen om rätt att vistas på grund av politisk-humanitära skäl skulle utgå (6 §) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1938.

11. beträffande utformningen av 3 § förslaget till utlänningslag att riksdagen skulle anta propositionens förslag.

12. beträffande flyktingförklaring för den som hade permanent uppehållstillstånd att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1941 yrkande 2 e.

13. beträffande begreppet "särskilda skäl" i 6 § förslaget till utlänningslag att riksdagen skulle avslå

A. motion 1927 yrkande 2 d.

B. motion 1941 yrkande 2 b.

14. beträffande obligatoriskt överlämnande till invandrarverket av alla fall då påstående gjordes om politiskt flyktingskap att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1941 yrkande 2 g.

15. beträffande utvidgning av rätten till offentligt biträde i avvsningsärenden att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1927 yrkande 2 b och 1979/80:1941 yrkande 2 h.

16. beträffande nöjdförklaring vid vissa korta avvsningar att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1927 yrkande 2 c.

17. beträffande utformningen av 33 och 34 §§ förslaget till utlänningslag att riksdagen med avslag på motion 1979/80:1941 yrkande 2 f skulle anta propositionens förslag beträffande nämnda paragrafer.

18. beträffande utredning av tremånadersregeln i fråga om avvsnung m. m. att riksdagen skulle

A. med anledning av motionerna 1979/80:1798, 1979/80:1936, 1979/80:1937, yrkande 1 i motsvarande del samt 1979/80:1939 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

B. avslå motionsyrkandena i den mån de inte behandlats under A.

19. beträffande utvisning på grund av brott att riksdagen med avslag på A. motionerna 1979/80:1926, 1979/80:1937 yrkande 1 i motsvarande del, 1979/80:1940 yrkande 2.

B. motion 1979/80:1470 i motsvarande del,

C. motion 1979/80:1940 yrkande 1, skulle

dels anta det i propositionen 1979/80:96 framlagda förslaget till utlännings-

lag såvitt angick 41 §.

dels som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om vikten av att regeringen nog följde utvecklingen.

20. beträffande frågan om det men som utvisning innebar skulle beaktas vid bestämmande av annan brottspåföljd att riksdagen med avslag på motion 1979/80:1470 i motsvarande del skulle anta förslaget till utlänningslag såvitt angick 40 §.

21. beträffande utvisning av här i landet uppvuxna utlänningar att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1937 yrkande 2 i motsvarande del.

22. beträffande utvisningsbeslut meddelat i nordiskt land att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1121 yrkande 1.

23. beträffande återbrytning att riksdagen med avslag på motionen 1979/80:1927 yrkande 2 a och 1979/80:1941 yrkande 2 k skulle anta förslaget till utlänningslag såvitt angick 72 §.

24. beträffande översyn av tvångsmedlen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1927 yrkande 2 c.

25. beträffande rätt att överklaga beslut om tillfälligt omhändertagande att riksdagen med avslag på motion 1979/80:1941 yrkande 2 skulle anta förslaget till utlänningslag såvitt angick 52 §.

26. beträffande straffmätningen vid olovlig vistelse att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1470 i motsvarande del.

27. beträffande översyn av reglerna om straff för arbetsgivare för illegal anställning att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1937 yrkande 2 i motsvarande del.

28. beträffande straff för den som skyddade person som illegalt vistades i landet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:987.

29. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till utlänningslag i den mån förslaget inte behandlats ovan.

30. att riksdagen skulle anta i propositionen framlagda förslag till

B. lag om ändring i rättegångsbalken.

C. lag om ändring i lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

D. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:929).

31. att riksdagen skulle anta av utskottet framlagt förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302), innebärande att benämningen politisk flykting skulle uthytas mot flykting.

32. beträffande placering i Malmö av handläggare från invandrarverket att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1803.

33. beträffande åtgärder för att göra passkontrollen smidigare att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1937 yrkande 2 i motsvarande del.

34. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med ändring av tidigare beslut (JuU 1979/80:24 p. 3, 4 och 5, rskr 182) för budgetåret 1980/81 under andra huvudtiteln anvisade

A. till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader ett förslagsanslag av 3 107 373 000 kr.,

B. till Lokala polisorganisationen: Utrustning ett reservationsanslag av

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

15 279 000 kr.,

C. till Inköp av motorfordon m. m. ett reservationsanslag av 29 831 000 kr.,

35. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med ändring av tidigare beslut (AU 1979/80:22 hemställan mom. 1, rskr 255) till Statens invandrarverk för budgetåret 1980/81 under tolfte huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 43 282 000 kr.,

36. beträffande lokalkontor i Stockholm för FN:s flyktingkommissariat att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1927 yrkande 4.

Reservation hade avgivits *beträffande utvisning på grund av brott* av Erik Johansson, Bernt Nilsson, Frida Berglund, Lars Ulander, Sune Johansson, Lahja Exner och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa

att riksdagen skulle

A. med anledning av proposition 1979/80:96 och motionerna 1979/80:1926, 1979/80:1937 yrkande 1 i motsvarande del och 1979/80:1940 yrkande 2.

B. med avslag på motion 1979/80:1470 i motsvarande del,

C. med avslag på motion 1979/80:1940 yrkande 1

anta 41 § i förslaget till utlänningslag med i reservationen angiven lydelse, innebärande att nuvarande regel med krav på fem ars vistelse i Sverige som ett extra skydd mot utvisning på grund av brott skulle bibehållas för utlänning som inte var nordbo.

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Fru talman! I de flesta fall brukar ju de borgerliga ledamöterna i utskotten ha ganska litet till övers för de förslag och krav som vi socialdemokrater för fram i olika motioner. Någon sade en gång för ett par år sedan att här diskuterar vi inte, här voterar vi. Och det är väl tyvärr oftast så det går till i den här riksdagen. Men så inte i dag. När det gäller den nya utlänningslagen har vi fått gehör för många av de krav som vi har fört fram i våra motioner. Och även om vi socialdemokrater i utskottet naturligtvis inte på alla punkter är helt nöjda, är det ändå med tillfredsställelse vi kan konstatera, att den här gången har vi kunnat diskutera frågorna i sak.

I det betänkande som vi nu skall behandla diskuteras bl. a. en socialdemokratisk partimotion från januari i år. Den berörde delvis budgetpropositionen – de delarna har vi redan klarat av – men den tog också upp mer principiella frågor om invandringspolitiken. Vi riktade en ganska skarp kritik mot de borgerliga regeringarna. Det var bl. a. de täta bytena på invandrarministerposten som vi tog upp och som vi menade hade lett till att det blev en växande ärendebalans med anhopning av handlingar i kanslihuset och även en vacklande inställning i vissa invandrarpolitiska frågor. Vi tog i denna motion också upp frågor som rörde flyktingpolitiken.

Det är med tillfredsställelse som jag nu kan konstatera att vi har ett enigt utskott som slår fast nödvändigheten av att den reglerade invandringen

upprätthålls med fasthet och konsekvens, och ett enigt utskott som också slår fast att Sverige måste föra en humanitär flyktingpolitik.

Världens flyktingproblem i stort måste självfallet lösas med andra metoder än genom att vi i Sverige öppnar våra gränser så att flyktingar kan komma hit. Vi måste arbeta internationellt för att försöka undanröja orsakerna till att människor tvingas bli flyktingar, och vi måste stödja de andra länder som gör stora insatser för flyktingar. Det är faktiskt så att det i de allra flesta fall är mycket fattiga länder som gör de största insatserna för flyktingar därför att de ofta ligger nära oroshärdar i världen. Vi måste stödja de länderna. Men vid sidan om detta finns det också situationer där den bästa insats som vi kan göra är att ge människor en fristad i vårt land.

Sverige är ett neutralt land, obundet av stormaktsblocken. Vi har haft den enorma fördelen av att länge få leva utan krig. Detta ger oss möjligheter, men också skyldigheter, när det gäller flyktingar – möjligheter och skyldigheter som vi måste utnyttja på ett positivt sätt. Vi måste föra en generös flyktingpolitik även i sådana tider då ekonomin här hemma kärvar. Vi måste föra en generös flyktingpolitik även mot grupper av människor som ser annorlunda ut än vi själva gör och mot människor som har en annan kulturbakgrund än vad majoritetsbefolkningen i vårt land har. Jag har velat betona detta ganska hårt därför att det i dag förekommer mycket av en oerhört fördomsfull propaganda mot flyktingar.

Men låt mig gå över till ett annat problem, som har diskuterats mycket ingående när det gäller invandringsfrågorna, och det är de långa handläggningstiderna innan det kommer ett definitivt beslut om en person skall få stanna i Sverige eller inte.

Riksdagen har tidigare fattat beslut som syftar till att förkorta handläggningstiderna. Vi har i dag ytterligare ett par sådana förslag att diskutera. Regeringen föreslår att den s. k. återbrytningsrätten skall tas bort. På denna punkt har vi socialdemokrater i utskottet helt samma uppfattning som statsrådet Andersson och de borgerliga ledamöterna i utskottet.

Återbrytningsinstitutet har genom det sätt varpå det använts – och det har väl varit nästan oundvikligt – lett till helt oacceptabla förhållanden, och det medverkar i dag som en av de viktigaste orsakerna till att förlänga väntetiden för invandrare innan de får ett definitivt besked om de skall få stanna i Sverige eller inte. På sina håll upplevs också återbrytningsrätten som en källa till rättsosäkerhet. Den kan ge intryck av att den som har lätt för att tala eller lätt för att skriva eller den som kan skaffa sig bra advokater eller har anknytning till journalister eller andra som kan driva sin sak genom återbrytningsrätten kan få bättre möjligheter till en gynnsam prövning av sin sak. Det får, precis som det sägs i utskottsutlåtandet, inte vara så att det är tillfälliga opinionsbildningar som avgör om en enskild människa skall få rätt att stanna här i landet eller inte.

För att det inte skall bli någon som helst missuppfattning vill jag tillägga att jag tycker det är bra att man gör opinionsyttringar för enskilda invandrare. Det behövs minsann som motvikt mot alla de flygblad och all den propaganda som organisationer som "Bevara Sverige svenskt" och andra sprider över

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

landet i de här dagarna. Men ändå är det ju så när det gäller besluten om rätten att få stanna här eller inte att både invandraren och allmänheten skall kunna lita på att det är de *sakligt* grundade skälen som avgör om en person får stanna eller inte och inte hur många spaltmeter som det har skrivits i pressen om den enskilde personen.

En annan fråga som vi har diskuterat även ur perspektivet med handläggningstidernas längd gäller den s. k. tremånadersgränsen. – Det är alltså den regel som säger att avvísning på formell grund inte får ske senare än tre månader efter inresan.

Utskottet är enigt i bedömningen, som framfördes i den socialdemokratiska motionen, att tremånadersgränsen inte har fungerat så som avsikten var. Det är därför nödvändigt att vi finner effektivare metoder för att få fram ett snabbt förfarande för att avlägsna utlännningar som utan rätt vistas här i landet någon tid. Vi kan alltså notera att det förslag som framförts i vår gruppmotion – men också av bl. a. Olle Göransson – i januari i år har blivit tillgodosett genom att utskottet nu kräver en utredning om hur man skall kunna lösa de här problemen på ett bättre sätt än vad den nuvarande tremånadersregeln ger möjlighet till.

Många socialdemokratiska föreningar, socialdemokratiska kvinnoklubbar och socialdemokratiska ungdomsklubbar sysslar mycket med invandrarfrågor, och de skriver naturligtvis brev och skrivelser till oss i riksdagsgruppen. En av de punkter som de ofta har tagit upp under de senaste åren har varit att påpekanden om att de regler som finns för att hindra att skenäktenskap används för att komma runt invandringsbestämmelserna har tillämpats på ett sätt som medfört stora problem för enskilda människor.

Vi har fått många bevis utifrån landet på att kvinnor och barn har kommit till skada genom en alltför hård tillämpning av de här bestämmelserna. Vi har tagit upp detta i vår motion, och det är med stor tillfredsställelse som vi kan konstatera att ett enigt utskott ställer sig bakom kravet på att de här bestämmelserna måste tillämpas mycket varsamt; det får inte vara någon automatik för myndigheternas handskande med reglerna, utan här måste man pröva varje persons situation. Man måste ta hänsyn, inte minst till det faktum att kvinnor i andra delar av världen har en helt annan situation än kvinnor i det här landet. Här gäller det verkligen att tillämpa det gamla ordspråket: Hellre fria än fälla.

Fru talman! Vi har på socialdemokratiskt håll, som jag sade tidigare, fått gehör för de flesta av våra krav, men på en punkt har vi ändå ansett att det har funnits anledning för oss att följa upp ett krav med en reservation. Det gäller en fråga som rör utvisning på grund av brott.

Jag vill först slå fast några av de utgångspunkter där vi är helt eniga. Den första är att om en utlännings över huvud taget skall dömas till utvisning så skall det vara efter ett brott av allvarligare slag. En ytterligare förutsättning är att det skall finnas risk för fortsatt brottslighet. Vidare skall man ta stor hänsyn till utlännings levnads- och familjeförhållanden. Dessutom blir det nu en väldigt viktig ändring av de hittillsvarande reglerna, som innebär att den som är politisk flyktling inte skall utvisas.

Det vår reservation gäller är tidsgränsen för kravet på synnerliga skäl för att utvisning skall kunna ske. Vi är inte beredda att nu förorda en sänkning av femårsgränsen för dem som icke är nordbor. Vi säger i reservationen att det saknas skäl att göra generella lättnader i de bestämmelser som vi har i dag för att skydda oss mot kriminalitet.

Justitieutskottet har yttrat sig över den här frågan och säger bl. a. att en sänkning av den här tidsrymden kan leda till resultat som strider mot det övergripande intresset att förhindra brottslingar att komma till Sverige och uppehålla sig här. Tyvärr är det ju så att den internationella brottsligheten under senare tid utvecklats på ett oroande sätt och att den i ökad omfattning har kommit att beröra även vårt land. Vi kan inte blunda för detta. Vi vet att det finns många, både invandrare och infödda, som är djupt oroad över den här utvecklingen.

Får jag, fru talman, när det gäller utvisning för brott kommentera ytterligare en fråga som vi har tagit upp i den socialdemokratiska motionen. Vi har i det här avseendet åtminstone delvis fatt gehör för våra synpunkter. Det gäller de människor som är födda och uppvuxna i det här landet men som ändå av olika skäl valt att behålla sitt utländska medborgarskap. Det är alltså människor som fått sin prägel av det svenska samhället på gott och ont. Vi menar att det bör vara klart att utvisning i de fallen inte skall kunna förekomma. Vi har i utskottet förklarat att vi i nuläget är tillfredsställda med den skrivning som utskottet har på den här punkten. Men vi vill starkt understryka det som står i utskottets betänkande, nämligen att utskottet förutsätter att regeringen noga följer tillämpningen av det här och föreslår lagändring om det visar sig påkallat. Vi kommer med stort intresse att följa den här utvecklingen. Egentligen har vi kanske innerst inne känslan att vi borde ha en klar lagparagraf om detta.

Fru talman! Lahja Exner kommer senare i debatten att ta upp en del av de socialdemokratiska krav som jag nu inte hunnit kommentera. Låt mig sluta med några få ord om assyrier/syrianer-invandringen och situationen i Södertälje.

Vi tog upp denna fråga i den partimotion som vi väckte i januari. Vi krävde i motionen åtgärder av regeringen för att medverka till ett stopp på ytterligare illegal invandring och för att förhindra ytterligare inflyttning till Södertälje kommun.

Vi har med tillfredsställelse noterat att regeringen har tillsatt en speciell arbetsgrupp för de här frågorna. Jag tror att det är många inte bara i den här kammaren som vet att vardagslivet för alltför många människor i Södertälje präglas av motsättningar mellan svenskar och invandrare och av motsättningar mellan olika invandragrupper. Vi har i det här landet i stor utsträckning varit förskonade från de hårda folkgruppsmotsättningar som man upplevt i andra länder. Men naturligtvis finns det en risk för att det kan komma sådant även här. Det måste vara en av de viktigaste uppgifterna för oss – vare sig vi tillhör oppositionen eller regeringen och vare sig vi är infödda i det här landet eller invandrade – att motverka att sådant sker. Jag tror att vi måste komma till rätta med de vardagsmotsättningar som präglar en alltför

stor del av livet i Södertälje, om vi i framtiden skall kunna föra den generösa och humanitära invandringspolitik som vi tidigare i den här kammaren varit helt eniga om att vi skall föra.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen och i övrigt till utskottets hemställan.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Till att börja med vill jag understryka, att jag och det parti jag tillhör delar regeringens uppfattning att vi måste ha en reglerad invandring.

Den nöd, det politiska förtryck och den arbetslöshet, som följer av den kapitalistiska utsugningen av länder och folk och den ojämna ekonomiska utvecklingen i västvärlden, är inte problem som kan lösas genom att arbetare och utarmade bönder i miljoner tvingas vandra mellan länderna för att få jobb – såsom har skett under de två senaste decennierna. Samtidigt står det klart att det ligger i såväl stora som små kapitalisters intresse att arbetskraften fortsätter att gå över nationsgränserna. Ju större tillgången på arbetskraft är, desto större är möjligheterna att pressa ner lönerna och försämra arbetsvillkoren i övrigt.

Arbetslösheten är i samtliga kapitalistiska länder det ständigt närvarande gisslet för hela den klass vars enda tillgång är arbetskraften, som de för sin egen och sina familjers skull måste sälja till dem som äger kapitalet. Arbetslöshet innebär, i det stora flertalet länder, svält och fattigdom, och det i sin tur tvingar fram desperata handlingar. En sådan handling är att lämna sitt folk och sin kultur. Man söker arbete där arbete står att få. Går det att åstadkomma på legal väg, så väljer man det. Om det inte går, så tvingas man försöka på annat sätt. Detta är inte någon moralisk fråga. Moral förutsätter en valmöjlighet. Detta är en fråga om nödvändighet.

I flera länder har folken under senare år lyckats skaka av sig förtrycket. I åter andra länder har förtrycket ökat som ett svar på folkens kamp för fackliga och politiska rättigheter, för demokrati och för ett värdigt liv. Hundratusentals människor befinner sig i dag på flykt från sina hemländer, undan tortyr, fängelser och politiska avrättningar. En del av dem har lyckats få en fristad i andra länder, andra befinner sig sedan år tillbaka i flyktingläger eller på tillfälliga uppehållsorter utomlands, och åter andra har tvingats under jorden. Särskilt har de länder som stöttats eller alltjämt stöttas av USA-imperialismen utmärkt sig i sin hetsjakt på dem som kämpar mot förtryck och för demokrati.

Dessa förhållanden ställer de demokratiska länderna på hårda prov. Skall man falla till föga inför de reaktionära krafterna och höja staketet kring sina gränser eller skall man iklä sig det ansvar som demokratin ställer krav på för sitt försvar, för att dess positioner skall kunna flyttas fram? Det är detta frågan gäller i dag. Det är viktigt att dessa förhållanden står klara när vi nu skall diskutera invandringen. Det är inte vilken invandring som helst det gäller. Vi är, som jag redan sagt, överens i frågan om den reglerade invandringen. Inte heller den fria nordiska arbetsmarknaden är ifrågasatt.

Det handlar om flyktingpolitik, det handlar om rätten att flytta över gränserna på grund av att man har anhöriga i landet eller andra personer som man har nära relationer till. Det handlar också om att få sin sak prövad på ett sådant sätt att det tillgodoser de krav på rättssäkerhet som vi ställer här i landet.

Fru talman! Frågan om hur stor invandringen skall bli och hur den skall kontrolleras hänger uppenbarligen samman med frågan om hur invandrarna här i landet behandlas och hur relationerna mellan majoritetsbefolkningen och invandrarna kan komma att utvecklas. Men hittills har riksdagen aldrig haft någon möjlighet att behandla dessa intimt sammankopplade frågor i ett sammanhang.

Behovet av en reglerad invandring och motsvarande utlänningslagstiftning bygger på det faktum att Sverige måste säkerställa att den inflyttning som sker svarar mot landets förmåga att på ett tillfredsställande sätt ta emot invandrare. Och Sveriges förmåga att ta emot invandrare på ett tillfredsställande sätt är ett resultat av invandrapolitiken och återspeglar regeringens vilja och förmåga att, på ett planmässigt och malmedvetet sätt, avsätta de nödvändiga resurser som kan skapa bra förutsättningar för invandranas välbefinnande och anpassning här i landet.

Utskottet säger i sitt betänkande att det är viktigt att principen om den reglerade invandringen upprätthålls med fasthet och konsekvens. Detta är nödvändigt med hänsyn till de begränsningar som finns i våra möjligheter att ta emot utlänningslagstiftning.

Vilka är då dessa begränsningar, och vilka faktorer är det som påverkar dem? Den frågan skulle inte ha behövt ställas, svaret skulle ha varit alltför uppenbart, om det hade funnits en klart utarbetad invandrapolitik, som utgick ifrån invandranas uppenbara problem, och siktade till att lösa dem. Men någon sådan politik finns inte. När det gäller de konkreta riktlinjerna för invandrapolitiken hänvisar utskottet till en utredning som skall se över de riktlinjer som gällt sedan 1968.

Regeringen praktiserar i dag en invandrarfientlig politik, som systematiskt och konsekvent vägrar att på ett riktigt sätt bemöta de problem som invandrarna har. På löpande band har den borgerliga riksdagsmajoriteten, tyvärr alltför ofta i samarbete med socialdemokraterna, gått emot välmöterade och nödvändiga förslag till förbättringar för invandrarna. Samtidigt ackumuleras invandranas problem och tenderar att växa till stora samhällsproblem. I kölvattnet på detta växer hets och förakt mot invandrare och rasistiska tendenser fram, även i organiserad form.

Häri ligger det borgerliga hyckleriet och cynismen – att å ena sidan föra en politik som bidrar till att problem skapas, problem som man å andra sidan använder för att motivera en mer restriktiv utlänningslagstiftning. En logisk följd av det här tillvägagångssättet är att ju större problemen blir för invandrarna här i landet – till stor del beroende på regeringens politik eller brist på handlingar – desto mer restriktiv blir lagstiftningen på bekostnad av invandranas rättssäkerhet.

Varför anser sig utskottet manat att papeka att den reglerade invandringen

måste upprätthållas med fasthet och konsekvens? Den är ju över huvud taget inte ifrågasatt. Det hade varit betydligt mer befogat om utskottet hade understrukt vikten av att med fasthet och konsekvens, och med iakttagande av högt ställda krav på rättssäkerhet, upprätthålla asylrätten, en human flyktingpolitik och en likaså human inställning till människors behov av att återförenas med anhöriga. Vi kommunister uppfattar att det är i dessa avseenden som utlänningslagstiftningen är i fara, och det är för att visa på detta och göra motstånd mot de reaktionära och antidemokratiska tendenser man försöker smyga in i utlänningslagstiftningen som vi har väckt vår motion.

Fru talman! I det förslag till ny utlänningslag som nu föreligger har man tagit bort rätten att hos regeringen ansöka om återbrytning av ett beslut. Samtidigt som utlänningslagkommittén påstår att de återbrytningsbestämmelser som gäller i dag har missbrukats, anför man statistik som visar att var fjärde ansökan om återbrytning leder till bifall. Att i ett sådant läge tala om missbruk tyder på en rättsupfattning som inte är förenlig med det svenska rättssystemet. Det finns också starka skäl att misstänka att det inte är något eventuellt "missbruk" som är orsaken till att man vill avskaffa återbrytningsmöjligheten. Snarare är det så att regeringen på det här sättet vill försöka komma undan ansvaret för beslut i samband med verkställigheten av felaktiga utvisningsbeslut.

Flera remissinstanser har påpekat att det är av avgörande betydelse för flyktingars rättsskydd i avvisningssituationer att det omedelbart föreligger rätt till juridiskt biträde. Vpk har tidigare fört fram det kravet i riksdagen, och det är en stor brist att förslag om detta inte finns med i propositionen. Man kunde på ett enkelt sätt kraftigt ha stärkt skyddet för flyktingar mot felaktiga avvisningar beslutade av polisen.

Den här bristen blir så mycket mer förödande för flyktingarnas rättssäkerhet då polisens anmälningsskyldighet till invandrarverket bortfaller om utlänningslagen avger s. k. nöjdförklaring. Här föreligger oerhörda risker att flyktingar vid pressade avvisningssituationer, och utan juridiskt biträde, förleds av polisen att underteckna nöjdförklaring, även om en närmare granskning av deras fall skulle ha visat att de skulle ha haft rätt att stanna i landet. Man kan här se hur behandlingen av utlänningsärenden, om den nya lagen antas, i allt större utsträckning blir administrativ till sin karaktär och undandras från politiskt inflytande och insyn; likaså undandras den från sedvanlig rättstillämpning.

Enligt propositionen skall s. k. B-flyktingar, på samma sätt som nu är fallet, kunna vägras en fristad i landet om det föreligger särskilda skäl. Som bekant har regeringen år 1976 beslutat att det föreligger sådana särskilda skäl mot att tillåta de turkassyrier som är B-flyktingar att stanna i Sverige därför att det redan finns så många här. Detta utgör en helt oacceptabel diskriminering av en folkgrupp, eftersom polisen tolkar regeringens beslut så att alla turkassyrier skall avvisas vid gränsen. Detta innebär att även de turkassyrier som är A-flyktingar automatiskt avvisas av gränspoliserna. Den här diskrimineringen av turkassyrier är moraliskt oförsvarbar och strider mot

de förpliktelser som Sverige har åtagit sig enligt Genèvekonventionen om skydd för politiska flyktingar.

De i propositionen föreslagna bestämmelserna om familjeanknytning som uppkommer mellan en person som är svensk medborgare eller som har uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och annan utländsk medborgare är klart utlänningsfientliga och bör ej genomföras. Det är här fråga om åtgärder som, under förevändning att de syftar till att stoppa illegal invandring via skenäktenskap, vänder sig mot och utgör ett hinder för all anknytningsinvandring. Därmed hindras inte bara utlänningsars legitima rätt att förenas med nära anhöriga som vistas i utlandet, det innebär också en inskränkning i svenska medborgares rätt att ingå äktenskap med utländsk medborgare. Även om inte motiven är rasbiologiska, kommer dessa bestämmelser ändå att ha en rasistisk karaktär.

Slutligen, fru talman, vänder vi oss också mot de kraftiga inskränkningar och begränsningar som föreslas för de utländska studerandenas vidkommande och som kommer att försämra deras redan nu svåra situation.

Det förslag till ny utlänningslag som riksdagen skall ta ställning till i dag och som kännetecknas av större restriktivitet både vad gäller invandringen i allmänhet och flyktingpolitiken, tar inte hänsyn till de faktorer jag tidigare har anfört. Det saknar helt sammankopplingen med invandrarpolitikens målsättningar. Det baseras helt och hållet på och anpassas till de växlande ekonomiska konjunkturerna. Det är vår absoluta ståndpunkt, att i ett läge när de demokratiska krafterna i många delar av världen kämpar för att överleva, får inte asylrätten göras beroende av den kapitalistiska ekonomins ständiga växlingar. Det måste finnas tillgång till andningshål även i lägen med ekonomisk kris. Det är inte bara en förmån att leva i ett demokratiskt samhälle, det innebär också ansvar och skyldigheter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna 325 och 1927.

EVA WINTHIER (fp):

Fru talman! Alltför många människor i vår värld lever i otrygghet, alltför många människor tvingas söka sig en tillflykt utanför sitt eget hemland. Flyktingströmmarna i världen är stora. I Sverige har vi sedan 1950-talets början tagit emot 55 000–60 000 flyktingar. År 1979 fick ungefär 3 000 flyktingar eller personer med flyktingliknande bakgrund uppehållstillstånd i vårt land. Under efterkrigstiden har Sverige utvecklats till ett invandringsland. Under 1960-talet och i början på 1970-talet hade vi huvudsakligen en arbetskraftsinvandring. Den fria nordiska arbetsmarknaden tillåter fria strömmar mellan de nordiska länderna, men f. ö. har invandringen ändrat karaktär så till vida att den utgörs företrädesvis av flyktingar, av personer som har någon anknytning till Sverige eller av personer som får stanna av humanitära skäl. Vi har i dag ungefär 1 miljon människor som är invandrare eller barn och barnbarn till personer som har invandrat.

Detta ställer krav på invandrarpolitiken och på reglerna för invandringen. För invandrarpolitiken slogs riktlinjerna fast av riksdagen 1975. De olika partierna är överens om att målet för vår invandrarpolitik skall vara

jämlikhet, valfrihet och samverkan. Det satsas också successivt på att förverkliga den målsättningen. Alexander Chrisopoulos menar att vi för en invandrarfientlig politik i detta land. Jag hävdar motsatsen.

När det gäller invandringspolitiken och reglerna för den måste vi ställa vissa krav: Reglerna skall vara i linje med de invandrapolitiska målen. De skall tillgodose högt ställda krav på rättssäkerhet. De skall möjliggöra en generös flyktingpolitik.

Riktlinjer och regler finns dels i propositionen från 1968, dels i utlänningslagen.

För att tillgodose dessa krav har bl. a. utlänningslagen från 1954 genomgått viktiga förändringar och förbättringar under senare år. Utlänningslagkommittén, som tillsattes i maj 1976 av Anna-Greta Leijon, har haft till främsta uppgift att lägga fram förslag till ny utlänningslag.

Kommittén har i ett tidigare betänkande föreslagit olika åtgärder, som syftade till att förkorta väntetiderna vid prövning av utlänningars rätt att vistas här. Dessa regler trädde i kraft den 1 juli 1978.

I den proposition som vi nu behandlar föreslås att den nuvarande utlänningslagen ersätts av en ny utlänningslag.

Det föreslås bl. a. att en utlänning som vill bosätta sig i Sverige skall ha sitt uppehållstillstånd ordnat före inresan. Undantag görs för flyktingar och vissa andra skyddsbehövande och för nära anhöriga. Skyddet för flyktingar förstärks. Den som får stanna därför att han är flykting skall få ett dokument som utvisar hans eller hennes flyktingstatus, en flyktingförklaring.

Vid invandrarverket inrättas särskild jourverksamhet. Beslut om avvísning får inte verkställas innan invandrarverket har tagit ställning till vad utlänningen anfört. Detta innebär en ökad rättssäkerhet.

Kommittén har också förenklat terminologin för avlägsnandeformerna och föreslår att avvísning skall ske vid gränserna och utvisning när utlänningen finns i landet. Detta förslag godtas i propositionen.

Det är glädjande att konstatera att utskottet i stort sett är enigt – jag håller med Anna-Greta Leijon om det – och tillstyrker de förslag som statsrådet Karin Andersson lägger fram i propositionen.

Socialdemokraterna har i motioner under allmänna motionstiden och med anledning av propositionen anfört synpunkter på invandringspolitiken och handläggningen av den.

Vi är överens om att det är viktigt att principen om den reglerade invandringen upprätthålls med fasthet och konsekvens och att flyktingpolitiken bör bygga på humanitära principer. Och det är ju också så reglerna tillämpas, enligt vår mening.

Det finns två yrkanden om avslag på propositionen, dels i vp:ks partimotion 1927, dels i motion 1941 av Olle Wästberg i Stockholm.

Huvudskälet till avslagsyrkandet är att man enligt motionärerna inte tagit tillräcklig hänsyn till motsvarande lagstiftningsarbete i de nordiska länderna. Det finns en rekommendation från Nordiska radet, nr 10/1973, om en samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik i Norden. Utlänningslagkommittén har också under sitt arbete besökt Danmark, Finland och

Norge för diskussioner. Det pågår ett samarbete. Eftersom de förslag som nu läggs fram inte avviker alltför mycket från vad som gäller i de andra länderna, finns det, tycker vi, inte anledning att avslå propositionen.

Det sägs också att lagtexten är svår att läsa. Det finns alltför många paragrafhänvisningar. Jag kan hålla med om att det inte är så lätt, men det är väl aldrig särskilt lätt att läsa en lagtext. Man har att välja mellan att få en väldigt omfattande lag med många paragrafer och att ha paragrafhänvisningar.

Rent språkligt har lagen faktiskt förbättrats och förenklats i jämförelse med 1954 års lag. Det har också framhållits i remissomgången, bl. a. av polisdistrikt som yttrat sig.

Kritiken mot lagen har till vissa delar också berott på den missuppfattningen, att man trott att utlänningslagkommittén skulle lägga fram förslag till en ny invandrings- eller flyktingpolitik. Kommitténs uppgift har varit att lägga fram förslag till en ny lag som är ett bättre instrument än den gamla lagen från 1954 för vår invandrings- och flyktingpolitik. Det är viktigt att understryka detta. Det har varit fråga om att göra en teknisk översyn av olika bestämmelser i lagen.

I propositionen föreslås att uppehållstillstånd i princip skall sökas före avresan. Det är invandrarverket som fattar beslut i ärenden om uppehållstillstånd, och de får enligt gällande lag inte överklagas. Olle Wästberg yrkar att besvärsmätt skall införas. Eftersom varken viseringsbeslut eller beslut om arbetstillstånd kan överklagas är vi inte beredda att föreslå besvärsmätt när det gäller beslut om uppehållstillstånd. Man kan ju också ansöka flera gånger, om förhållandena har ändrats.

I några motioner, bl. a. från socialdemokraterna, uppmärksammas de bekymmer och svårigheter som kan drabba en invandrare vid en skilsmässa som sker innan personen i fråga haft uppehållstillstånd två år. Då riskerar mannen eller kvinnan att utvisas. Det kan vara speciellt besvärligt för invandrarkvinnor som kommer från länder där synen på en främskild kvinna är en helt annan än vår. Jag håller med Anna-Greta Leijon om behovet av varsamhet. Det här är ett bekymmer som har uppmärksamats på departementet. Vi började under min tid på departementet att tillämpa en något generösare praxis, som tog hänsyn till om det fanns barn och även till den kulturella situation som väntade kvinnan vid återkomsten till hemlandet. Statsrådet Andersson har deklarerat samma syn i en interpellationsdebatt här i kammaren. Utskottet finner därför att motionerna är tillgodosedda. Den här frågan kommer också att tas upp i den utredning som jag föreslog skulle tillsättas för att se över anknytningsfrågor och familjebegrepp.

Bestämmelserna om skydd för flyktingar är en central del av utlänningslagstiftningen, och i propositionen föreslås att FN-konventionens flyktingbegrepp bör föras in i lagen. Utskottet instämmer men kan då inte tillstyrka förslaget från Bonnie Bernström om att föra in i lagregeln att homosexualitet skall anges såsom grund för flyktingskap. Personer som riskerar förföljelse på grund av homosexualitet, t. ex. i form av allvarliga frihetsstraff, får i regel stanna här av humanitära skäl.

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Olle Wästbergs uppfattning att Genèvekonventionens flyktningbegrepp inskränks i den svenska lagen kan utskottet inte dela. Vi menar att propositionens förslag när det gäller flyktningförklaringen är till fyllest och avstyrker därför dessa yrkanden.

Sedan den 1 januari 1976 finns ett lagfäst skydd för utlänningar, som utan att vara politiska flyktingar inte vill återvända till sitt land på grund av de politiska förhållandena där, s. k. B-flyktingar. De får stanna i Sverige av politisk-humanitära skäl, såvida det inte finns särskilda skäl däremot. Denna bestämmelse återfinns i den nya lagens 6 §. Bestämmelsen och de särskilda skälen har sedan november 1976 tillämpats när det gäller assyrier/syrianer.

Olle Wästberg yrkar att de särskilda skälen enbart skall få användas då folkförsörjningen är hotad, och vpk vill att de särskilda skälen inte skall användas för assyrierna/syrianerna. Vid bedömning av om särskilda skäl föreligger för att någon inte skall få stanna, skall samhällets möjligheter att ta emot utlänningar med hänsyn till de invandrapolitiska mål som vi har ställt upp vägas in. Hit hör också risken för motsättningar mellan olika grupper, vilket Anna-Greta Leijon berörde. Jag håller med om att denna paragraf kan diskuteras, men med anledning av den översyn som skall göras av 6 § i den nya lagen tillstyrker utskottet inte motionsyrkandena.

Genom det förslag som nu läggs fram förstärks skyddet för flyktingar. Rättssäkerheten stärks genom den nya lagen och inte tvärtom. Alexander Chrisopoulos. Det gäller framför allt polisens handläggning av asylärenden vid gränsen enligt 33–37 §§. I likhet med vad som nu gäller skall polisen även i fortsättningen till statens invandrarverk överlämna alla asylärenden, där utlänningens påstående om politisk förföljelse inte bedöms som uppenbart oriktig. Om polisen finner att påståendet är uppenbart oriktigt och meddelar avvisningsbeslut, skall – enligt det nya förslaget – beslutet alltid anmälas till invandrarverket, som har att ta ställning till vad utlänningen har anfört. Dessförinnan får beslutet inte verkställas. Invandrarverket skall överta ärendet, om verket anser att utlänningens påstående inte är uppenbart oriktigt.

Vad jag nu har sagt gäller även asylansökande assyrier/syrianer. Regeringens principbeslut om tillämpning av särskilda skäl i fråga om assyrier/syrianer från Turkiet innebär inte att polisen får underlåta att till invandrarverket anmäla avvisningsbeslut rörande person som tillhör denna grupp. För att klara detta införs jourverksamhet på invandrarverket.

Utskottet godtar de här förslagen. Jag tycker att det är ett stort steg framåt. Det borde också tillgodose Olle Wästbergs önskemål.

Förslaget från Olle Wästberg och vpk om att utlänning, som påstår sig vara politisk flykting men där det av myndigheterna bedöms vara uppenbart oriktigt, skall få offentligt biträde vid gränsprövningen kan utskottet inte tillstyrka. Vi anser i likhet med justitieukskottet, som har yttrat sig över propositionens förslag, att polisens skyldighet att anmäla beslut om avvisning till invandrarverket är till fyllest.

Avvisning sker i princip vid gränsen eller inom tre månader efter inresan.

Tremånadersgränsen har inte behandlats av kommittén, men i motioner och i en del remisser över betänkandet har det framförts yrkanden om att tremånadersgränsen skulle tas bort, eftersom den anses ha bidragit till att utlännningen ofta håller sig gömd i tre månader, innan han eller hon anmäler sig hos polisen.

Utgångspunkten för samtliga fyra motioner som väckts i det här avseendet är att tremånadersregeln inte fungerat som avsågs, när den infördes. Utskottet anser sig inte ha tillräckligt underlag för att föreslå att regeln skall tas bort, men vi anser att det är angeläget att man försöker lösa de problem som onekligen finns, när det gäller behovet av ett effektivt avlägsnandeförfarande för personer som befinner sig i landet utan tillstånd. Vi förordar att regeringen tar upp frågan till ny utredning utan dröjsmål.

Jag uttryckte i början av mitt anförande glädje över att vi i stort var eniga i utskottet om att tillstyrka förslagen i propositionen, men det finns en reservation från socialdemokraterna. Det är egentligen en för mig obegriplig reservation, och den gäller utvisning vid brott.

F. n. gäller att den som har haft permanent uppehållstillstånd minst ett år eller bott här i minst fem år får utvisas bara om det finns synnerliga skäl för det. I propositionens förslag ändras paragrafen så, att den som haft permanent uppehållstillstånd minst ett år eller bott här i minst tre år, får utvisas bara om det finns synnerliga skäl. Beträffande nordbor är vi överens om att det skall gälla en tvåårsgräns.

Socialdemokraterna menar att sänkningen från fem år till tre år skulle innebära att "samhället tolererar att en liten grupp kriminellt belastade får stanna här". Jag tycker att det är ett helt orimligt synsätt och dessutom tvärt emot de direktiv Anna-Greta Leijon själv gav utlänningslagkommittén. Det är helt emot den humana invandrapolitik som Anna-Greta Leijon hävdar att socialdemokraterna vill föra.

De synnerliga skälen innebär att brottsligheten skall vara allvarlig. Det innebär att den organiserade brottsligheten, grova narkotikabrott och grov varusmuggling av narkotika m. m., den verkligt grova och allvarliga ekonomiska brottsligheten, kommer vi åt genom de synnerliga skälen vare sig en person har varit här tre år eller fem år.

Förslaget om en sänkning från fem år till tre år har också fått en bred anslutning under remissbehandlingen. Utskottsmajoriteten tillstyrker förslaget men med hänvisning till den tveksamhet som justitieutskottet givit till känna i sitt yttrande stryker vi under att regeringen bör följa utvecklingen.

Vad slutligen gäller bestämmelserna om återbrytning föreslås i propositionen att återbrytning på ansökan av enskild utlännning skall finnas kvar endast för utvisning på grund av brott eller asocialitet. Det skall naturligtvis finnas möjlighet att överklaga beslut i vanlig ordning, men möjligheten att komma tillbaka till regeringen gång på gång skall begränsas.

Både vpk och Olle Wästberg i Stockholm yrkar att möjligheten till återbrytning skall finnas kvar. Utskottet ansluter sig till propositionens förslag med hänvisning till att frågan om politiskt eller annat verkställighets-

hinder prövas i särskild ordning i samband med verkställigheten.

Fru talman! Det nya förslaget till utlänningslag förstärker skyddet för flyktingar i vårt land. Det kommer förhoppningsvis att innebära en större trygghet för många av de människor som söker ett nytt hemland hos oss.

Jag vill därför yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter och avslag på den socialdemokratiska reservationen.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Eva Winther frågade på vilket sätt jag uppfattar invandringspolitiken som fientlig. Jag skall försöka förklara det.

Utskottet säger i sitt betänkande att det är viktigt att "principen om den reglerade invandringen upprätthålls med fasthet och konsekvens". Sedan understryker utskottet: "Detta är nödvändigt med hänsyn till de begränsningar som finns i våra möjligheter att ta emot utlänningar." Dvs. vikten av att upprätthålla fasthet och konsekvens när det gäller invandringen är beroende av de faktorer som påverkar dessa begränsningar. Vilka är dessa faktorer? Vilken invandringspolitik har regeringen bedrivit?

Man avstyrker på löpande band väl motiverade motioner om välbehövliga åtgärder som skulle innebära förbättringar av invandrarnas situation. Som en följetong motiveras avslagsyrkandena med att det inte finns finansiella möjligheter, även om man inte är kritisk till innehållet.

Man skapar en viss situation som innebär att invandrarnas problem blir större, att rasistiska tendenser gör sig gällande i samhället - numera i organiserad form - och därefter tar man detta som förevändning för att lägga fram ett förslag till lagstiftning som innebär begränsningar och restriktivitet.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Fru talman! Eftersom det här och i många andra sammanhang återopas vad jag sade i direktiven till översyn av utlänningslagstiftningen en gång i mitten av 1970-talet skulle jag gärna vilja läsa upp ett stycke ur dessa direktiv.

"En begränsning av möjligheten att förvisa utlänning kan sägas ligga i linje med den ändrade syn på utlännings ställning som har vuxit fram i vårt land under senare år. För närvarande krävs synnerliga skäl för förvisning endast i de fall då utlänningen har bosättningsstillstånd, eller har varit bosatt här i minst fem år. Förutom att regleringen framstår som alltför snäv ger den sannolikt upphov till viss stelhet i tillämpningen. Begränsningen av möjligheterna att döma till förvisning bör enligt min mening införas även i andra fall, jag tänker då främst på politiska flyktingar och andra grupper som har behov av särskilt skydd. Utlänningens levnads- och familjeförhållanden bör i högre grad än nu beaktas vid bedömningen av om utlänningen skall kunna förvisas. Ett förhållande som är uppmärksammat i detta sammanhang är att de nuvarande begränsningarna av förvisningsmöjligheten inte gäller nordiska medborgare i samma utsträckning som övriga utlänningar eftersom dessa inte får bosättningsstillstånd."

Det är på en punkt som vi socialdemokrater har en annan mening än utskottsmajoriteten. Jag sade det förut, och det gäller sänkningen av gränsen från fem till tre år för synnerliga skäl. Jag tycker att Eva Winther kanske tar till litet väl stora ord när hon säger att detta är tvärt emot utredningsdirektiven.

Viktiga frågor som framhölls i dessa direktiv gällde flyktingarnas situation. Jag tror att alla som varit invandringsministrar verkligen upplevt det hopplösa i situationen att flyktingar som inte kan skickas tillbaka till hemlandet ändå döms till utvisning.

De flesta punkter som togs upp i direktiven har även vi socialdemokrater följt upp.

Om vår reservation är så tvärt emot den humana invandringspolitik som Eva Winther säger, ligger kanske majoritetslinjen inte heller så långt därifrån.

Låt mig sluta med att säga att om jag 1975 hade kunnat förutse hur den internationella brottsligheten skulle öka under de närmaste fem åren, kanske jag också hade haft en rad om det i utredningsdirektiven.

EVA WINTHER (fp) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om, Anna-Greta Leijon, att vi inte skall ha de grova brottslingarna kvar här i landet. Utskottsmajoriteten anser att det förslag som nu läggs fram tillgodoser det kravet. Vad jag inte förstår är att kvarhållandet vid de fem åren skall vara så väldigt betydelsefullt.

Till Alexander Chrisopoulos vill jag säga att detta med fasthet och konsekvens bl. a. innebär likhet inför lagen. F. ö. har vi i vårt land under senare år satsat hårt för att åtminstone försöka leva upp till de mål vi har på invandrapolitikens område: jämlikhet, valfrihet och samverkan. Vi har satsat på svenskundervisning och hemspråksundervisning. Vi menar att det är viktigt att de som kommer hit till Sverige skall kunna få leva på samma villkor som vi svenskar med bostad och arbete, med möjlighet att behålla sitt eget hemspråk och att lära sig svenska. Vi vet också att det är långt kvar till dess att vi har levt upp till de här målen, men vi försöker att successivt bygga ut de förbättringar som behövs. När vi ibland avvisar vpk:s förslag beror det ofta på att många av de förslagen är föremål för utredning. Jag tänker på svenskundervisningen och på hemspråksträningen för förskolebarnen.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Man skall alltså handla med fasthet och konsekvens, men vad skall man då ta hänsyn till? Utskottet anser att man skall upprätthålla principen om den reglerade invandringen med fasthet och konsekvens med hänsyn till de begränsningar som finns i våra möjligheter att ta emot utlänningar. Varför anser sig utskottet manat att påpeka att den reglerade invandringen måste upprätthållas med fasthet och konsekvens? Den principen är ju över huvud taget inte ifrågasatt.

Det hade varit betydligt mer befogat att utskottet hade understrukt vikten av att med fasthet och konsekvens och med iakttagande av högt ställda krav

på rättssäkerhet upprätthålla asylrätten, en human flyktingpolitik och en likaså human inställning till människornas behov. Men utskottet talar om fasthet och konsekvens i samband med de begränsningar som finns i våra möjligheter att ta emot utlännningar. Vilka är då våra möjligheter att ta emot utlännningar? Jo, de bestäms av den förda regeringspolitiken, av den förda invandringpolitiken i landet. Det är det som är den avgörande skillnaden.

När det gäller återbrytningen, som jag inte hann med att kommentera i min förra replik, vill jag säga att utlänningskommittén påstår att nu gällande återbrytningsbestämmelser missbrukas. Men samtidigt redovisar man statistik som visar att var fjärde ansökan om återbrytning leder till bifall. Att i ett sådant läge tala om missbruk tyder på en rättssuppfattning som inte är förenlig med det svenska rättssystemet. Och detta har Anna-Greta Leijon också applåderat.

EVA WINTHER (fp) replik:

Fru talman! Återbrytningen menar man skall vara kvar av rättssäkerhets-skäl. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi får pröva det förslag som nu föreligger. Det kommer att innebära skärpta krav på ombuden, att de framlägger alla de skäl som finns på en gång och inte, som kan hända f. n., kommer med ett nytt skäl litet då och då. Med hänsyn till handläggningstider och annat tror jag att de nya reglerna kommer att innebära en förbättring för den som ansöker om asyl och om att få stanna i vårt land.

När det sedan gäller fasthet och konsekvens vill jag framhålla att det är viktigt att man handlar så både med hänsyn till de möjligheter vi har att ta hand om människor i det här landet och med hänsyn till de mål vi har att invandrarna inte skall vara några andra klassens medborgare utan jämställda med oss. Det är också viktigt för rättssäkerheten.

GÖREL BOHLIN (m):

Fru talman! Sverige har i dag ett stort antal invandrare, ca 1 miljon. Med samma invandringstrend är omkring år 2000 är ungefär en tredjedel av Sveriges befolkning invandrare eller ättlingar till invandrare. Från att under 1960-talet och början av 1970-talet ha varit företrädesvis arbetskraftsinvandring har invandringen alltmer kommit att domineras av grupper som söker sin tillflykt hit på grund av politisk eller religiös förföljelse.

Sveriges invandringspolitik bygger på humanitära principer. Vi vill att vårt land skall vara öppet för dem som i sitt eget land lider förföljelse för sin politiska övertygelse, sin tro eller som förföljs på grund av att de tillhör viss ras eller samhällsgrupp.

I stort som i smått gäller emellertid regeln att för att kunna hjälpa andra måste man i första hand kunna klara sig själv. Det gäller individer, och det gäller länder. Applicerat på invandringssituationen i Sverige betyder detta att för att kunna hjälpa våra invandrare med deras anpassning till svenskt samhälle och för att förebygga motsättningar mellan invandragrupper och mellan svenskar och invandrare måste bestämda regler för invandringspoli-

tiken finnas. Invandraren måste ges möjlighet till arbete och bostad, studier, läkarhjälp etc. på samma villkor som befolkningen i övrigt. Hemspråksundervisning är viktigt för barnets begreppsbildning och identifikation, svenskundervisning för den vuxnes möjligheter till arbete och kontakter. Inte sällan innebär detta undervisningsåtagande även alfabetiseringsundervisning. Informationen om Sverige och om hur man lever här är omfattande och kräver såväl statliga som kommunala satsningar. Kommunernas stödinsatser är i många fall mycket resursslukande men också nödvändiga. Ambitionerna när det gäller att ta hand om våra invandrare är stora, och omfattningen av insatserna – såväl statliga och kommunala som enskilda – mycket stora. Inte minst därför är det viktigt att vi har kontroll över situationen och över vad vi åtar oss.

Förutsättningar härför är bl. a. att invandringen inte blir för stor, att de grupper som fordrar speciellt stora samhällsinsatser inte blir för dominerande, att invandrarnas bosättning inte blir så koncentrerad att man kan befara en utveckling mot invandargetton, att reglerna för samhällets stöd är klara och koncisa och att invandringen fördelas mellan olika nationaliteter. Ett kvalitativt och kvantitativt omfattande informationsarbete krävs dels till svenskarna om invandrarna, dels till invandrarna om Sverige.

Förslaget till ny utlänningslag, vilket egentligen är en omarbetsning av tidigare lagstiftning, innehåller en rad ändringar i syfte att strama upp reglerna för invandringspolitiken.

De långa väntetider för behandling av arbets- och uppehållstillstånd som tidigare uppstått har inneburit stora problem såväl för de statliga och kommunala myndigheterna som för den enskilde invandraren, vilken under en lång tid tvingats till sysslöshet och ytterst begränsad standard, samtidigt som han upplevt en malande oro och ovisshet över utgången av prövningen av sitt ärende. En tidrymd av hela tre år för behandling av ett ärende har någon gång förekommit, framför allt genom att så många instanser behandlat ärendet och genom att möjligheten till återbrytning hela tiden stått öppen. Under tiden har familjen alltmer rotat sig här, och kanske har flera barn fötts, vilket naturligtvis försvärat såväl regeringens ställningstagande som familjens situation. De långa handläggningstider som i massmedia uppgivits förekomma i vissa ärenden innefattar nämligen överklagandetider och väntetider mellan behandling och omprövning av ett ärende. De genomsnittliga handläggningstiderna hos statens invandrarverk har varit – det tycker jag är värt att nämna här – för avlägsnandeärenden tre till fyra månader under åren 1976–1979 och för beslut i tillståndsärenden 21–28 dagar under samma period.

Så långa sammanlagda behandlingstider som ibland tycks ha uppkommit är emellertid både oacceptabelt ur samhällssynpunkt och inhumant mot utlänningsen. En minskning av tidsåtgången för behandling av tillståndsärenden framstår därför som synnerligen angelägen, och jag ämnar därför, fru talman, i mitt inlägg framför allt uppehålla mig vid några förslag i propositionen som syftar till att minska de sammanlagda handläggningstiderna.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Uppehållstillstånd skall sökas före hitkomsten. Detta gäller dock ej för nordiska medborgare eller för flyktingar. F. n. söks uppehållstillstånd oftast efter inresan. Prövningen av ansökningar om uppehållstillstånd innefattar vandelsprövning - syftet härmed är att hindra invandring av asociala eller kriminella personer - och prövning av att bostad och anställning finns eller kan erhållas. Det kan vara tveksamt om den här regeln om tillstånd före hitkomsten innebär någon större reducering av antalet personer som spontant söker sig hit, eftersom de som brådstörtat och i panik ger sig iväg från sitt land knappast haft möjlighet att söka uppehållstillstånd. Gäststuderande och en del av familjeanknytningsfallen berörs emellertid liksom turister som försöker stanna.

Avvisning kan göras direkt vid gränsen av polis. Om utlänningsen påstår sig vara utsatt för politisk förföljelse eller krigsvägrar skall, såvida påståendet inte är uppenbart oriktigt, anmälan om avvisningsbeslutet göras till statens invandrarverk före verkställandet, varvid invandrarverket kan överta ärendet. Invandrarverket föreslås få en särskild jourtjänst för att snabbt kunna handlägga prövning av polisens avvisningsbeslut, och den handläggningen skall kunna ske på några timmar. Invandrarverket har också i årets budget fått medel till ett stort antal nya tjänster.

Avvisning på formell grund, dvs. då arbetstillstånd och uppehållstillstånd saknas, skall ske en vecka efter poliskontakt eller senast tre månader från ankomsten.

Avvisning på materiell grund - dvs. i de fall då utlänningsen saknar medel för att uppehålla sig här, är asocial eller straffad eller då det föreligger risk för brott - skall ske vid gränsen eller senast inom tre månader.

På grund av denna regel om avvisning senast inom tre månader håller sig utlänningsen ofta gömd under den tidsperioden, vilket innebär att avvisningsmöjligheten faller. Det kan då bli fråga om utvisning i stället, dvs. ett utdraget förlopp med invandrarverk och länsrätt inblandade. Den här tremånadersgränsen har kritiserats i en rad motioner, nämligen motionerna 1798, 1936, 1937 och 1939. Utskottet instämmer i motionärernas kritiska synpunkter. I motionerna framförs emellertid olika förslag till lösningar, och utskottet begär att regeringen anmodas att utan dröjsmål ta upp frågan till ny utredning mot bakgrund av de hittillsvarande erfarenheterna.

Återbrytningsinstitutet, dvs. regeringens omprövning av ärenden, tas bort utom vid utvisning på grund av brott eller asocialitet. Invandrarverket kan emellertid föra ärenden till regeringen för t. ex. principiell prövning. Anledningen till att återbrytningsinstitutet tas bort är att antalet återbrytningsärenden stigit avsevärt: de uppgår nu i regeringskansliet till ca 23 % av det totala antalet ärenden om avvisning och förpassning. De flesta av dessa ärenden har tidigare prövats och återkommer gång på gång. Samma ärende har enligt uppgift i vissa fall behandlats sex sju gånger utan att någon förändring av utlänningsens situation givit skäl till omprövning. Regeringen anser att de möjligheter till omprövning som i övrigt finns är tillräckliga, och utskottet delar den uppfattningen.

Framför allt de förslag till ändringar jag nu nämnt syftar till att påverka

väntetiden för utlännningen. Men jag vill härutöver också uppehålla mig vid den regel som föranlett en socialdemokratisk reservation, nämligen regeln om utvisning på grund av brott. F. n. gäller att den som uppehållit sig i Sverige i mindre än fem år och gör sig skyldig till brott, varav kan följa fängelse i mer än ett år, eller till upprepade brottslighet kan utvisas. Efter fem år gäller "synnerliga skäl" för utvisning. I propositionen föreslås här en sänkning till tre år. Skälen härför är bl. a. att man vill uppnå dels en anpassning till den gräns som gäller för kommunal rösträtt och valbarhet, dels ett närmande till den gräns som gäller för utvisning av nordbor, dvs. två år.

Enligt 41 § i förslaget till ny utlänningslag skall, när en domstol överväger om en utlännning bör utvisas enligt 40 §, hänsyn tas till utlänningsens levnads- och familjeförhållanden och till hur länge han har vistats i Sverige.

Utvisning är också möjlig på grund av asocialitet enligt 43 §, nämligen om utlännningen yrkesmässigt bedriver otukt, inte kan försörja sig eller är farlig för någon annans säkerhet. Detta beslut fattas av länsrätten.

Läringsmarknadsutskottet diskuterades mycket ändringen från fem till tre år när det gäller regeln vid utvisning på grund av brott. Det finns fördelar och nackdelar med en ändring av denna gräns. Onekligen måste ändringen uppfattas som en liberalisering av lagstiftningen i samband med en typ av brott som knappast ger anledning till liberalisering. Å andra sidan föreligger en rad begränsningar av möjligheten till utvisning:

Hänsyn skall tas till den sociala situationen. Man får då förmoda att utlännningen är mindre fast rotad efter tre år än efter fem, vilket alltså skulle tala för att en utvisning inom tre år är möjlig, men kanske inte vid fem år.

Tidsgränsen är anpassad till den gräns som i kommunala val jämställer utlännningen med svenska medborgare, och vi har i riksdagen fastlagt regeln, att särregler för invandrare bör begränsas.

Vidare gäller utvisningsmöjligheten inte den som har permanent uppehållstillstånd sedan ett år och heller inte den som är att betrakta som flykting eller som måste räkna med påföljd om han återvänder till sitt land.

Med hänsyn till att de moderata ledamöterna i utskottet fått gehör för kravet att regeringen noga skall följa utvecklingen och, om negativa följder visar sig, överväga omprövning på denna punkt vill vi inte motsätta oss att regeringens förslag får prövas.

Dessutom påpekas i betänkandet att den typ av brott som åsyftas i motionerna 1926, 1937 och 1940 ända bör kunna leda till utvisning med hänsyn till den innebörd som i utskottsbetänkandet givits begreppet "synnerliga skäl" och som klart markerar att det inte är fråga om någon ny inriktning i förhållande till nuvarande praxis.

Fru talman! Jag vill också något beröra ansvarsreglerna i 95–99 §§.

Enligt 96 § i nya utlänningslagen är det straffbart att hjälpa en utlännning att olagligen komma in i riket och att vistas i riket olovligt. I motionen 987 av Wiggo Komstedt m. fl. hemställs om översyn av gällande lagstiftning när det gäller undanflykt av person som illegalt vistas i Sverige och om att

detta skall bedömas som brottslig handling. Eftersom kriminalisering av hjälp till utlänningslag att illegalt ta sig in i landet nu skett, är det logiskt att som föreslås i motionen undanflykt från person som illegalt vistas här också blir belagt med straff. Frågan om ansvar vid brott mot utlänningslagen ingår emellertid i kommitténs fortsatta uppdrag.

Fru talman! Det är glädjande att det finns en så bred politisk uppslutning kring frågan om invandringspolitiken. Jag vill med det anförda yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet 1979/80:27.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Görel Bohlin tog i början av sitt anförande upp vissa saker som jag gärna vill kommentera. Först nämnde hon antalet invandrare som finns i landet och även antalet invandrare som så småningom kommer att finnas här. Sedan konstaterade hon att hjälpen till invandrare blir beroende av de resurser som finns i landet. Det kan hända att jag har missuppfattat det hela. Men om man leds av sådana tankegångar gör man sig skyldig till ett fruktansvärt missförstånd. Dessa tankegångar innebär nämligen att invandrarna i sig – de är ju ett främmande element i det svenska samhället – bör vara föremål för speciella humanitära åtgärder från samhällets sida. De åtgärderna blir alltså beroende av de resurser som landet har.

Jag har två pojkar som växer upp här i landet. De utgör inte på något sätt främmande element i det här samhället som skall vara föremål för humanitära åtgärder från samhällets sida, vilka i sin tur blir beroende av de resurser som finns. Jag vill gärna ha en kommentar till det här eventuella missförståndet.

GÖREL BOHLIN (m) replik:

Fru talman! Det är ju onekligen så att den nyanlände utlänningslag behöver ganska mycket hjälp och stöd. Visst kräver det resurser – väldigt stora personella och ekonomiska resurser – och det är något som vi inte kan komma ifrån. Att man sedan, när man har bott en tid i landet, deltar i arbetet med t. ex. hjälp till de invandrargrupper som man själv representerar, faller sig helt naturligt. Att man – liksom andra svenska medborgare som har bott här längre – deltar i det sociala arbetet i samhället är också helt naturligt.

Men det finns ändå ett behov av ganska omfattande stödinsatser framför allt när det gäller de invandrare som kommit hit som flyktingar. Det gäller t. ex. hemspråksundervisningen. Det gäller svenskundervisningen. Det gäller i väldigt stor utsträckning information. Det gäller socialbyråernas kontaktarbete, familjepedagogarbete och invandrarbyråernas arbete – och det förutsätter jag att också Alexander Chrisopoulos är väl medveten om.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Görel Bohlin gör i sitt senaste inlägg inte någon skillnad mellan de invandrare som eventuellt kan komma till Sverige och de invandrare som redan finns här, utan hon talar om invandrarna som en

grupp, som skall vara föremål för speciella humanitära insatser, vilka i sin tur blir beroende av de resurser som finns i landet.

Med detta som utgångspunkt vill jag säga att mina barn inte på något sätt utgör främmande element i det här samhället som är i behov av speciella humanitära insatser, vilka blir beroende av de resurser som finns.

PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Invandringen är en av de viktigaste händelserna i vårt land under de senaste årtiondena. Invandringen till Sverige har medfört att landet från att tidigare ha haft en befolkning med mycket enhetlig kulturell bakgrund nu i hög grad är ett mångnationellt land. Det här för mycket positivt med sig för Sveriges del. Vi har fått många värdefulla kulturella impulser från olika delar av världen. Invandrarna bidrar också aktivt till att bygga upp välbståndet i Sverige.

Det kan finnas skäl att notera – bl. a. med anledning av den replikväxling som just har varit – att olika undersökningar har visat att invandrarna som grupp utnyttjar samhällets service av olika slag betydligt mindre än vad infödda svenskar gör. Ur strikt samhällsekonomisk synvinkel har alltså invandringen inneburit en mycket stor tillgång för Sverige. Invandringen till Sverige bidrar också till en utjämning av åldersfördelningen bland befolkningen i vårt land, vilken annars skulle ha varit mycket sned.

Det är alltså inget tvivel om att invandringen i sin helhet utgör en mycket positiv faktor för Sverige. Samtidigt skall vi vara på det klara med att stora omställningar alltid kan vålla problem för ett land. Problem kan uppstå i synnerhet när omställningen går för fort eller sker i okontrollerade former. Det är viktigt att vi i Sverige har möjlighet att ta hand om invandrarna och att de kan inlemmas i det svenska samhället. Det är viktigt för vårt samhälle och det är viktigt för de invandrare som söker sig hit.

Vi har – inte minst under senare år – fått uppleva exempel på hur invandringen har så att säga löpt ur vår kontroll och vad det i sin tur fört med sig. Situationen i min hemkommun, Södertälje, är kanske ett exempel på detta. Som en följd av den mycket omfattande invandringen av assyrier och syrianer måste både sociala institutioner och skolan arbeta under mycket hård press och med mycket stora svårigheter. De som drabbas hårdast av detta är invandrarna själva. Det visar vikten av att vi har möjligheter att se till att invandringen sker på ett sådant sätt att vi verkligen kan föra en ansvarsfull politik och att vi verkligen kan på ett riktigt sätt ta hand om dem som kommer hit. Detta är också viktigt för att vi skall kunna undvika de motsättningar mellan infödda svenskar och olika invandrargrupper som kan uppstå.

Det förslag som vi har att ta ställning till i dag innebär inga stora förändringar. Förslaget innebär dock viktiga förbättringar av utlänningslagen som ett instrument i vårt arbete när det gäller att bestämma över invandringens omfattning och former. Jag skall peka på några saker. Det gäller t. ex. den nya regeln om att uppehållstillstånd normalt skall beviljas före inresan till vårt land. Personer som kommer hit som turister och som beslutar sig för att stanna här måste således återvända till sitt hemland för att

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

därifrån ansöka om uppehållstillstånd. Sedan kan de åter resa hit. Det här gäller även personer som kommer hit som turister och som t. ex. ingår äktenskap i Sverige. Dessa får därmed i och för sig också rätt att stanna här. Men även dessa personer måste återvända till sitt hemland för att därifrån ansöka om uppehållstillstånd. Ett sådant förfarande utgör naturligtvis ett viktigt instrument för en bättre kontroll av invandringen. Samtidigt är det viktigt – precis som man framhåller i propositionen – att de undantag som måste göras av olika humanitära skäl, bl. a. när det gäller flyktingar, verkligen kan göras.

En annan fråga, som också har att göra med möjligheterna att kontrollera invandringen till Sverige och som tas upp i det utskottsbetänkande som vi nu behandlar, gäller tremånadersgränsen för avvisning. Det är ju så – och det har också berörts i ett tidigare inlägg – att en invandrare som har kommit hit illegalt f. n. kan avvisas om han eller hon påträffas av polismyndighet eller annan myndighet innan tre månader har gått från den dag da vederbörande kom in i landet. Detta har då lett till att många invandrare som vill komma hit illegalt håller sig gömda under dessa tre månader. Efter det att denna tid har fortlöpt krävs det för en utvisning en mycket omfattande och tidsödande process, som i extrema fall kan ta ett par år i anspråk.

Under remissbehandlingen av utlänningslagkommitténs betänkande framfördes förslag, bl. a. från invandrarverket och rikspolisstyrelsen, att denna tremånadsgräns skulle tas bort och att man alltså skulle kunna avvisa invandrare även efter denna tid. Eftersom denna fråga inte har kunnat prövas genom normal remissbehandling finns inte ett sådant förslag med i propositionen, men utskottet har begärt att man skall utreda möjligheterna till en effektivare avvisning av personer som har hållit sig dolda en viss tid i landet och därefter upptäckts. Jag tror att detta är ett viktigt sätt att komma åt den illegala invandringen.

En annan viktig åtgärd är att man tar bort återbrytningsrätten. Vi vet att återbrytningen har varit en viktig faktor som har gjort att olika utvisningsärenden har dragit mycket långt ut på tiden till men både för invandrarna och för samhället.

Detta är element som kan upplevas som åtstramningar men som naturligtvis syftar till att göra utlänningslagen effektivare som ett instrument för oss att kunna upprätthålla en reglerad invandring till Sverige.

A andra sidan innehåller detta lagförslag också förbättringar i invandrarernas rättsskydd som är mycket viktiga. Det gäller särskilt den stärkta ställning som man ger flyktingarna i vårt land. Det sker t. ex. genom den nya flyktingdefinitionen som ansluter till 1951 års Genèvekonvention. Det sker också genom införandet av begreppet flyktingförklaring, som gör att en person som har fått uppehållstillstånd här i landet som flykting också har denna flyktingförklaring som bevis på att han har denna status.

En ny regel innebär att om polisen vid gränsen avvisar en person som gör anspråk på någon form av flyktingskap, är krigsvägrare eller liknande, skall en sådan avvisning anmälas till invandrarverket i de fall som inte automatiskt skall tas över av invandrarverket. Det är också något som ger ett förstärkt

En annan viktig åtgärd, som syftar till att stärka invandrarnas ställning i Sverige och minska skillnaderna mellan invandrarnas och svenskarnas situation, är förslaget om att gränsen för hur länge man skall ha bott här i landet för att det skall krävas synnerliga skäl för att bli utvisad på grund av brott skall sänkas från fem år till två år för nordiska medborgare och till tre år för andra utlänningar.

Detta förslag har förvånansvärt nog väckt en del opposition och uppståndelse. Det har bl. a. föranlett den enda reservationen som är fogad till arbetsmarknadsutskottets betänkande. Socialdemokraterna har inte velat gå med på denna åtgärd och har bl. a. hänvisat till den växande internationella brottsligheten. För mig är den socialdemokratiska ståndpunkten beklaglig och svårförståelig. Det framgår mycket klart både av propositionen och av utskottets betänkande att grövre brottslighet av olika slag kan ge anledning till utvisning även under rubriken Synnerliga skäl. I propositionen definierar man vilken typ av brott som kan föranleda utvisning även efter den tid då krav på synnerliga skäl gäller.

Det gäller brott mot person, som mord, drap och svåra integritetskränkningar. Det gäller organiserad brottslighet, där gärningsmannen systematiskt med olika metoder skaffar sig själv ekonomisk vinning på enskildas eller samhällets bekostnad. Därmed avses bl. a. ekonomiska brott, som skatte- och gäldenärsbrott av allvarigare art. Också brottslighet som medför stora skadeeffekter, t. ex. grova narkotikabrott och grov smuggling av narkotika räknas till denna kategori. Säkert kan man göra listan ännu längre.

Inte annat än vad jag kan förstå inkluderas den typ av internationell kriminalitet som man talar om i den socialdemokratiska motionen mycket väl i rubriken Synnerliga skäl för utvisning. Jag har ännu inte hört något konkret exempel på vad det skulle vara för slags brottsliga gärningar som socialdemokraterna tänker på som skulle föranleda utvisning enligt deras förslag men inte enligt vart förslag. Det finns inte några sådana exempel i den socialdemokratiska motionen. Det har inte presenterats några sådana exempel under utskottsbehandlingen. Det står ingenting om detta i den socialdemokratiska reservationen. Och Anna-Greta Leijon har inte heller gett några exempel i det anförande hon hållit här i kammaren i dag på vad det är för slags brott.

Därför skulle jag vilja rikta frågan direkt till Anna-Greta Leijon: Vad är det för brott som avses? Ge konkreta exempel på brottsliga gärningar som enligt er uppfattning skulle leda till utvisning enligt ert förslag men inte enligt det förslag som utskottsmajoriteten står bakom!

Det är att notera att moderata samlingspartiet, som brukar vara det parti som oftast och helst talar om lag och ordning, har funnit den föreslagna lösningen fullt acceptabel. Socialdemokraterna har i den här frågan, som jag upplever det, ställt sig klart till höger om moderata samlingspartiet. Jag är förvånad över det ställningstagandet, men det går kanske att få något klarläggande under dessa sista minuter innan riksdagen skall ta ställning.

I det här utskottsbetänkandet behandlas även motioner av enskilda

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

ledamöter, också från vpk.

Vpk:s partimotion och den motion som Olle Wästberg från folkpartiet väckt har bägge den inriktningen att man vill ha förändringar i lagstiftningen som skulle göra det svårare att styra invandringen till vårt land. Man gör det i det vällovliga syftet att underlätta för olika invandrargrupper att komma in i vårt land och stärka invandrarnas rättsställning.

Det är mycket sympatiska tankegångar som finns i de här motionerna, förvisso. Visst skulle vi önska att vi kunde ha öppna dörrar och ge en fristad åt alla förföljda och nödlidande människor i världen. Men jag måste tyvärr för egen del deklarera att jag sett för mycket för att tro på att en sådan politik är realistisk. Vi har ett ansvar för de invandrare som vi tar emot i vårt land, och vi måste se till att invandringen sker i sådana former att vi kan leva upp till det ansvaret.

Det är inte i invandrarnas intresse att vi för en den fullständigt öppna dörrens politik som gör att vi sedan inte kan ta emot dem som kommer hit på det riktiga sättet.

Jag upplever att lagförslaget står för en mycket god balans mellan å ena sidan åtgärder som syftar till att vi skall få ett bättre grepp om invandringen till vårt land och å andra sidan åtgärder som syftar till att stärka ställningen för flyktingar och invandrare som redan finns här.

Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess helhet och avslag på den reservation som finns fogad därtill.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Med tanke på det ganska kraftfulla utfall mot den socialdemokratiska reservationen som Pär Granstedt gjorde hade man kanske väntat sig att den utskottsskrivning som han själv står bakom hade varit litet annorlunda. Det står faktiskt så här: "Med hänsyn till den tveksamhet som man från kriminalpolitiska utgångspunkter kan ha mot en lättnad i reglerna och som kommit till uttryck i bl. a. justitieutskottets yttrande vill utskottet stryka under att regeringen nog bör följa utvecklingen och, om negativa drag visar sig, överväga en omprövning av reglerna."

Med tanke på att Pär Granstedt själv har varit med om att skriva under det här tycker jag att han använder litet väl starka ord. Men eftersom jag redan har debatterat detta med Eva Winther och redogjort för vår inställning, vill jag bara sammanfatta med att säga att vi inte har menat att det finns skäl till någon generell sänkning av den här gränsen. Däremot är det helt klart att de regler som hittills har gällt för utvisning i många stycken har varit otillfredsställande. Jag har tidigare pekat på flyktingarnas situation. Det är mycket bra att det blir en ändring på den här punkten.

I vår motion har vi också krävt att de som är födda i det här landet, de som växt upp här, inte skall kunna utvisas. Som jag tidigare sade anser vi

egentligen att det är nödvändigt med en lagändring. Vi har emellertid funnit oss i utskottsskrivningen, men kommer att noga bevaka frågan i fortsättningen. Vår utgångspunkt har varit att vi skall se till de olika invandrargruppernas behov. Några generella lättnader har vi däremot inte ansett att vi bör gå med på i nuläget.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Pär Granstedt har i sitt inlägg kommenterat vpk-motionen. Han hade en viss förståelse för motionens humanitära inriktning, men missuppfattade grovt syftet med den. Bl. a. påstår Pär Granstedt att vår motion skulle innebära att man öppnar dörren för all invandring, vilket jag på det bestämdaste vill tillbakavisa. I mitt inlägg har jag minst fyra gånger påpekat att vårt parti är för en reglerad invandring. I dag är det fråga om att sätta stopp för ytterligare restriktioner, inte att öppna några nya dörrar.

PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Anna-Greta Leijon tyckte att jag tog i litet för mycket. Jag ställde bl. a. en konkret fråga till henne: Vad är det för slags brottsliga gärningar som ni anser leder till utvisning enligt ert förslag, men som inte skulle leda till utvisning enligt utskottsmajoritetens förslag? Anna-Greta Leijon utnyttjade inte tillfället att svara på den frågan, men hon har ju ytterligare en replik och kan alltså återkomma.

Anna-Greta Leijon menar att utskottets skrivning att regeringen skall följa tillämpningen är något slags eftergift åt socialdemokraterna. Syftet med utskottsskrivningen är att säkerställa att vår definition av "synnerliga skäl" – liksom statsrådets definition av begreppet – verkligen slår igenom vid rättstillämpningen. Skulle det vid rättstillämpningen visa sig att man inte håller sig inom de angivna ramarna, får vi ändra lagen.

Inte ens med den garanti som utskottets skrivning innebär – och som godtogs av moderata samlingspartiet – ansåg sig socialdemokraterna kunna ta risken att sänka den här gränsen. Detta tycker jag fortfarande är förvånansvärt. Det är viktigt att Anna-Greta Leijon talar om vad det är för slags brott socialdemokraterna går och grubblar över, brott som de tror inte kan täckas av begreppet "synnerliga skäl", såsom detta begrepp har definierats av propositionsförfattaren och av utskottet. Vad sedan gäller vpk och Alexander Chrisopoulos sade jag inte att ni öppnade dörrarna för all invandring. Jag sade: Visst skulle vi vilja att vi kunde öppna dörrarna för alla som lider av förföljelser och förtryck och som skulle behöva en fristad i vårt land. Jag är medveten om att ert förslag inte innebär det heller fullt ut, men det är självklart att ju mer man krånglar till lagstiftningen, ju fler olika procedurregler man måste förse den med, desto svårare blir den att utnyttja som instrument för att reglera invandringen.

Vi har erfarenhet av hur det fungerar i praktiken i dag. Vi får mycket långdragna utvisningsprocesser osv. och till sist kanske det blir humanitärt alldeles omöjligt att avvisa en person – helt enkelt därför att själva avvisningsprocessen har varit så segdragen.

Ny utlänningslag

Det är helt klart att ett bifall till det förslag som ni har fört fram och som Olle Wästberg i Stockholm har fört fram skulle innebära att vi försämrar möjligheten att utnyttja den här lagstiftningen med det syfte den har, nämligen att säkerställa en reglerad invandring till Sverige.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! När det gäller frågan om i samband med vilka brott utvisning skall kunna ske har vi från socialdemokratiskt håll inte någon annan uppfattning än majoriteten.

PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Det här var intressant. I så fall förstår jag att socialdemokraterna inte avser att stödja sin reservation. Vad jag frågade var alltså: Vilka brott skulle föranleda utvisning med ert förslag som inte skulle föranleda utvisning med vårt förslag? Ni tycker ju tydligen att det här är så angeläget att ni måste skriva en reservation. Men om ni tycker precis som vi är alltså vårt förslag till fyllest, och då förstår jag inte varför ni har reserverat er.

Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Invandrings- och invandrapolitiken har under den senare delen av 1970-talet kännetecknats av en rad reformer. Det har framför allt rört sig om åtgärder för invandrare i Sverige, t. ex. hemspråksreformen och reformen om kommunal rösträtt för att nämna de viktigaste. Samtidigt har ett omfattande reformarbete bedrivits på utlänningslagstiftningens område med särskild inriktning på att förbättra flyktingars och andra invandrares rättsliga ställning. Det är uppenbart - och det har också understrukits här - att vår invandringspolitik har ett nära samband med vår invandrapolitik.

Vi kan i dag konstatera att vi beträffande invandringen befinner oss i ett delvis nytt läge. Migrationsströmmarna har inte på det sätt vi kanske väntat oss följt traditionella mönster. Invandringen har fortsatt i oförändrad omfattning trots lågkonjunktur. Arbetskraftsinvandringen har emellertid ersatts av flyktinginvandring, anknytningsinvandring och annan humanitärt motiverad invandring. Invandringen har orienterat sig i banor som inte förutsågs när riksdagen 1968 fastlade principen för den reglerade invandringen. De förutsättningar som förelåg i slutet på 1960-talet gäller i stora delar inte längre. Därför är den översyn av invandrar- och invandringspolitik som jag tidigare har aviserat angelägen.

De förutsättningar som jag har nämnt berör endast delvis den nya utlänningslag som riksdagen i dag behandlar. Lagen är i sig inte något uttryck för en ny invandringspolitik. Den är i stället det instrument som erfordras för att genomföra den politik som riksdagen har lagt fast eller kan komma att lägga fast.

Det är också, mot den bakgrund jag inledningsvis berörde, viktigt att vi erhåller ett laginstrument som ur teknisk synpunkt är ändamålsenligt att bygga vidare på. Möjligheterna till ytterligare reformer inom ramen för nuvarande lag från 1954 måste anses vara uttömda.

Det främsta skälet till att nu föreslå en utlänningslag är naturligtvis att lagen på väsentliga punkter stärker det rättsliga skyddet för flyktingar och andra skyddsbehövande grupper.

Flyktingsituationen i världen är i dag utomordentligt svår. Man uppskattar att det i dag finns mer än 10 miljoner flyktingar. I Asien, Afrika och Latinamerika flyr människor från stater där terrorn härskar. Sverige har också genom olika åtgärder alltid eftersträvat att ta sin del av det självklara ansvar som åvilar alla länder som har möjligheter att bistå flyktingar. En flykting som kommer hit och söker asyl måste tillförsäkras rätten att stanna i Sverige. Den principen får aldrig överges. Utlänningslagen är det instrument som vi kan använda när vi skall fastställa flyktingstatus och avgöra den asylsökandes möjligheter att få den fristad han eller hon begär.

Den nya utlänningslagen innebär alltså inte någon ändring i själva flyktingpolitiken. Jag vill gärna understryka detta, eftersom en del tydligen tror det. Eva Winther underströk för resten att det inte är någon ändring. Samma skyddsbehövande grupper som hittills tillförsäkras skydd mot förföljelse. Däremot står det helt klart – trots att kritikerna inte vill erkänna detta – att den nya lagen innebär en påtaglig förstärkning av rättssäkerheten.

Det är självfallet med stor tillfredsställelse jag konstaterar att ett enigt utskott – så när som på en punkt – har ställt sig bakom propositionen om en ny utlänningslag. Det är särskilt viktigt att beslut kan träffas över partigränserna när det gäller en så viktig fråga som denna. Få lagar griper in mer i enskilda människors öden än just utlänningslagen.

Jag avser inte att i detta sammanhang gå in på alla de olika förslagen i propositionen och de invändningar som har gjorts i olika motioner. I debatten här har dessa figurerat och även bemötts. Jag tänker i stället begränsa mig till några få punkter. Redan nu vill jag emellertid framhålla att jag inte har några invändningar mot den uppfattning som arbetsmarknadsutskottets majoritet har gett uttryck för, även om den i något avseende i mindre utsträckning avviker från propositionen.

Jag delar också utskottets uppfattning att principen om den reglerade invandringen måste upprätthållas med fasthet och konsekvens. Jag vill också påstå att det är så invandringsärendena handläggs.

En särskilt viktig del av var utlänningspolitik gäller flyktingar och andra skyddsbehövande. Genom den nya lagen kommer flyktingskapsprövningen att grundas på de kriterier som finns intagna i flyktingkonventionen. Det har visserligen gjorts gällande att utlänningslagens flyktingdefinition skulle vara oförenlig med konventionens på grund av 3 § tredje stycket. Jag vill för egen del hänvisa till vad utskottet anför och till att riksdagen gjorde samma bedömning år 1954 när man ratificerade konventionen. Riksdagen fann då att den svenska bestämmelsen stod i överensstämmelse med konventionen. Samma formulering som nu finns i tredje stycket av paragrafen fanns nämligen med i den dåvarande utlänningslagen. Jag kan alltså inte heller för egen del finna annat än att påståendet om bristande konventionsuppfyllelse saknar varje grund.

I den nya lagen har införts bestämmelser som ger garantier för att ingen asylsökande vid gränsen skall kunna sändas i väg förrän invandrarverket har tagit ställning till ansökan. Endast om invandrarverket skulle finna att påståendena är uppenbart grundlösa far, således efter invandrarverkets medgivande, polisens avvisningsbeslut verkställas. Hos invandrarverket inrättas en jourverksamhet för främst dessa ärenden. I andra fall, dvs. i de fall där invandrarverket finner att det finns den minsta misstanke om att asylpåståendet kan ha fog för sig, prövas ansökan enligt regler som garanterar en hög grad av rättssäkerhet. Verkställighet i dessa fall får inte ske förrän ett eventuellt avlägsnandebeslut har vunnit laga kraft. Den som är flyktning får vidare rätt till ett skriftligt bevis om sin status, så att hans ställning snabbt klarläggs, vilket har betydelse inte minst i psykologiskt hänseende. Flyktningförklaringen får också betydelse på det sättet att domstolarna inte får utvisa den som har en sådan förklaring.

Jag vill också med några ord ta upp den fråga som berörs i den socialdemokratiska reservationen.

Vår invandrapolitik har sedan lång tid kännetecknats av strävan att jämställa invandrare med svenskar. Denna målsättning har varit gemensam för alla partier. Detta synsätt låg också bakom dåvarande statsrådet Anna-Greta Leijons uttalande i direktiven till utlänningslagkommittén om begränsning av möjligheterna för förvisning av invandrare på grund av brott, även om Anna-Greta Leijon nu vill bortförklara det. Samma programförklaring finner man f. ö. i det socialdemokratiska invandrapolitiska programmet. När därför utlänningslagkommittén föreslog en förkortning av femårsgränsen till tre år var detta helt i linje med den politik som vi hittills alla har omfattat. Förslaget fick också starkt stöd bland remissinstanserna och togs in i propositionen.

Mot den bakgrunden och med hänsyn till att invandrare självfallet kan utvisas utan hinder av vistelsens längd vid särskilt allvarlig brottslighet, måste också jag uttrycka stark förvåning över att socialdemokraterna inte har kunnat acceptera sänkningen av femårsgränsen till tre år. Den internationella brottsligheten blir varken större eller mindre genom att femårsgränsen sänks till tre år. Det är helt andra grupper som berörs av den här åtgärden.

Sedan vill jag också ta upp den fråga som Anna-Greta Leijon här i replikskiftena har lagt stor vikt vid, nämligen att man skall ta särskild hänsyn till dem som har kommit hit som barn eller som mycket unga. Jag vill erinra om att det är precis vad som står i propositionen. Där står nämligen att det enligt kommitténs uppfattning skulle vara stötande att avlägsna honom eller henne härifrån. Det gäller alltså precis dem som har kommit hit som unga - även om de har gjort sig skyldiga till allvarlig brottslighet. Och sedan säger jag själv att jag delar den åsikten. I likhet med kommittén anser jag att sådana invandrare över huvud taget inte bör avlägsnas härifrån på grund av begånget brott. I detta instämmer utskottet och anser att någon åtgärd inte behövs, eftersom det motionsyrkandet redan är tillgodosett i propositionen.

- Det är faktiskt min egen skrivning i propositionen som ligger till grund för

utskottets ställningstagande här, men jag tycker självfallet det är bra att det stöds av socialdemokraterna.

Uppehållstillstånd före inresan är en annan nyhet i lagen. Den kommer från den 1 juli att gälla för gäststuderande. De måste alltså från detta datum ha sitt uppehållstillstånd ordnat via svenska beskickningen i sitt hemland innan de kommer till Sverige. Undantag från regeln om att ha uppehållstillstånd ordnat före inresan kommer självfallet alltid att gälla flyktingar och andra som har skäl av politisk-humanitär art mot att återvända till hemlandet. Undantag görs också i klara fall av familjeåterförening, dvs. då makar förenas eller minderåriga barn förenas med föräldrar. Hit räknas självfallet också andra anhöriga till flyktingar som i enlighet med propositionen kommer att få rätt att komma till Sverige.

Regeringens fullmakt att bestämma tidpunkt och kategori när det gäller dem för vilka uppehållstillstånd skall vara ordnat före inresan kommer däremot att omfatta personer som utan att ha uppehållstillstånd i Sverige etablerar ett förhållande med samboende eller ingår äktenskap i Sverige. Dessa kommer alltså att få resa hem för att ansöka om uppehållstillstånd från sitt hemland. Jag anser att detta i allmänhet är en rimlig ordning. Den som kommer till Sverige som turist bör – även om kärleken kan drabba häftigt och snabbt – ha behov av att, innan han eller hon etablerar sig i ett allvarligt förhållande, resa hem för att avveckla sin tidigare tillvaro och ordna praktiska detaljer.

Ett problem i nära anslutning till dessa familjeanknytningsfall är den praxis som utvecklats med s. k. uppskjuten invandrarstatus. Intill dess beslut fattats om uppehållstillstånd före inresan för denna kategori anser jag det är rimligt att bibehålla nuvarande praxis, som innebär att uppehållstillstånd ges först efter viss tids etablerat sammanboende. Uppehållstillstånd ges därefter i sexmånadersperioder. När sammanboendet varat i två år beviljas permanent uppehållstillstånd även om förhållandet därefter skulle upphöra. Det har sagts att denna praxis kan drabba framför allt kvinnor hart. De tvingas att stanna kvar i ett förhållande som för dem kan te sig olidligt av fruktan för att annars bli återsända till sitt hemland, där de kanske som fransktalade kvinnor kommer att möta svårigheter av olika slag.

Herr talman! Jag vill gärna säga att jag har stor förståelse för dessa synpunkter, och jag anser att tvåarsgränsen inte kan vara en absolut gräns utan endast en riktpunkt. Varje enskilt fall måste prövas om det föreligger omständigheter som gör att sökanden även efter kortare tid bör få stanna i Sverige. Det är också så det går till f. n. Svårigheterna för kvinnor att vända tillbaka till sina hemländer på grund av den kvinnosyn som råder där är en omständighet som påverkar beslutet om fortsatt uppehållstillstånd efter sprucken anknytning. Mycket stor hänsyn tas också till om det i förhållandet finns barn. Om de båda kontrahenterna har gemensamt barn får vederbörande i regel stanna. Även om äktenskapet eller sammanboendet upphör har barnet enligt min uppfattning rätt till båda sina föräldrar, och om båda föräldrarna är inställda på att upprätthålla kontakten med barnet är detta ett giltigt skäl för att ge fortsatt uppehållstillstånd till den utländske kontrahenten.

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

ten. Det är svårt att ange generella riktlinjer, men när utskottet med anledning av motioner understryker att de uppställda reglerna måste tillämpas varsamt är jag den första att instämma i detta. Det är också därför förändringen i praxis skett. När Anna-Greta Leijon vill göra detta till en nyhet som utskottet kommit på är detta verkligen att slå in öppna dörrar. Som utskottet påpekar har jag redan tidigare här i riksdagen redogjort för den ändrade praxis som vi tillämpar.

Herr talman! Genom att anta föreliggande förslag till ny utlänningslag har riksdagen medverkat till att skapa bättre förutsättningar för att tillvarata flyktingars och andra skyddsbehövandes intressen. Jag är övertygad om att en ytterligare förbättrad rättssäkerhet på detta område är till gagn inte bara för de grupper som närmast berörs utan för hela samhället.

ANDRÉ VICE TALMANNEN:

Jag får meddela kammaren att anslag nu uppsatts om detta plenums fortsättande kl. 19.30 efter sedvanligt middagsuppehåll.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill ställa ett par frågor till statsrådet Karin Andersson.

För det första vill jag fråga: Finns det någon statistik som klart och tydligt visar hur många av anknytningsfallen som är skenäktenskap? Finns det någon statistiskt belagd siffra som säger att så och så många av anknytningsfallen är skenäktenskap?

För det andra vill jag fråga: På vilket sätt kan de nya reglerna, som innebär att man från sitt hemland måste söka arbets- och uppehållstillstånd på grund av anknytning, förhindra illegal invandring i landet genom skenäktenskap. Jag föreställer mig att en person som vill invandra illegalt i landet genom skenäktenskap kan ordna det genom en brevväxling hemifrån. Han slipper då komma hit till landet över huvud taget. På vilket sätt kan alltså de nya reglerna förhindra detta?

Att bibehålla de gamla reglerna för arbets- och uppehållstillstånd på grund av anknytning, med deras tvåårsgränser och återkommande omprövningar av tillstånden, innebär att man bevarar den gamla diskriminerande ordningen att alla äktenskap som ingåtts mellan en utländsk och en svensk medborgare och som spricker behandlas på samma sätt, dvs. den utländske medborgaren får lämna landet oavsett om det gäller skenäktenskap eller inte och oavsett orsaken till att äktenskapet upphört.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Karin Andersson sade i en debatt tidigare en gång att hon inte ville bli misstänkliggjord för sina goda avsikter när det gällde dessa frågor. Jag tillhör inte dem som misstänkliggör Karin Andersson, men jag blev kanske litet förvånad över en del av tonfallen i den debatt som hon för i dag. Det verkar som om Karin Andersson är irriterad över att vi har tagit upp frågan om skenäktenskapen.

Jag har inte påstått att det gäller en ny företeelse. Vad jag har framhållit är att vi bl. a. från socialdemokratiska organisationer runt om i landet har fått ett stort antal rapporter om att människor blivit illa behandlade i sådana här sammanhang och att man har dömt för hårt vid tillämpningen av reglerna på detta område. Vi har därför tyckt att detta varit en viktig fråga att ta upp.

Vi tycker också att det är viktigt att från utskottet få en markering på denna punkt. Det är den enda väg vi kan gå. Vi hyser nämligen, precis som Karin Andersson, den uppfattningen att någon kontroll av skenäktenskap måste finnas kvar. Men jag är förvånad över att Karin Andersson tycks vara så irriterad över att vi tagit upp denna fråga i utskottet.

I frågan om utvisning av personer som är födda i Sverige och som har vuxit upp här går utskottet ett steg längre än vad Karin Andersson har gjort i sin proposition, och utskottet utgår därvid från det socialdemokratiska förslaget i motionen. Jag är glad över att utskottet har gjort det, och jag uppfattade den första delen av Karin Anderssons anförande så att hon instämde i utskottets uppfattning. Men även här upplevde jag sedan något av en irritation.

När det sedan gäller sänkningen av gränsen för när synnerliga skäl skall komma in i bedömningen av dem som utvisas på grund av brott får jag säga, vilket jag trodde att jag redan hade framhållit, att jag inte har försökt bortförklara något av det som jag skrivit tidigare. Jag har redovisat vad som stod i direktiven, och jag har sagt att man på de flesta punkter från socialdemokratiskt håll också verkligen har ställt upp för direktiven. Sedan kan man möjligtvis säga att femårsgränsen inte är helt i enlighet med vad jag kanske föreställde mig på den tiden. Men jag har också gjort den kommentaren här – och jag står för den Karin Andersson att om jag i början på 1970-talet hade kunnat förutse den negativa utvecklingen i fråga om den internationella brottsligheten hade det förmodligen också funnits med något om den i direktiven.

Och visst är det rätt, Karin Andersson, att den internationella brottsligheten inte minskar av att vi behåller femårsgränsen. Vi har dock den utgångspunkten att vårt land med alla medel skall freda sig mot ytterligare intrång inom sitt eget territorium.

Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos frågade om vi hade någon statistik på antalet skenäktenskap. Det har vi inte. Det är svårt att veta vad som är skenäktenskap och vad som inte är det. Det har jag försökt tala om tidigare: vi har haft en dialog om detta förut i kammaren.

Alexander Chrisopoulos frågade också om jag trodde att bestämmelsen om att söka uppehållstillstånd före inresan skulle förhindra skenäktenskap. Jag tror faktiskt att den tid detta ger de båda kontrahenterna att fundera över sin situation kan innebära att det bara blir de seriösa förhållandena som kvarstår. Det är naturligtvis lockande att använda sig av detta instrument för att få stanna i Sverige när man ändå är här. När vi nu genom detta förslag, som riksdagen tydligen i stort sett kommer att enas om, kommer att få

möjligheter – förslaget är inte genomfört ännu – att kräva uppehållstillstånd före inresan av denna grupp, så tror jag att det kan medverka till att vi får en riktigare inställning i de här frågorna och slipper mycket av den diskussion som förts nu.

Min avsikt var inte att misstänkliggöra, Anna-Greta Leijon, jag brukar inte vilja göra det. Jag tycker att vi har viktigare saker att syssla med som politiker. Min avsikt var att tala om att de synpunkter Anna-Greta Leijon så kraftigt understrukt fanns med redan i propositionen. Jag delar alltså den uppfattningen, och det var det jag försökte ge uttryck för. Jag kanske gjorde det litet skarpt eftersom jag tyckte att det var ogeneröst att inte redan inledningsvis erkänna att detta var ett instämmande i propositionen.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Jag är tacksam för att Karin Andersson, när hon besvarar mina frågor, dels är ärlig, dels visar det politiska klimat som råder här i landet. Det är frapperande att man tar till en ny lagstiftning, som innebär en skärpning av den tidigare, för att komma åt skenäktenskapen – en illegal invandring – trots att man inte har det minsta belägg för att de finns. Man bara anar och misstänker att de finns, men man har inte den minsta statistik över att de verkligen existerar. För att få till stånd en minskning av detta fenomen utformar man en lag som drabbar alla som ingår äktenskap och alla som invandrar till landet via anknytning.

Det som är mest förvånande är att också Anna-Greta Leijon uppfattade dessa äktenskap som faktum. Hon menar också att det förekommer ett stort antal skenäktenskap och att det gäller att mildra effekterna av denna invandring. Det är inte det det är fråga om. Min uppfattning är att denna lagstiftning har till syfte att över huvud taget minska anknytningsinvandringen. Det går inte att komma åt några skenäktenskap, vilkas existens inte är bekräftad.

Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Det faktum att jag inte kan ange något antal skenäktenskap betyder inte att de inte finns. Jag tror att även Alexander Chrisopoulos vet att de finns. Det vet vi alla som något sysslat med de här frågorna.

Jag tycker faktiskt inte att man kan säga att den lagstiftning som kommer att göra det möjligt, vid den tidpunkt regeringen senare kommer att bestämma, att införa krav på uppehållstillstånd före inresan drabbar alla, som Alexander Chrisopoulos uttryckte det. Jag tror att de som vill etablera ett seriöst förhållande, som kanske börjat genom att en av kontrahenterna kommit hit som turist, har ett starkt behov av att resa hem till sitt land. Jag skulle själv tycka att det vore underligt att åka till ett främmande land som turist och därefter inte återvända till mitt land för att reda upp vissa rent praktiska saker. Det är detta vi använder oss av. Och jag tror att den nya ordningen kan innebära att kontrahenterna får tid att tänka över situationen, vilket också kan leda till att de uppenbara skenäktenskapen försvinner. Det tror jag är bra för hela invandringspolitiken och även för dem det berör.

Andre vice talmannen anmälde att Alexander Chrisopoulos anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

LAHJA EXNER (s):

Herr talman! Det finns säkert stunder av tvivel i varje människas liv, oavsett om man är född i Sverige eller någon annanstans. Tvivlen kan bero på olika och motstridiga fakta, men de kan också grundas på att förändringar åt det positiva hållet kräver så enormt stora ansträngningar. Det är bara att konstatera att människor ofta är mycket rädda för varje förändring.

Så här har jag också upplevt dagarna före den här debatten. Brev med starkt fascistiska inslag har varvats med upprop för starkare stöd för flyktingar. Påståenden att den svenska invandrings- och flyktingpolitiken är en skapelse av politiker och totalt saknar all förankring hos befolkningen i Sverige blandas med lika aktiva krav på generösare invandrings- och flyktingpolitik.

Min erfarenhet är att tusentals och åter tusentals människor skaffar sig kunskaper i dessa frågor, och när de väl har skaffat sig kunskaperna arbetar de konstruktivt som pådrivare i dessa frågor. Min erfarenhet säger mig också att vi inte får tvivla eller förtröttnas. Jag tror på människornas inneboende godhet och humanitet.

Låt mig bara konstatera att människor i alla tider har flyttat mellan olika platser – oftast i flykt från sjukdomar, krig och förföljelser för att över huvud taget kunna överleva men också för att klara sitt uppehälle. Hoppet om att finna nya och bättre livsvillkor har ofta varit en drivkraft när människor har lämnat sina hem, sina släktingar och sitt hemland. Många gånger har de inte haft något val. De har tvingats att söka sin försörjning där den för tillfället har bjudits dem.

I de kapitalistiska samhällssystemen har rätten att söka den högsta avkastningen på kapitalet fått styra hela den ekonomiska utvecklingen. Därför har rätten till arbete och försörjning kommit i andra hand. De ekonomiska makthavarna har aldrig känt några geografiska gränser. Medan några länder, ofta med hjälp av invandrare, kunnat låta sin ekonomi blomstra har andra länder tvingats till stagnation och underutveckling. För oss inom den socialistiska arbetarrörelsen kan en ut- och invandring mellan länder som en följd av odemokratiska ekonomiska system aldrig accepteras. Våra krav på ekonomisk demokrati leder också till att vi kräver samarbete mellan länderna och stöd för ekonomisk utveckling och full sysselsättning i alla länder.

Jag vill säga några ord om det nu aktuella lagförslaget och vad vi socialdemokrater lägger för innebörd i det.

För svensk arbetarrörelse är det självklart att visa solidaritet med förtryckta människor i omvärlden. Detta gör vi bl. a. genom att kräva att Sverige skall ta emot flyktingar. Genom en FN-konvention från 1951 har Sverige åtagit sig att ge politiska flyktingar politisk asyl. Riksdagen fastställer årligen ett antal flyktingar för kollektiv överflyttning. Denna överflyttning har i stor utsträckning skett i samarbete med FN:s flyktingkommissariat.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Ny utlänningslag

Fram till 1974 skedde denna i huvudsak från flyktingläger i Europa, men efter Chilekuppen och fram till 1979 har överflyttningen uteslutande skett från Latinamerika. Sedan år 1951 har ca 30 000 flyktingar fått komma till Sverige.

Utöver denna reglerade överföring av flyktingar har vi enligt samma FN-konvention skyldighet att ge politisk asyl till politiska flyktingar som tar sig hit på eget initiativ och egen bekostnad. Dessa flyktingar har ofta fått vänta mycket lång tid innan myndigheterna godkänt deras flyktingstatus. Innan denna fråga har avgjorts har de inte kunnat erhålla arbetstillstånd. Ovissheten och den påtvingna arbetslösheten har inneburit mycket svåra påfrestningar för dessa människor.

Situationen för en flykting skiljer sig i betydelsefulla hänseenden från andra invandrades situation. Enligt vår uppfattning är det mycket viktigt att rättssäkerheten och humaniteten är avgörande vid handläggningen av flyktingfrågorna. Införandet i den nya utlänningslagen av flyktingkonventionens definition av vem som skall anses vara flykting samt den massiva uppslutningen från utlänningslagkommittén, remissinstanserna, det ansvariga statsrådet och ett enigt utskott bakom en flyktingskapsbedömning i en generös anda bör innebära en rejäl förbättring för flyktingar.

Införandet av obligatorisk skyldighet för gränspoliserna att anmäla varje avvisningsbeslut när utlänningsbeslutet återoppar förföljelse och förslaget att den nu föreslagna jourtjänsten på statens invandrarverk med sin specialutbildade personal skall avgöra om invandrarverket skall överta ärendet anser vi vara ett försök att lösa en av de mest diskuterade frågorna när det gäller invandringskontrollen. Lekmannamedverkan och medverkan av en ickepolisär myndighet har diskuterats under årens lopp bl. a. inom fackföreningsrörelsen, och vi är nu beredda att pröva jourtjänsten som en möjlig utväg. Samtidigt vill vi betona vikten av kontinuerlig utbildning av poliserna och andra personalkategorier som handlägger invandrings- och tillståndsärenden. Vi lever i en snabbt föränderlig värld, och ansvaret för skyddsbehövande människor kan inte läggas hos någon som har bristfälliga kunskaper.

Herr talman! Vi vet att nöden ute i världen är enorm. Den kan bestå av politiskt eller religiöst förtryck, den kan vara av social eller ekonomisk art, och många har tyvärr inte ens bröd för dagen. Ofta har nöden flera av dessa beståndsdelar. Vi vet att Sverige trots sin rikedom och sitt välstånd ändå har begränsade möjligheter att ta emot alla som behöver skydd och hjälp. Någonstans sätter de ekonomiska realiteterna en gräns, eftersom vi här i Sverige har fastställt målen jämlikhet, valfrihet och samverkan för invandrarpolitiken. Vi har ännu långt till de målen, och jag måste tyvärr konstatera att Sveriges invandrare och många av de gamla svenskarna är besvikna över långsamheten när det gäller att närma sig invandrarpolitikens mål.

Vi socialdemokrater är idealister, rustade med en relativt stor portion realism, och därför kan vi inte slå oss till ro med ett konstaterande att vi inte kan öppna gränserna för alla som vill eller behöver komma till Sverige. Först och främst är vi ständigt beredda att med alla till buds stående medel

motverka de missförhållanden och den ofrihet som i många länder ger upphov till flyktingproblem. Terror, politiskt förtryck och direkta förföljelser av dem som har en annan åsikt, tro eller religion kan aldrig accepteras, oavsett vilka motiv som åberopas. Målet måste vara att ingen behöver lämna sitt land och ge sig på flykt ut i världen. Men så länge som förtryck i olika former förekommer, måste vi även arbeta för ett vidgat moraliskt och ekonomiskt stöd till länder, som solidariskt tar emot dem som flyr och ger dem ett skydd.

Lika väl som vi är beredda att ställa upp för flyktingar och för människor som av politisk-humanitära skäl får stanna i Sverige och bygga upp ett nytt liv tillsammans med andra invandrare och infödda svenskar, lika viktigt anser vi det vara att ta avstånd från illegal invandring, som ganska ofta resulterar i mycket stort mänskligt lidande för den enskilde och tyvärr många gånger också för oskyldiga barn. Illegal invandring leder ofta även till illegal anställning, och där har vi socialdemokrater krävt en skyndsam översyn av straffbestämmelserna för sådan anställning. Fackligt aktiva och företagsägare i vissa branscher har vittnat om de missförhållanden som föds i spåren av dessa illegala anställningar. Vi kan bara ana oss till hur dessa illegala arbetsanställningar fungerar. Men faktum är att de orsakar problem för företag som arbetar seriöst, och då drabbas även de anställda i dessa företag. Ett enigt utskott stryker under vikten av att straffbestämmelserna får en utformning som gör dem effektiva. Lika viktigt och betydelsefullt är det att myndigheterna ser till att dessa regler efterlevs.

Herr talman! Jag har här berört bara några frågor med anslutning till den föreslagna lagstiftningen. Efter dagens beslut fortsätter arbetet i utlänningslagkommittén, i diskrimineringsutredningen och i en del andra kommittéer och arbetsgrupper. Men en stor del av arbetet med invandrar-, invandrings- och flyktingfrågorna bedrivs i tysthet av många engagerade. Jag och mina invandrande kamrater och alla de engagerade svenskarna tror och hoppas och arbetar för att dessa frågor till slut skall avskaffa sig själva.

Låt mig till sist, herr talman, liksom Anna-Greta Leijon yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! För några dagar sedan beslöt regeringen att förpassa en ensam mamma med fyra minderåriga barn. Mannen hade dött efter svår misshandel i Turkiet. Mamman skall sändas tillbaka till Istanbul - där hon inte tidigare bott, inte har släktingar, inte försörjningsmöjlighet och där riskerna är stora att den förföljelse som redan dödat hennes man skall fortsätta.

Andravos Demir var borgmästare i Karburan, en av de orter där assyrier och syrianer bor i Turkiet. Han ansökte om visum till Sverige. I ansökningarna angavs att han var hotad till livet på grund av sin kristna tro. Ansökan avslogs. Strax därefter sköts Demir till döds utanför sitt hus.

Så ser svensk flyktingpolitisk praktik ut. Vecka efter vecka fattar polis, invandrarverk och regering beslut om att avvisa och förpassa människor som

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

är svårt förföljda. Ensamma mödrar sänds till Istanbuls slum utan ett öre på fickan. Barn skiljs från sina föräldrar. Barn vägras att komma till Sverige på tillfälligt visum för att få vara med på föräldrarnas begravning.

Det mest uppseendeväckande i svensk flyktingpolitik just nu är den särbehandling, den officiella diskriminering, som syrianer och assyrier utsätts för i Sverige. Assyrierna är en kristen folkspilla i Turkiet. De utsätts för svår förföljelse på grund av sin tro. Assyrierna måste ha sin religionstillhörighet inskriven i legitimationshandlingarna, de diskrimineras när det gäller kommunal och statlig tjänst, de får inte ge sina barn undervisning på det egna språket och i den egna kulturen, de måste göra särskild värnplikt.

Bara detta vore skäl nog att betrakta assyrier och syrianer som flyktingar. Dessutom utsätts assyrierna för en svår förföljelse av olika muslimska grupper. Nästan alla assyrier som kommer till Sverige har personlig erfarenhet av förföljelse eller har nära släktingar som blivit mördade, rånade, misshandlade eller valdtagna.

Den turkiska regeringen ingriper inte mot denna förföljelse. Man försöker inte skydda den kristna minoritetens rättigheter. Därmed finns i Turkiet förföljelse i flyktingkonventionens mening. Det är ju inte så att någon måste vara förföljd av en stat för att betraktas som politisk flykting. De flyktingar vi tar emot från Argentina är som regel inte förföljda direkt av Videlaregimen, utan regimen har underlåtit att ingripa mot det fascistiska AAA.

Ändå tas alltså numera inte assyrier och syrianer emot i Sverige. Hur kommer sig detta? Svaret är lika enkelt som skrämmande. Assyrierna är förföljda för sin tro – men den svenska regeringen har i ett unikt beslut om särbehandling av just kristna assyrier från Turkiet beslutat att just denna folkgrupp skall stängas ute från Sverige, trots att de är s. k. B-flyktingar. Detta är en diskriminering som aldrig tidigare tillämpats i modern svensk flyktingpolitik, som inte drabbat någon annan folkgrupp än assyrierna.

Fram till den 12 november 1976 togs assyrierna emot som B-flyktingar. Efter den dagen var det stopp. Hade någonting hänt i Turkiet som förbättrat deras situation? Nej, snarare tvärtom – den muslimska väckelse som sveper över Mellanöstern drabbar assyrierna och syrianerna hårt. Den stora utflyttningen av kristna från Turkiet gör att de som blir kvar i de små byarna är än hårdare utsatta.

Vad som hände var att regeringen tillämpade en möjlighet att "av särskilda skäl" säga nej till assyrierna. Det är detta som gör att assyrierna behandlas hårdare och mer summariskt än andra grupper.

I praktiken innebär detta att den assyrier eller syrian som kom till Sverige den 11 november togs emot, medan den som kom den 13 november stoppades – detta utan individuell prövning och trots att den senast ankomne kan ha haft ett långt gravare skäl. Det innebär också att ifall två flyktingar kommer till Sveriges gräns och de – teoretiskt sett – har exakt lika bakgrund men den ene är kristen assyrier från Turkiet avvisas assyriern och den andre släpps in.

Den enda parallell som finns till detta beslut i svensk flyktinghistoria är när

i oktober 1938 den svenska socialstyrelsen – som då var invandrarmyndighet – beslöt att innehavare av tyska pass med bokstaven "J" instämplad på passets första sida inte skulle släppas in i Sverige. Det var ett beslut som direkt diskriminerade judiska flyktingar från Nazityskland och som ledde till en ändlös rad av tragedier, då människor sändes tillbaka till koncentrationsläger.

Jag menar inte att dagens Turkiet kan jämföras med Hitlers Tyskland. Men dagens svenska kallsinnighet inför förföljda människor kan jämföras med det svenska beslutet 1938. De svenska avvisningarna av judar upplever vi i dag som en skamfläck i svensk historia. Hur kommer dagens svenska politiker att kunna förklara för sina barn att de deltagit i beslut som direkt diskriminerar en folkgrupp?

Jag tror också att en flyktingpolitik av detta slag har stora skadeverkningar på det svenska samhället. De skadeverkningarna är långt större än de som orsakas av köer till hemspråksundervisning eller extra barnomsorgsresurser i Södertälje. Hur går det för barn som vänjs vid att i deras skolklasser plötsligt en kamrat försvinner – sedan han eller hon funnits med dem i flera år? När dessa clevers förfrågningar avvisas med en axelryckning om att "sådana är reglerna" – vilken människoupfattning får de?

Vad händer med de människor – poliser, socialarbetare, tjänstemän på verk och departement – som på olika sätt tvingas delta i särbehandlingen av assyrier och syrianer? Kommer inte de att avtrubbas, kommer inte cynismen och den kyliga tjänstemannaattityden att bli en flyktmöjlighet? Och vad får vi då för samhälle?

Vad händer med attityderna mot invandrare när vi ständigt får läsa om förpassningar och avvisningar? När myndigheter och poliser säger: "De har inte här att göra" – kommer då inte de mest negativa och fördomsfulla att få vatten på sin kvarn?

Nog är det en skam för Sverige att enskilda människor under de senaste två tre åren fått samla in 600 000 kr. för att i Turkiet lindra den värsta nöden för de människor som avisats från Sverige?

Herr talman! Vi diskuterar nu arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 27. I detta betänkande finns inte ett ord till försvar för särbehandling av assyrier.

Här i talarstolen har den nuvarande invandrarministern och två av hennes företrädare stått. Ingen av dem har velat försvara särbehandlingen av assyrier och syrianer, det mest uppseendeväckande inslaget i dagens flyktingpolitik.

Skäms ni?

I så fall gör ni rätt. Det finns inget försvar för den särbehandling och diskriminering som denna folkgrupp i dag utsätts för.

När utskottet skriver om de allmänna, högstämda principerna för utlänningspolitiken säger man "att det är viktigt att det svenska rättssamhällets principer om --- lika behandling av alla individer upprätthålls". Men man upprätthåller inte dessa principer. Det är inte en lika behandling av alla individer. Kristna assyrier från Turkiet särbehandlas. Riksdagen får nu

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

tillfälle att ta ställning till förslaget att särbehandlingen skall upphöra. Jag yrkar därför bifall till motion 1941 yrkande 2 B.

Herr talman! Ett av de viktigaste skälen till att vi fick en utredning om en ny utlänningslag var att den gamla lagen var alltför krånglig. I direktiven till utredningen stod rent ut att lagen skulle förenklas. Det var också en riktig och viktig ambition. En lag om flyktingpolitik bör kunna läsas och förstås också av människor som inte har svenska som första språk.

Det lagförslag som nu ligger på riksdagens bord är krångligt – krångligare än den gamla lagen. Detta erkännes också av arbetsmarknadsutskottet. Utskottet tycker dock att lagen ändå skall antas eftersom det ligger ett "värde i att den nya lagen följer samma mönster som den gamla". Men det var ju för att den inte skulle följa samma mönster som den gamla som vi fick utlänningslagkommittén. Det var ju för att vi skulle få en enklare lag. Först tillsätts en utredning för att förenkla lagen. När sedan den nya lagen är minst lika komplicerad som den gamla säger utskottet att det är ett värde att den följer den gamla lagen. Bara det faktum att lagen är så krånglig och så komplicerad är ett skäl för avslag, och jag yrkar bifall till motion 1941 yrkande 1, vilket innebär avslag på hela propositionen.

Detta avslagsyrkande motiveras också av att förslaget brister på en rad punkter vad gäller rättssäkerhet för flyktingar.

Det är vid gränsen som flyktingens fortsatta liv avgörs. Det är där han eller hon måste övertyga om sitt politiska flyktingskap. Det skall göras inför en svensk polis. För den flykting som kommer från ett land där den korrumperade polisen är en del av förtryckarapparaten är det svårt att tala uppriktigt till en polis. Därför blir också missuppfattningarna och tragedierna många. Om en flykting hade tillgång till juridiskt biträde vid den första kontakten med de svenska myndigheterna skulle många tragedier kunna undvikas. Bristen på offentligt ombud drabbar de flyktingar som har svarast att tala för sig, dem som är minst insatta i det svenska samhällets regler, dem som har minst utbildning. Därför har också folkpartisterna i riksdagens justitieutskott instämt i kravet på att flyktingar bör ha rätt till juridiskt ombud vid gränsen. Utskottet motiverar inte närmare varför man inte tycker att flyktingar som kommer till Sverige skall ha rätt till offentligt ombud. Jag undrar om någon av utskottets företrädare egentligen kan svara på frågan om vad det är för fel på själva tanken att en flykting i en livsavgörande situation vid den svenska gränsen skall ha rätt till rättshjälp och rätt till juridiskt ombud.

I den nya lagen inskränks den lokala polismyndighetens rätt att avvisa en person som uppger sig vara politisk flykting. Besluten skall regelmässigt underställas invandrarverket, och det är bra. Men samtidigt sägs det i motivtexten till den nya lagen att rättssäkerhetsreglerna inte på samma sätt skall gälla när regeringen fattar beslut att tillämpa "särskilda skäl". Rättssäkerheten sätts i praktiken lägre för kristna assyrier och syrianer från Turkiet än för andra grupper.

Regeringen föreslår att krav på uppehållstillstånd före inresa skall införas. Jag har i och för sig ingenting mot den ändringen. Men ett avslag på en

begäran om uppehållstillstånd kan få livsavgörande effekter för en människa. Det borde då vara möjligt att överklaga beslutet. Överklagningsrätten är central i det svenska rättssystemet. Utskottets företrädare har här i talarstolen liksom i betänkandet deklarerat att man inte vill införa en möjlighet till överklagande. Men man har inte motiverat detta. Vad är det för fel på tanken att man skall ha samma rättssäkerhet, att man skall ha den garantin som ett överklagande innebär också här?

I allt högre grad har flyktingar som kommit till Sverige tagits i förvar, de har helt enkelt häktats, medan deras fall utreds. De har kunnat sitta i häkte i en, två eller tre veckor, medan maskineriet malt på. Detta är en klar försämring i flyktingarnas rättssituation. Den har inneburit mycket stora lidanden för människor. Också här måste det vara en rättsgaranti att det finns en möjlighet till överklagande av förvarstagandet. Det finns det inte i dag. Utskottet vill inte införa en sådan möjlighet. Varför? - Det säger man inte.

I dag finns en möjlighet för regeringen att ompröva beslut som redan tagits. Återbrytningen har inneburit att regeringen kunnat ta ett nytt beslut när nya fakta kommit fram. Möjligheten har spelat en viktig roll som yttersta rättssäkerhetsgaranti. Nu avskaffas återbrytningen. Det drabbar hårdast de flyktingar som har svårast att föra fram sin sak i de första förhören, bl. a. analfabeter och människor som är dåligt förtrogna med den svenska förvaltningsapparaten. Regeringens möjlighet att återbryta i flyktingärenden bör finnas kvar.

I den nya lagen finns en paragraf som i och för sig tidigare funnits med. Regeringen skall ha möjlighet att begränsa uppehållstillstånd till en viss del av riket. Jag har i en motion visat att den begränsningen torde strida mot den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter, där det stadgas att den enda inskränkningen i rätten att välja bostadsort skall gälla rikets säkerhet, och den inskränkningen får inte tillämpas på ett diskriminerande sätt. Den skall alltså gälla alla utlännningar. I andra paragrafer i den nya utlänningslagen finns tillräckliga bestämmelser för inskränkningar av militära säkerhetsskäl. Utskottet säger inte emot mig på den punkten. Man säger inte att paragrafen överensstämmer med den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Man säger bara att den här paragrafen har funnits med förut i svensk lagstiftning - vilket ju inte gör att den överensstämmer bättre med den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Man säger också att man utgår från att bestämmelsen i utlänningslagen "tillämpas på ett sätt som står i överensstämmelse med konventionen". Men är det inte bättre att följa konventionen om de mänskliga rättigheterna än att försöka tillämpa lagar som bryter mot konventionen på ett sätt som skulle göra att de inte bryter mot konventionen? Jag yrkar också här bifall till motion 1941 i motsvarande del, i det här fallet yrkande 2 d.

Herr talman! Den svenska flyktingpolitiken har utvecklats mot allt större cynism och brutalitet. Det har gått så långt att Röda korset och Amnesty International protesterar mot svenska beslut att förpassa politiska flyktingar. Den nya lag vi i dag skall ta ställning till drabbar hårdast de flyktinggrupper

som är svagast och mest utsatta: dem som är i sämst skick när de kommer till den svenska gränsen, dem som sämst kan tala för sig, dem som har sämst utbildning, dem som vet minst om Sverige. Särbehandlingen av assyrier och syrianer, vägran att införa rätt till offentligt biträde för den som uppger sig vara politisk flykting, vägran att skapa överklagningsmöjligheter – allt detta drabbar de svagaste flyktingarna hårdast.

Till sist: Den lagstiftning vi i dag skall ta ställning till handlar inte om hur flyktingar skall skyddas, utan om hur Sverige skall skyddas mot flyktingar. Därför bör propositionen avslås.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

EVA WINTHER (fp) replik:

Herr talman! Det fanns mycket av engagemang i Olle Wästbergs anförande. Men jag tycker nog att han tar till alltför stora ord i sitt fördömande av den svenska flykting- och invandringspolitiken.

De flesta länder är anslutna till och har en flyktingparagraf i enlighet med Genèvekonventionen, såsom i den nu gällande utlänningslagen, där det sägs: "Med politisk förföljelse förstås att någon på grund av sin härstamning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller eljest på grund av politiska förhållanden utsättes för förföljelse, som riktar sig mot hans liv eller frihet eller eljest är av svår beskaffenhet, eller ock att på grund av politiskt brott allvarligt straff lägges honom." Sådana politiska flyktingar skall alltså få stanna i Sverige och i andra länder. En sådan här paragraf har alltså de allra flesta länder.

Sverige gick år 1976 ett steg längre. Vi beslutade då att en person skulle få stanna här om de politiska förhållandena i hemlandet var sådana att han eller hon inte ville återvända hem, förutsatt att personen kunde anföra tungt vägande skäl och att det inte fanns särskilda skäl för att vägra – den s. k. B-flyktingparagrafen, som ställt till mycket stor förvirring i debatten. Man har nämligen sagt: Är du flykting så är du det i enlighet med Genèvekonventionen, och då skall de reglerna gälla. Men så är det ju inte.

Det finns olika bedömningar av om assyrierna som grupp skall betraktas som politiska flyktingar eller inte. Inte heller flyktingkommissarien anser att assyrierna och syrianerna som grupp är att betrakta som politiska flyktingar. Men det är helt givet att det finns många bland dem som har starka skäl för att stanna i Sverige.

Anledningen till att vi fattade beslut om de särskilda skälen i november 1976 var att vi hade svårt att leva upp till den invandrarpolitiska målsättning som vi är överens om. Assyrierproblematiken är svår och har många undertoner. Det finns, som sagt, de som har starka skäl för att få stanna, men det finns också sådana som har mindre starka skäl. Beslutet i juni 1979 var ett försök att göra det lättare för de människor som då befann sig här i landet – genom en generösare bedömning av familjeanknytningsbegreppet och kvot. Slutligen vill jag bara säga – jag far återkomma senare – att situationen i Turkiet är svår inte enbart för assyrierna och syrianerna.

PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Visst önskar man att man skulle kunna dela den rakryggade och moraliska inställning som Olle Wästberg i Stockholm har gett uttryck för här i talarstolen. Visst önskar man att man kunde säga: Kom hit, vi vet att ni är förföljda och förtryckta, här i Sverige skall ni få en fristad. Naturligtvis gäller detta inte bara de kristna syrianerna i Turkiet. Detta skulle vi vilja kunna säga till alla förtryckta folk, alla nödlidande i hela världen. Vi måste ju vara på det klara med att assyriernas situation, hur hemsk den än många gånger är, inte på något sätt är unik.

Karin Andersson nämnde i sitt anförande att det finns ungefär 10 miljoner flyktingar i världen. Jag tror att i stort sett varje enskilt fall när det gäller dessa 10 miljoner är sådant att vi, ställda inför den konkreta situationen, skulle ha fruktansvärt svårt att säga: Nej, den här människan skall inte få bo i vårt land.

Varje individuellt människoöde är, sett i det perspektiv som vi är vana vid, så hemskt att det är fruktansvärt grymt att behöva säga nej. Samtidigt vet vi att detta land har begränsade möjligheter att ta emot dessa oerhörda mängder människor som är förföljda, lider nöd och behöver en fristad någonstans. Därför kommer vi ibland i den smärtsamma situationen att vi måste sätta en gräns för hur många som kan tas emot i vårt land. Vi måste föra en generös politik, men måste också ha möjlighet att bestämma hur många vi kan bereda en fristad. Den assyriska och syrianska invandringen till Sverige är ett exempel på en folkvandring, som fick en sådan takt och en sådan omfattning att vi inte längre kunde ta ansvaret för en fortsättning i obegränsad omfattning.

Koncentrationen till Södertälje har naturligtvis gjort problemet ännu större, eftersom det föll på en kommuns lott att försöka lösa alla de praktiska problemen. Detta innebar också att vi inte kunde ge syrianerna den service och den chans att inlemmas i det svenska samhället som de rimligen borde ha rätt till. Det finns ingen anledning att tro att de här befolkningsgrupperna är unika, så att det bara är de som skulle behöva komma till Sverige, om vi kunde öppna dörren helt.

Herr talman! Det är smärtsamt att behöva säga nej till människor som behöver komma hit, men vi måste ha möjligheten att i vissa fall göra det.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp) replik:

Herr talman! Ingen av de två företrädare för utskottet som har deltagit i debatten tog upp frågan om varför en flykting inte skall ha rätt till juridiskt ombud vid gränsen eller varför inte de livsavgörande besluten vid uppehållstillstånd och tagande i förvar skall få överklagas. Pär Granstedt säger att visst skulle vi vilja säga till alla: Kom hit! Det vet jag inte om jag kan hålla med om. Det enda jag har begärt är att man inte skall välja ut en enda folkgrupp och säga: För er skall gälla speciella regler, till er skall vi säga: Kom inte hit, trots att ni uppfyller samma kriterier som alla andra. Det är särbehandlingen av denna folkgrupp som drabbar så hårt och som borde strida mot grunderna för det svenska rättssamhället.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Varje individuellt människoöde är gripande, säger Pär Granstedt. Det är riktigt, och det är därför man borde behandla varje individuellt människoöde för sig och inte behandla människor som grupp. Jag vet inte om Pär Granstedt vill utsträcka de här besluten till andra folkgrupper i världen. Det vore i så fall logiskt, med hans argumentering.

Det har varit en koncentration till Södertälje av assyrier och syrianer, det är alldeles sant. Men hur tror man att man skall kunna lösa det problemet när man särbehandlar den här folkgruppen, så att nästan varje familj inom sig har någon som har blivit förpassad, som har blivit avvisad eller som har tvingats att hålla sig gömd i Sverige? Så länge den här folkgruppen utsätts för detta oerhörda tryck utifrån – att det svenska samhället särbehandlar den – hur skall man då kunna få den nödvändiga dialogen, hur skall man då kunna få en utflyttning från Södertälje?

Eva Winther säger att det är många grupper som löper fara i Turkiet, och det är sant. Men jag undrar om det innebär att Eva Winther underkänner den bedömning som invandrarverket och regeringen också under hennes tid gjorde, nämligen att assyrierna är berättigade att få stanna i Sverige enligt utlänningslagens 2 § andra stycket. Man säger ju att de här människorna – inte alla turkar, men en rad assyrier och syrianer – är berättigade att stanna i Sverige men att de, på grund av regeringens beslut den 12 november om särbehandling, ändå inte får stanna.

Eva Winther har rätt när hon säger att flyktingkommissarien har förklarat att människorna i den här folkgruppen inte som grupp är politiska flyktingar. Det förklarar nämligen inte flyktingkommissarien om någon enda grupp. Flyktingkommissarien deltar inte i beslut som förklarar en hel folkgrupp vara icke-flyktingar. Han har helt enkelt sagt att enskilda assyrier och syrianer kan vara flyktingar. Han tar inte ställning till frågan om gruppen. Vad det här gäller är att assyrierna skall behandlas som alla andra flyktingar. Var och en skall få sitt eget fall prövat individuellt. Särbehandlingen av denna speciella folkgrupp skall upphöra.

EVA WINTHER (fp) replik:

Herr talman! Anledningen till att vi inte tog upp ytterligare frågor, Olle Wästberg i Stockholm, var att vi inte hann med det. Men låt mig säga att jag inte är speciellt glad över beslutet om de särskilda skäl som skall tillämpas för assyrierna. Nu sägs det i propositionen att de politisk-humanitära skälen, som nu finns i 6 §, skall övervägas av den nya utredningen. Mot den bakgrunden har vi i utskottet inte sagt ja till Olle Wästbergs förslag. Dessutom tycker jag att det är utomordentligt glädjande och positivt att genom det beslut som vi i dag fattar om jourverksamhet för invandrarverket kommer också de turkiska assyrierna/syrianerna att hamna innanför ett skyddsnät. Innan verkställighet sker skall resp. ärende anmälas till invandrarverket, som har att göra en bedömning av vad som har anförts.

När det gäller juridiskt biträde vid gränsen finns det ett skydd, reglerat i 37 §. Polisens beslut skall tillställas invandrarverket eller anmälas dit innan verkställighet sker. Och jag skulle tro att invandrarverket har en bättre

överblick och vet mer om förhållandena i olika länder än ett ombud som mer sällan sysslar med de här frågorna. Det är ju inte enbart i storstäderna, där det finns ombud som har en väldigt god erfarenhet av de här frågorna, som dylika fall kommer upp, utan de här bedömningarna blir aktuella i olika delar av landet. Vi har 33 olika passkontrollorter.

När det gäller möjligheten till återbrytning, som nu tas bort, så finns det ju möjlighet att i verkställighetsärenden pröva nya omständigheter, och det ser vi som en god möjlighet. Den säkerställer den rättssäkerhet som Olle Wästberg efterlyser. Och dessutom – jag sade det tidigare – kommer den här begränsningen av återbrytningen att skärpa kraven på ombuden. Det är jag helt övertygad om. Det gäller för dem att verkligen ta sig tid och försöka få fram alla de skäl som det är nödvändigt att ta hänsyn till i ärendet. Väldigt många ombud är seriösa och gör detta redan nu, men det finns också andra som kanske inte anstränger sig fullt lika mycket.

Här är det viktigt att man sätter in all sin kraft för att få fram de besked och det underlag som behövs för ett beslut.

PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att Olle Wästberg i Stockholm i sin argumentation glömmer ett väldigt viktigt faktum när det gäller den assyrisk/syrianska invandringen, och det är den mycket stora omfattning som den haft under en mycket kort tid. Det är ju det enkla skälet till att den här invandringen har måst behandlas på ett särskilt sätt.

Olle Wästberg diskuterar saken på ett lät mig säga litet akademiskt sätt. Han resonerar som om det enbart var en fråga om principer och inte – i så stor utsträckning som det faktiskt är – en fråga om praktiska problem. Det är fråga om våra möjligheter att ta hand om människor och bereda dem en rimlig tillvaro i Sverige. Det är fråga om våra möjligheter att lösa de sociala problem som uppstår på den ort där människorna bor och skall verka. Det är fråga om att kunna ta ansvar för de människor som kommer hit.

Det går inte att diskutera frågan bara utifrån teoretiska principer. Man måste också diskutera den utifrån våra praktiska förutsättningar att föra en ansvarsmedveten politik.

Den särbehandling som man kan hävda drabbar assyrier och syrianer i denna situation kan komma att drabba varje annan folkgrupp, när det blir fråga om en invandring som har den omfattningen och sker i den takt som den assyrisk/syrianska invandringen har skett i. Det är inte otänkbara att vi i en framtid kommer att ställas inför liknande situationer, där det är fråga om andra folkgrupper som fördrivs eller flyr från sitt land och där det finns starka humanitära skäl, när de söker sig till Sverige för att här få en fristad.

Vi kan alltså mycket väl ställas inför liknande problem, men där det är fråga om andra folkgrupper i framtiden. Därför är det nödvändigt att vi har möjligheter att reglera invandringen också då det finns starka humanitära skäl.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp) replik:

Herr talman! Akademiskt och teoretiskt, säger Pär Granstedt. Vad är det som det här handlar om i praktiken? Ja, det handlar om ensamma mammor, som kommit till Sverige sedan deras män dödats och som ändå inte får komma in i vårt land utan sänds tillbaka till Istanbulslum, trots att de kanske aldrig varit i Istanbul förut annat än på genomresa på väg till Sverige. Det handlar om människor som mördats medan de väntade på visum till Sverige. Det handlar om familjer som inte får återförenas.

Akademiskt och teoretiskt, säger Pär Granstedt.

Det är annars ett intressant besked att Pär Granstedt inte är avskräckt av effekterna av assyrierbeslutet utan är beredd att tillämpa det på fler folkgrupper.

Eva Winther säger – vilket jag är övertygad om är sant – att hon inte är speciellt glad över det här beslutet om särskilda skäl, och Karin Andersson har sagt något liknande i Dagens Nyheter i dag och även tidigare. Man hänvisar nu till att en utredning skall se på effekterna av beslutet. Men medan denna utredning pågår skall ju förpassningarna och avvisningarna fortsätta. Här skall vi – år efter år – fortsätta med dessa förpassningar, med dessa tragedier. Förtrycket ökar i Turkiet. Den muslimska väckelsen har inte minskat. Och i takt med avflyttningen från byarna är situationen för de människor som finns kvar än mer utsatt. De kan inte vänta på det svenska utredningsmaskineriet.

Det införs ett skyddsnät – säger Eva Winther – som också kommer att gälla de assyriska och de syrianska flyktingarna. Men det skyddsnätet har ju speciellt stora maskor just för de här grupperna. Det sägs klart på s. 51 i propositionen: "Har regeringen i fråga om en viss grupp av sådana utlännings funnit skäl att tillämpa den nämnda undantagsbestämmelsen, är detta ett förhållande som polismyndigheterna bör få beakta vid bedömningen av frågan om de åberopade omständigheterna kan lämnas utan avseende."

Beträffande frågan om juridiskt biträde vid gränsen säger Eva Winther att invandrarmyndigheten ändå har bättre översikt över förhållandena i olika länder än vad ett juridiskt ombud har. Men det resonemanget skulle man ju i så fall kunna tillämpa också på andra omraden. Det är säkert så att många domstolar har bra mycket bättre översikt än vad de enskilda advokaterna har, men det har vi aldrig sett som något skäl för att ta bort människors rätt att ha advokat till sin hjälp vid domstol.

Vi talar om en alldeles livsavgörande situation. Här kommer en analfabet, en fattig människa, som är förföljd, till Sveriges gräns. Den människan måste kunna förklara sin sak för en främmande polismyndighet. Kan man tänka sig situationer då behovet av stöd av någon som tar ställning för den människan och hjälper henne är större?

Talmannen anmälde att Eva Winther och Pär Granstedt anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr talman! I motion 1979/80:1926 med mitt namn först har yrkats att utlännings enligt gällande lag – om andra hinder inte föreligger – skall kunna utvisas, om han döms för allvarligt brott inom fem år från sin ankomst till vårt land. – För fullständighetens skull bör jag nämna att det finns ytterligare motioner av samma innebörd.

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Enligt motionärernas mening saknas fog för den sänkning av tiden till tre år som förordats i propositionen. Arbetsmarknadsutskottet har emellertid godtagit propositionen i denna del. En stor del av debatten har redan kretsat kring denna fråga, och jag skall därför fatta mig kort.

Såsom med all rätt kommit till uttryck i propositionen – s. 60 – måste en utlännings rätt att vistas i Sverige bero av huruvida han visar sig ha vilja och förmåga att lojalt inordna sig i vårt samhällssystem och anpassa sig efter våra levnadsnormer. Han är med andra ord skyldig att ta seden dit han kommer – och detta skall gälla alla utlänningsar, oberoende av deras hemland. Denna värdering är säkerligen mycket djupt rotad och fast förankrad i vårt rättsmedvetande. Vi svenskar har ingen som helst anledning att öppna våra gränser – eller hålla våra gränser öppna – för personer som inte vill respektera vår rättsordning utan tvärtom vill utnyttja vår liberala invandringspolitik för kriminella syften.

Begär de grova brott, bör de i princip ha förverkat sin rätt att kvarstanna i vårt land, om inte andra hinder föreligger härför. En sådan uppfattning är också – vilket förtjänar att kraftigt understrykas – en klar fördel för alla de utlänningsar som lojalt och helhjärtat vill rota sig i vårt land.

En sänkning av tiden till tre år innebär emellertid att vi begränsar möjligheterna för rättssamhället att försvara sig mot allvarlig brottslighet. Så sker genom att utvisning, sedan treårsgränsen uppnåtts, inte kan förekomma annat än om – med lagens uttryckssätt – synnerliga skäl föreligger. Mord, dråp, grovt narkotikabrott och grov varusmuggling är brott som enligt propositionen är att hänföra under begreppet synnerliga skäl.

En fråga för sig är dock hur vägledande dessa uttalanden är för rättstillämpningen, eftersom de inte gjorts i samband med bestämmelsens tillkomst – detta av hänsyn till konstitutionell praxis. Uttrycket synnerliga skäl ändras ju inte nu. Enligt förarbetena till bestämmelsen i fråga tog uttrycket närmast sikte på en "högst samhällsfarlig brottsling". – Jag kan där hänvisa till högsta domstolens dom i Nytt juridiskt arkiv 1969 s. 193. Men – bortsett från det – hur skall sådan brottslighet bedömas som ligger något lägre på skalan än de exempel som propositionen anger, t. ex. grov stöld, rån och narkotikabrott som inte är grovt – för att nämna bara några vanliga brottstyper? Enligt högsta domstolen räcker i varje fall inte upprepade grova inbrottsstölder för att uppfylla rekvisitet synnerliga skäl. Om propositionen anger grovt narkotikabrott som exempel på sådant som kan inrymmas under begreppet synnerliga skäl, följer därav enligt sedvanliga lagtolkningsprinciper att ett narkotikabrott som inte är grovt inte räknas dit – detta trots att straffet kan bli ända upp till två års fängelse. Jag nöjer mig med dessa påpekan-

Begreppet synnerliga skäl innebär alltså en mycket stark återhållsamhet, åtminstone i lagspråk. Jag vidhåller därför, herr talman, min standpunkt att rättssamhället begränsar och försvagar sina möjligheter att avlägsna en utlänningslag som begått allvarlig, kanske t. o. m. upprepade brottslighet. Tre år är obestriddligen generellt en kortare tid än fem år.

Att märka är också att brott som föranleder utvisning inte får vara av obetydlig beskaffenhet. Lagen säger – och propositionen är här likalydande – att på brottet måste kunna följa fängelse i mer än ett år.

Det har därför i dagens situation inte återopats tillräckliga skäl för att ändra gällande lag på denna punkt.

Ytterligare ett skäl, som återopats av en remissinstans, talar för bibehållande av gällande ordning. Tidsfristen på fem år är nämligen försedd med ett undantag. Den gäller inte för utlänningslag som har permanent uppehållstillstånd i minst ett år. En sänkning av tiden från fem till tre år skulle därför närmast gynna den grupp av utlänningslag som inte kunnat erhålla sådant uppehållstillstånd. Och den gruppen är inte förtjänt av någon ytterligare ökad välvilja eller generositet från samhällets sida.

Med dessa skäl och med hänvisning till vad justitieutskottet anfört i motsvarande hänseende yrkar jag, herr talman, bifall till min motion 1926, vilken innebär ett bibehållande av nuvarande tidsgräns på fem år, en tidsgräns som åtminstone t. v. bör gälla lika för alla utlänningslag oberoende av varifrån de kommer.

I detta anförande instämde Rolf Clarkson, Gunnar Oskarson, och Olle Aulin (alla m).

OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! 1975 tillsattes en utredning som hade till uppgift att göra en översyn av den nu gällande utlänningslagen. Utredningen hade icke till uppdrag att framlägga förslag till en ny invandrings- eller flyktingpolitik. Det är viktigt att understryka detta, eftersom det av dagens debatt har framgått att man tror att det är en ny lag som vi har framför oss. Men det är det alltså inte.

Vad som har gjorts är att vi tittat över den nuvarande lagstiftningen för att få ett bättre instrument för statsmakterna att göra vettiga bedömningar.

Direktiven för utredningen uppehöll sig också mycket vid frågor som sammanhänger med det vi diskuterat i dag, dvs. förvisning och utvisning.

Låt mig först konstatera att denna utredning, som antog namnet utlänningslagkommittén – förkortat ULK – , lade fram sitt första förslag redan 1977. Detta förslag innehöll två viktiga punkter. Den ena var att vi utgick ifrån att man skulle förbättra rättssäkerheten för invandrarna och framför allt att man skulle få snabbhet i förfarandet.

Möjligheterna att förbättra rättssäkerheten tillgodosågs enligt min mening framför allt genom att reglerna om rätt till offentligt biträde gjordes generösare. Ett annat sätt var att det skapades större möjligheter att på ett tidigt stadium få rättshjälp, nämligen redan hos polisen, och därmed ökade

också möjligheterna att få till stånd bättre utredningar till ledning för de myndigheter som skall stå för den vidare bedömningen.

Också snabbheten i förfarandet ökade genom att reglerna om rättshjälpsförfarandet förenklades, utlänningsnämnden avskaffades och den ordningen infördes att beslut om att vägra uppehålls- och arbetstillstånd och beslut om förpassning skulle fattas samtidigt. Dessutom upphörde länsstyrelsernas befattning med verkställigheten av förpassningsbesluten.

Som ett resultat av den nya ordningen beräknade vi att handläggningstiden från det att utlänningsförsta gången kom i kontakt med polisen vid gränsen och fram till invandrarverkets beslut i ärendet skulle sjunka i normalfallet till tre månader och i övrigt sex månader. Detta gällde naturligtvis under förutsättning att både polisen och invandrarverket skulle få erforderliga resurser för att klara reformen.

När vi nu efter två år ser tillbaka på vad dessa nya bestämmelser inneburit kan vi konstatera, att det blivit en mycket snabbare handläggning av tillståndsärendena. Framför allt har tiden för handläggningen i invandrarverket minskat. Men eftersom regeringen inte har anslagit tillräckligt med medel till de andra berörda myndigheterna, i första hand polisen, för att dessa skall kunna genomföra utredningarna inom rimlig tid, har utredningens första etapp icke fått den effekt som vi räknade med när vi gjorde utredningen.

Låt mig här tillägga att en bidragande orsak till detta är att en del människor som kommer till vårt land utnyttjar den möjlighet de har att inte anmäla sig till polisen förrän de har vistats här i Sverige under tre månader. I och med att de utnyttjar denna möjlighet har de också rätt till överklagande hos regeringen. Jag kan med tillfredsställelse konstatera att min egen motion liksom andra ledamöters motioner på denna punkt har vunnit utskottets öra och att denna fråga kommer att bli föremål för en snabbutredning syftande till förslag till förändringar i detta avseende.

Hur vi skall kunna skydda oss mot människor som begår brott i vårt land var en stor fråga i utlänningslagkommitténs arbete. I direktiven för utredningen sades det ganska klart ut att möjligheten att avlägsna en utlänningslag som här i landet har dömts för allvarliga brott även fortsättningsvis skall finnas kvar. Man kan emellertid finna skäl, sade dåvarande statsrådet Leijon, att överväga om den nuvarande förvisningsmöjligheten är alltför vidsträckt.

Som jag sade har kommittén utvärderat denna fråga, och vi var därvid fullständigt överens om att inte föreslå några ändringar i förhållande till de nya reglerna när det gäller utländska besökare eller utlänningslag som kommer hit enbart i syfte att begå brott. Vi framhåller att redan de invandringspolitiska skälen talar emot att dessa brottslingar skall ha någon rätt att vara i Sverige.

Kommittén har däremot i enlighet med de synpunkter som kommit till uttryck i direktiven utgått från det reformarbete som under senare år syftat till att i så hög grad som möjligt likställa utländska medborgare, som bor och arbetar här, med svenska medborgare. Mot denna bakgrund var det naturligt

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

för oss i utredningen att föreslå ökat skydd mot avlägsnande för nordbor och andra etablerade invandrare. Särskilt nordborna har ju i dag formellt sett en mycket sämre ställning än andra utlänningar i förvisnings- och utvisningssituationen. Nordbor har i dag ett starkare skydd mot förvisning först efter fem år vistelse här och kommer enligt den nya lagen att få det efter tre år, medan en utomnordisk invandrare kan få detta starkare skydd redan efter två års vistelse här, om han har permanent uppehållstillstånd. På de allra flesta områden har nordborna i större utsträckning än andra utlänningar möjlighet att jämföras med svenska medborgare. När det däremot gäller förvisnings- och utvisningssituationen är de mycket sämre ställda än övriga utlänningar. Vi anser därför i kommittén - och så har vi uppfattat direktiven - att den här ordningen inte är acceptabel och att den inte överensstämmer med den politik vi för på andra områden. Kommittén ansåg alltså att politiken på andra områden närmast talade för att nordborna borde ha en starkare ställning än utomnordiska medborgare. Vi föreslog därför att en nordbo som kommit hit, fått bostad och arbete, satt sina barn i svensk skola etc. bara skulle kunna förvisas om han eller hon begått allvarliga brott. Även en utomnordisk medborgare som bott och arbetat här i tre år, eller som haft permanent uppehållstillstånd ett år, skulle kunna förvisas bara om det var fråga om verkligt allvarlig brottslighet.

Vad som menas med allvarlig brottslighet beror naturligtvis på samhällets värderingar av de olika brotten. Om samhället t. ex. anser att ett brott bör ha en hög straffsats betyder ju det, enligt kommitténs förmenande, att det är fråga om ett allvarligt brott. Kommittén fann att, med utgångspunkt från samhällets värderingar, narkotikabrott och skattebrott var att betrakta som allvarliga. Detsamma gällde naturligtvis brott mot person, såsom mord, dråp och andra svåra integritetskränkningar. Enligt kommitténs uppfattning borde även den organiserade brottsligheten, där gärningsmännen systematiskt med olika metoder skaffar sig själva en ekonomisk vinning, höras hit. Vårt förslag innebar alltså i fråga om utomnordiska medborgare att de möjligheter till avlägsnande på grund av brott som finns i dag skulle behållas för alla tillfällighetsbesökare och invandrare som endast bott här högst tre år. Även de som bott här längre tid än tre år skulle emellertid kunna avlägsnas om de begått allvarliga brott, dvs. sådana brott som jag nyss beskrev.

Herr talman! Det har talats en hel del om skyddet för flyktingar, om hur vi i vårt land bedömer de politiska flyktingarna i förhållande till de politiskt-humanitära. Jag hade förväntat mig att statsrådet Andersson skulle gå upp och ta en debatt med Olle Wästberg i Stockholm. Hon hade kunnat ge oss en uppfattning om hur bedömningen i regeringskansliet gar till i dag när man tar ställning till de humanitärpolitiska fallen. Det hade varit bra och gett oss en bild av Karin Anderssons trovärdighet - hon utvecklade tidigare så väl denna fråga som en trovärdighetsfråga - om hon tagit denna debatt med Olle Wästberg. Låt mig bara helt kort säga att vi resonerade om dessa aspekter i den utredning som ligger till grund för det ställningstagande vi nu har framför oss.

utan att vara politisk flykting, på grund av de politiska förhållandena i sitt hemland inte ville återvända dit, och som samtidigt kunde åberopa tungt vägande skäl för att få stanna. En sådan utlännings skall, enligt lagstiftningen, inte utan särskilda skäl kunna förvägras att vistas här i riket. När den här bestämmelsen infördes lagfästes en praxis som hade utbildats under 1960- och 1970-talen. Den hade inneburit att utlännings som inte ville återvända hem på grund av de politiska förhållandena i hemlandet fick stanna här av humanitära skäl, trots att de enligt konventionen inte kunde betraktas som politiska flyktingar. Bestämmelsen togs in i samma lagrum som reglerade skyddet för de politiska flyktingarna.

Våra grannländer Danmark och Norge gav också enligt praxis skydd åt de grupper som Sverige år 1976 lagfäste skyddet för. I dessa länder kunde – och kan fortfarande – en utlännings få uppehålls- och arbetstillstånd på grund av politiska skäl trots att han inte betraktas som politisk flykting. Begreppet B-flykting är egentligen inte svenskt, utan det har vi lånat från Danmark. Det är inte det rätta ordet, men det är så inkört att jag inte tror att vi nu kan undgå att använda det.

Trots att Sverige har lagfäst skyddet för B-flyktingarna finns det anledning att ifrågasätta om införandet av en bestämmelse om ett sådant skydd verkligen har lett till ett ökat skydd. Det finns också skäl att misstänka att bestämmelsen har kommit att innebära en restriktivare hållning från myndigheterna när det gäller att betrakta en person som politisk flykting. Det vidare skyddsnät som bestämmelsen innebär har medfört att utlänningsen har fått stanna här även om han var politisk flykting och borde ha fått ett officiellt bevis på det.

För att hindra ytterligare invandring av en viss grupp som betraktades som B-flyktingar, nämligen de turkiska assyrierna, beslöt regeringen ganska snart efter bestämmelsens införande att undanröja skyddet för denna grupp. Man kan naturligtvis, som Olle Wästberg gjorde, starkt ifrågasätta om det är riktigt att utpeka en särskild grupp. I så fall borde naturligtvis inga B-flyktingar tillåtas komma till vårt land. Jag tror att vi skall göra klart för oss att det i första hand är våra särskilda skäl som skall avgöra om vi skall ta emot B-flyktingar. Varför är det då bara de turkiska assyrierna som är utsatta för dessa våra särskilda skäl? Jo, saken är helt enkelt den att det har blivit en sådan anhopning av dem på en ort i landet, att denna kommun inte har möjlighet att ensam klara av denna stora invandring av B-flyktingar. Det är skälet till att man har sagt nej till en grupp, nämligen de turkiska assyrierna. Jag konstaterar bara att det nyligen lagfäste skyddet trots allt inte var så mycket värt när det blev en anhopning av B-flyktingar.

En sådan här åtgärd, att begränsa flyktingars rätt att vistas i landet, kan naturligtvis aldrig vidtas beträffande politiska flyktingar utan gäller bara de fall där humanitära skäl åberopas.

I U.L.K. ansåg vi det angeläget att klargöra skillnaden mellan den som är politisk flykting och övriga grupper som har behov av skydd. Vi föreslog därför att skyddet för flyktingar skulle regleras för sig i en särskild paragraf för att verkligen markera betydelsen av flyktingskapet. Skyddet för övriga

skyddsbehövande utlännningar ansåg vi borde tas in på andra ställen i lagen. Vi föreslog en ny paragraf i vilken skulle regleras på vilka grunder uppehållstillstånd skulle kunna ges. Det har inte funnits någon sådan bestämmelse i tidigare lagstiftning. I den uppräknningen ansåg vi att de humanitära skälen skulle tas in. Med den generösare tillämpning som vi föreslog att flyktningbegreppet skulle få borde många av dem som vi i dag betraktar som politiskt-humanitära fall kunna betraktas som flyktingar. De kvarvarande politiskt-humanitära fallen skulle komma att inrymmas under humanitära skäl och därmed åtnjuta samma skydd som de gör i dag. Vi ansåg däremot inte att det var nödvändigt att i själva lagtexten ha kvar den nuvarande bestämmelsen som reglerar skyddet för denna grupp.

De nuvarande bestämmelserna om skyldighet för polisen att underställa invandrarverket ärenden när politiskt flyktingskap eller flyktingliknande skäl åberopas är svåra att tillämpa i de fall när utlännningen kommer till Sverige via ett annat land. Polisen tvingas med den lagstiftning vi i dag har att gå in och göra flyktingskapsbedömningar, bl. a. för att kunna avgöra om en utlännning skall kunna skickas tillbaka till det land han kom ifrån eller till det land han har rest igenom.

Herr talman! Naturligtvis ville utredningen begränsa polisens befogenheter genom införandet av ytterligare ett skyddsnät, så att polisen inte utan att höra vederbörande skulle kunna kasta ut någon människa. Det innebar att polisen – om utlännningen anförde besvär över avvisningsbeslutet – inte kunde verkställa beslutet förrän frågan underställts invandrarverket.

Detta förslag möttes av en häftig kritik. Vi har hört den av Olle Wästberg här i dag. Man vill i den allmänna debatten inte göra någon skillnad på flyktingar och flyktingar. Man menar att alla människor som kommer hit skall ha rätt att få stanna, om de åberopar flyktingliknande skäl.

Jag kan inte dela den uppfattningen, med hänsyn till att vi har en reglerad invandring och med hänsyn till att vi vill slå vakt om de människor som verkligen behöver ett skydd i vårt land och som därmed enligt de konventioner som finns på det internationella området har rätt till ett fullgott skydd i vårt land liksom i andra länder som godtagit principen.

Jag tycker i och för sig att det är synd att regeringen inte följt utlänningslagkommitténs förslag att införa en speciell paragraf när det gäller s. k. B-flyktingar eller politiskt-humanitära fall. Även om statsrådet har gått halva vägen, är det trots allt lätt att göra sammanblandningen även med den nya lagstiftningen. Men vad jag förstår av tidigare uttalanden här i dag kommer regeringen att nu tillsätta en ny utredning, som skall se över hela det här komplexet av frågor, och jag är övertygad om att den utredningen kommer att föreslå en klar skillnad mellan vanliga politiska flyktingar och politiskt-humanitära fall.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp) replik:

Herr talman! Olle Göransson antyder att vi som vill ha rättssäkerhet och likhet inför lagen i själva verket vill öppna portarna för en mycket större eller

en ohämmad invandring. Det är fel.

Men om Olle Göransson tror att rättssäkerhet och likhet inför lagen skulle leda till att fler invandrare kom in i Sverige, så är det detsamma som att säga att bristen på rättssäkerhet och likhet inför lagen – t. ex. bristen på juridiskt ombud, det faktum att invandrarverket automatiskt avgör ärenden eller att man tillämpar de särskilda skälen – leder till avvísningar, som annars inte skulle ha skett. Det är detsamma som att erkänna att det sker rättsövergrepp.

Skälet, säger Olle Göransson, till särbehandlingen av assyrier och syrianer är anhopningen av människor i Södertälje. Jag anser att det är en brist på proportion mellan å ena sidan problemen i Södertälje och å andra sidan det som drabbar de enskilda assyrier och syrianer som avvisas från den svenska gränsen och sänds tillbaka till Turkiet.

Vi skall försöka lösa problemen i Södertälje. De kan lösas bara genom att man stimulerar människor att flytta in också i andra kommuner. Men hur skall det vara möjligt så länge man särbehandlar denna folkgrupp? Hur skall man kunna få den nödvändiga dialogen med assyrierna och syrianerna så länge det svenska samhället särbehandlar dem? Hur skall det vara möjligt att få dessa människor att inte längre vilja bo väldigt tätt ihop så länge det svenska samhället diskriminerar dem?

Liksom flera andra är Olle Göransson skeptisk till särbehandling av assyrier och syrianer. Men då skall man väl göra något åt saken! Då kan man inte vänta år efter år på en utredning, medan förpassningar och avvísningar pågår och människor sänds från landet. I så fall får man väl upphäva särbehandlingen i väntan på utredningen.

Olle Göransson sade att det är våra svenska särskilda skäl som skall gälla. Det är en korrekt tolkning av lagen och en ganska bra sammanfattning av den lag som riksdagen nu står inför att anta. Perspektivet har varit skyddet för det svenska samhället och inte skyddet för de flyktingar som söker sig till Sveriges gräns undan förtryck och ofrihet.

Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Bara på en punkt vill jag göra en liten kommentar till Olle Göranssons anförande. Han var kritisk mot att man i propositionen, som han uttryckte det, inte hade skilt på konventionsflyktingar och människor som beviljats tillstånd att stanna i Sverige på grund av politiskt-humanitära skäl. Men man har faktiskt skilt på detta. I motsats till vad som gäller i nuvarande utlänningslag har man fört över texten till en särskild paragraf. Olle Göransson uttryckte en rädsla, såsom utlänningslagkommittén gjorde, för att just det faktum att denna paragraf finns skulle innebära att man vore restriktivare till att erkänna asylsökande såsom konventionsflyktingar. Jag vill då understryka att därom finns i propositionen mycket klara skrivningar, som säger att detta inte får innebära att man tillämpar paragrafen om konventionsflyktingar på ett restriktivare sätt än annars. Där tror jag inte att det finns någon risk för att de farhågor som Olle Göransson uttryckte skall besannas.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

OLLE GÖRANSSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag till statsrådet Andersson säga att det som jag försökte ge uttryck för och som vi i utredningen verkligen har försökt tränga in i är hur olika situationen kan vara för olika flyktinggrupper. En chilensare, som är förföljd av juntan i Chile och kommer till vårt land via England, denne förföljde människa, som kanske hotas av tortyr, dödsstraff eller annat i sitt hemland, kan vi utan några hinder skicka tillbaka till England. Men en annan människa som kommer hit och säger att han är flykting men inte är det enligt den internationella konventionstexten, alltså vad vi brukar kalla en B-flykting, honom kan vi inte skicka tillbaka till England för att få sina skäl prövade där. Faktum är att B-flyktingarnas rättsliga ställning är bra mycket starkare i Sverige än A-flyktingarnas.

Jag saknar i regeringens förslag en ändring i detta avseende. Jag tror att denna sak är någonting som kommer tillbaka och måste bli föremål för en lagstiftning, som innebär att man förändrar relationerna. A-flyktingarna skall inte ha sämre rättsskydd än B-flyktingarna i Sverige.

Olle Wästberg tar upp en del frågor och diskussionsinlägg, som jag fortfarande anser att det inte är min uppgift att tolka utan statsrådet Anderssons.

GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Det finns flera goda skäl att presentera en ny utlänningslag. Under de 25 år som den nuvarande lagen varit i kraft har diverse tillägg och ändringar gjort den svåröverskådlig. Därtill kommer att under årens lopp praxis har utbildats på skilda områden som behöver lagfästas. Den språkliga utformningen är inte heller up to date.

Om tidpunkten är väl vald kan kanske diskuteras. Våra tre grannländer arbetar just nu med förslag till nya utlänningslagar. I direktiven till samtliga dessa kommittéer betonas efter en rekommendation av nordiska kommittén att arbetet skall inriktas på en harmonisering av de nordiska ländernas utlänningslagstiftning. Det danska betänkandet har nyligen lagts fram, och jag kan konstatera att de svenska och danska förslagen harmonierar på de flesta punkter, dock icke på alla.

Kanske är vi i Sverige tidigt ute av ett annat skäl: det kommer i dagarna att tillsättas en ny invandrarutredning, och resultaten av denna kommer naturligtvis att påverka vår utlänningslagstiftning. Många frågor skjuts i förslaget på framtiden, bl. a. formerna för avlägsnande, 6 §, alltså B-flyktingparagrafen.

Föreliggande lagförslag skall, sägs det, utgöra ett bättre instrument för invandringspolitiken – den nya lagen skall inte ge invandringspolitiken en ny inriktning. Detta låter sig lätt sägas. I de delar som lagen fastställer en redan utvecklad praxis eller klarlägger och förtydligar påverkar den inte invandringspolitiken. Men i de delar där propositionen innehåller ändringar i sak ändrar den delvis förutsättningarna för denna politik. Det är också på dessa punkter som lagförslaget har mött en viss kritik och som remissinstanserna haft delade meningar.

En nyhet i sak är kravet på uppehållstillstånd före inresan, med vissa undantag. Det måste konstateras att undantagen i detta fall kommer att bli regel. De är förutom nordbor flyktingar av alla kategorier, klara familjesammanföringar och ytterligare ömmande fall. Kvar att söka uppehållstillstånd före inresan blir gäststuderande, mindre klara familjesammanföringsfall och de som kommer hit för att gifta sig eller motsvarande, dvs. endast ett par tusen av de omkring 35 000 utlännningar som årligen kommer till Sverige.

Men principen är ändå riktig – en lag skall ju verka långt fram i tiden, och förhållandena vad beträffar invandringen till Sverige kan skifta. På denna punkt överensstämmer lagförslaget med det danska, som jag haft tillfälle att jämföra med.

En nyhet som förväntats men som inte finns i lagen är, som Olle Göransson talade om, avskaffandet av B-flyktingbegreppet, som har vällat så många missförstånd. Genèvekonventionens definition av begreppet flykting är så generös att den mycket väl kan innefatta dem som beviljas asyl av humanitära skäl.

Tvärt emot vad som framhållits av vissa flyktingorganisationer i remissyttrandena över ULK vill jag hävda att den s. k. B-flyktingparagrafen inte på något sätt stärker de "humanitära" flyktingarnas sak. De kan, som skett med assyrierna och som Olle Wästberg har refererat, bli föremål för undantag kollektivt, en åtgärd som jag vill säga att jag inte kan acceptera. Enligt min uppfattning måste den som säger sig vara flykting ha rätt att få sin sak individuellt prövad.

På denna punkt är den danska lagen enklare, bortsett från att den är skriven på danska – jag citerar i översättning: "Flykting avser såväl flyktingar som omfattas av beskrivningen i artikel 1 i konventionen av den 28 juli 1951 om flyktingars rättsställning som andra personer som får uppehållstillstånd emedan humanitära skäl av liknande slag talar för detta." Alltså *ett* flyktingbegrepp. Den kommande invandrarutredningen skall avgöra om vi till skillnad från andra länder också i framtiden skall upprätthålla två olika flyktingbegrepp. Med detta kan jag som motionär i frågan för dagen ge mig till tals.

Handläggningen och handläggningstiden är en evig följetong, och lagförslaget innehåller ännu ett kapitel. Den 1 juli 1978 trädde vissa ändringar i kraft i utlänningslagen som syftade till att förkorta väntetiderna. Det kan i dag konstateras att de inte haft avsedd verkan. På en fråga för några månader sedan svarade mig Karin Andersson att hon hoppades att den nya bestämmelsen om inresetillstånd före inresan skulle bidra till kortare väntetider. Jag delar inte denna uppfattning, av de skäl som jag nyss redogjort för.

Däremot finns anledning till en försiktig optimism när det gäller jourtjänsten. I en motion väckt under allmänna motionstiden har jag tillsammans med Olle Aulin föreslagit att en handläggare från invandrarverket skulle stationeras vid utredningssentralen i Malmö, som svarar för 10 % av verkets samtliga tillstånds- och avlägsnandeärenden. Vi anser att av de 49

befattningshavare som ingår i tillståndsbyrån – den får nu ytterligare förstärkning – borde någon eller några kunna samarbeta på ort och ställe med Malmöpolisens utredningscentral. Det skulle också ge värdefulla erfarenheter i invandrarverkets fortsatta strävan att i samarbete med polisen effektivisera beslutsgången.

Då motionen väcktes fanns inte den nu föreslagna jourtjänsten, och jag kan dela utskottets uppfattning att man skall avvakta resultatet av den reformen, innan ytterligare åtgärder vidtas. Vi kommer naturligtvis att följa utvecklingen med intresse.

Jag är också en av dem som motionerat om tremånadersgränsen. Andra har framfört alla de synpunkter man kan anlägga på frågan, och jag inskränker mig till att tacka för den välvilliga behandlingen av motionen.

Jag hoppas alltså att det föreliggande lagförslaget skall kunna hjälpa oss att sluta sila mygg och svälja kameler, dvs. att vi skall slippa förvisa enstaka individer, ofta under upprörande former, medan vi samtidigt låter hundratals andra okontrollerat resa in i landet.

Till sist, herr talman, några ord om förhållandena i Södertälje. Jag känner inte igen den beskrivning Anna-Greta Leijon gav av situationen i kommunen. Visst har vi svårigheter på grund av den snabba invandringen av assyrier, och visst kan det i en kommun där var femte invånare är invandrare uppstå meningsmotsättningar och meningsskiljaktigheter till och från, men att dessa skulle prägla vardagslivet i Södertälje är en grov överdrift.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det finns ett alltmer massivt politikerförakt bland allmänheten.

Tillhör man dem som bekymrar sig över detta, frågar man sig ibland hur politikerna själva klarar av föraktet.

Jag tror det till stor del beror på att politikerna har en högt utvecklad förmåga att skapa idyller kring sig själva.

Politiker har oftast ingen historia – och vill ingen ha. Det som är mer än två år gammalt förträngs mer eller mindre automatiskt.

När det gäller nuet har man en helt otrolig förmåga att bädda in sig i ett lager av illusion och romantik. Och där lever man. Där ger man sina helt egna namn åt tingen. Där förlorar språket sin vardagliga mening.

Svensk flyktingpolitik i modern tid utgör en kvalificerad kedja av inkonsekvenser och skändligheter. Men den svenske politikern ser ut över det grönskande försommarlandskapet och säger: Vad humanitära vi är.

Det föreliggande lagförslaget tar ifrån flyktingarna t. ex. rätt till återbrytning av beslut. Men regeringen och utskottet säger: Vi stärker utlänningsens rätt. Man tar ifrån en människa något – och samtidigt säger man till den människan: Du får det bättre. Minus förvandlas till plus. Svart blir vitt, i politikernas begreppsmässiga tvättinrättning.

•Samma egendomliga schizofreni uppträder i själva argumenten för att avskaffa rätten till återbrytning. Regeringen och utskottet säger ungefär så

här: Den bör avskaffas, eftersom bara vart fjärde fall leder till ändrat beslut. Det är att ställa alla normala rättsbegrepp på huvudet. Om ett förfarande leder till att en rad fel rättas till, bör givetvis förfarandet behållas. Det ligger i linje med principen hellre fria än fälla och med principen att rättsfel skall kunna effektivt korrigeras. Men utskottet resonerar på helt motsatt sätt: Vi skall hellre fälla än fria. Eftersom de fall där återbrytning inte leder till ändring är fler än de fall där den leder till ändring, skall vi avskaffa hela möjligheten till ändring. Man kan tänka sig vad det resonemanget skulle resultera i, om man tillämpade det på högsta domstolen och sade att därför att i flertalet av de fall som får prövningstillstånd den sökande inte får rätt skall vi avskaffa hela institutet och alltså avskaffa högsta domstolen. Det är ju bara politiker som kan resonera på det här sättet. För vanliga människor med normalt utvecklad moral och normalt utvecklad logik är det över huvud taget inte möjligt.

Herr talman! Svenska myndigheter informerar sig om utlännningar, när de handlägger ärenden – och det är helt i sin ordning. Men jag har flera gånger i kammaren påtalat hur man i utlänningsärenden bl. a. har som underlag uppgifter från utländska säkerhetstjänster. För några år sedan påtalade jag hur man avgjort ärenden i Sverige på basis av uppgifter från den beryktade franska säkerhetstjänsten. Högste ansvarige för denna korrupta säkerhetstjänst var inrikesminister Michel Poniatowski. Naturligtvis var det ingen som brydde sig om dessa påpekanden. Men jag kan nu meddela att skandalerna inom polis- och säkerhetsväsendet i Frankrike för en tid sedan avslöjades till den grad, att Michel Poniatowski måste avgå. Inte för att jag ett ögonblick tror att någon ansvarig politiker här i landet kommer att ta det minsta intryck av detta – det strider mot varje tidigare erfarenhet att man skulle göra det –, men jag vill nämna det till protokollet för att man i fortsättningen åtminstone inte skall skylla på okunnighet, när underlaget för utvisningar av människor ifrågasätts framdeles.

Svensk flyktingpolitik har inte varit något ärans fält. Det är knappast humaniteten som bestämt takten och utvecklingen. Det är konjunkturen. Och inte bara de ekonomiska konjunkturen, utan i högsta grad också de politiska konjunkturen.

Det var inte humanitet som bestämde myndigheternas attityd, när de i cirkulär förklarade att flyktingar från Tyska riket, vilka bar judestämpeln i sitt pass, skulle tvingas tillbaka. Det var politikernas strävan att hålla sig väl med makt-havarna i Berlin. Det förklarar också att medan förföljda socialdemokrater och kommunister inte kunde påräkna skydd mot att sändas till Sachsenhausen eller Oranienburg, så hade Hans Schwinges och andra som bedrev underrättelseverksamhet mot Sverige aldrig någonsin några svårigheter att få uppehållstillstånd. Reglerna gällde olika.

Först efter åtskilliga år och till följd av folkopinionens tryck kunde myndigheterna i Sverige fås att erkänna att överstarnas regim i Grekland förföljde människor. Längre sade man: Det finns ingen politisk förföljelse i Grekland. Det finns inget skäl att bevilja de här människorna politisk asyl. – Men de som deltagit i massakrer på judiska män, kvinnor och barn i av

nazisterna ockuperade omraden hade aldrig några svårigheter att komma in i landet. För dem öppnades portarna på ett märkligt sätt på vid gavel. Ännu i denna dag kan man på gatorna möta ansikten tillhörande gamla SS-överstar och ärrade kämpar i Daugavas Vanagi eller Sudetendeutsche Heimat-front.

Först genom opinionens tryck erkändes så småningom den brutala förföljelsen efter 1964 av oppositionen i Brasilien. Men det var aldrig några svårigheter för medlemmarna i de kroatiska Ustasjagrupperna att resa till Sverige. De verkade fritt här, de kunde samlas och låta sina internationella ledare bevista kongress i Göteborgs Folkets hus. De kunde glädja sig åt en sällsamt flödande välvilja – ända tills man efter ett ambassadörmord och en flygplanskapning var tvungen att dra åt sig öronen.

Så nog har konjunkturerna skiftat. Nog har det tummats på principer och rättsregler, och nog har de gällt olika för olika människor. Det är synd att det nästan aldrig har skett till de förföljdas och beträngdas förmån, utan bara till förbrytarnas och fascisternas. Men, som jag sade, allt som är mer än tio år gammalt är ju historia och bör av politiker glömmas.

En del positiva ting har dock hänt på senare år. Opinionen har blivit vaksammare. Invandrarnas organisationer har blivit starkare och en ny generation tjänstemän har dess bättre tagit över inom förvaltning och polisväsen.

Men vad vi nu upplever, det är att en svängning tillbaka av pendeln är på väg. Ganska märkliga ting sprids inom den svenska opinionen i dag, och man finner att politiska ting ur politikernas tankevärldar avslöjas, om man försöker lyssna noggrant till den här debatten. Så var t. ex. en moderat talare uppe i talarstolen och sade, förmodligen i all oskuld, ungefär så här om invandringen och dess problem: Om den här utvecklingen fortsätter, så är vid en viss tidpunkt i framtiden en tredjedel av befolkningen här i landet invandrare. Det kommer att leda till att vi måste avsätta mycket stora resurser för att hjälpa de här människorna.

Vad är det man säger när man uttrycker sig på det här sättet? Vad är det som bubblar upp ur tankevärlden, ur – som jag först höll på att säga – avgrunden?

Jo, för det första gör man det matematiska konststycket att redovisa att den nuvarande invandringen så småningom resulterar i att invandrarna blir en tredjedel av befolkningen, ifall man räknar deras barn, barnbarn och barnbarnsbarn. Fortfarande skall de alltså betraktas som någon sorts främmande element vid sidan av den svenska befolkningen. För det andra kan man föra det här resonemanget om resurserna, bara om man ser på invandrarna uteslutande som en utgiftspost och inte ser på vad de har betytt för den svenska industrin och för den svenska ekonomiska expansionen och på vilken produktiv insats de har gjort där.

På något sätt är det här signifikativt. Nu är det så man resonerar. Nu är det hela tiden de negativa och belastande tingen som kommer fram. De förs inte fram med den oförsämda grovhet som kännetecknar den rena rasistpropagandan, men de dyker upp som slipade, försiktiga argument, steg för steg, till

förmån för en restriktivare invandrings- och flyktingpolitik. Det skall vi se upp med!

Man har ibland sina förhoppningar. Det måste man ha för att inte falla offer för den rena cynismen. Till våra förhoppningar inom vpk hör att arbetarrörelsens partier skall kunna ha en särskild förståelse för de förföljdas situation, därför att socialdemokrater och kommunister så påfallande ofta har befunnit sig i sådana situationer i skilda länder och därför att internationalismen historiskt sett har en speciell förankring just i arbetarrörelsen.

Det är därför som man nu med oro och bestörtning noterar att kammarens socialdemokratiska ledamöter ställer upp på de rättsliga försämringar som den nya lagen innebär och att de i denna fråga går i allians med högerbetonade krafter. Jag förstår inte hur socialdemokraternas representanter med gott samvete kan sitta och rösta bort återbrytningsrätten och andra rättsgarantier för invandrare och flyktingar. Jag förstår inte heller hur de kan vägra att rösta för Olle Wästbergs i Stockholm helt riktiga förslag om rättsligt ombud för flyktingar som kommer hit eller hur de kan vägra att stödja hans förslag om överklagningsrätt för att uppnå bättre rättssäkerhet i det klena läge som ofta råder.

Det är vidare mycket svårt att förstå de argument som socialdemokraternas huvudtalesman – Anna-Greta Leijon – här har fört till torgs. Som ett av argumenten för ett avskaffande av återbrytningsrätten anför hon att denna leder till orättvisor, därför att det är bara vissa flyktingar som genom att gå till pressen eller genom att ta hjälp av journalister och skickliga advokater kan få sin sak riktigt framlagd och stärkt och som kan mobilisera en politisk opinion på sin sida. Ja, det är möjligt att det är på det sättet, men är inte detta då en typisk reaktion från en människa som helt solidariserar sig med ämbetsmannavärlden och etablissemangen? Är det inte så man reagerar när man har den här byråkratskräcken, pampens skräck, för att saker och ting skall bli offentliga, för att de skall komma i pressen, för att de skall bli belysta och för att den offentliga debatten skall gripa tag i dem? Är det inte så för varje verklig demokrat att just möjligheten att få tvivelaktiga ting och tvivelaktig rättspraxis offentligt belysta och diskuterade i pressen och inför allmänheten är ett av de viktigaste elementen i demokratin och som man icke kan strypa i något avseende?

Herr talman! Det finns i ärendet en motion av Bonnie Bernström och Hans Petersson i Röstänga, i vilken krävs att också förföljelse på grund av homosexualitet skall kunna bli grundande för flyktingskap. Utvecklingen i vissa delar av världen har gjort detta krav motiverat. Det är mot den bakgrunden som vpk kommer att rösta för nämnda motion, men samtidigt är det en viktig princip och en hederssak för oss. Det är något som stämmer med en klassisk politisk tradition inom vår rörelse – en tradition som f. ö. ligger inom det område av klassisk frihets- och människouppfattning som är gemensamt för sann liberalism och sann socialism.

Som vi ser saken skall ett av ändamålen med socialismen vara att befria människor från trånghet, förljugenhet och skilda former av undertryckande.

Sett ur den synvinkeln blir det en självklarhet att homosexualiteten erkänns som en av de många positiva möjligheter som finns i människans känslomässiga och psykos sexuella utveckling. Sett ur samma synvinkel blir det lika självklart att vi aldrig får godkänna förtryck och förföljelse av homosexuella utan att vi skall se detta som vad det faktiskt är, nämligen en form av politisk förföljelse.

Herr talman! Även om de grövsta excesserna när det gäller sådan förföljelse är att finna på annat håll finns det skäl att säga dessa ting med särskild adress till de socialistiska länder där kriminalisering eller diskriminering av homosexualitet alltjämt förekommer. Det är för oss i ypk angeläget att göra denna markering, och vi ämnar alltså stödja Bonnie Bernströms och Hans Peterssons motion.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

GUNNAR BJÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Sverige har länge varit ett ganska isolerat land - isolerat och självtillräckligt. Jag har ofta undrat varför man i Sverige, när man har gäster, säger att man har "främmande". Sedan andra världskriget har vi emellertid fått många gäster, som i ett eller flera avseenden upplevts som ganska främmande för många av oss.

I det här landet har det också varit "mil efter mil till lador och hus, där frosten går tjurig vid grind". Man har i sin försvarslösa ensamhet haft skäl att frukta okända vägfärande. Misstänksamheten mot det okända och avvikande sitter nog ganska djupt i den svenska folksjelen. Det är väl bl. a. som en reaktion mot detta som det tycks finnas en rädsla hos svenska massmedia att tala klarspråk när det gäller brottslighet som utövas av utländska gäster i vårt land. Det verkar som om man trodde att sakliga upplysningar i sådana frågor skulle underblåsa främlingsfientlighet och kanske rasism.

Själv tror jag inte att det är så. Jag tror det är mycket farligare om folk i allmänhet får den föreställningen att myndigheter och massmedia försöker dölja något när det gäller utländska brottslingar. Jag tror också att det är mycket viktigt att vi försöker hålla isär begreppen när det gäller utländska gäster i vårt land. Somliga av dessa är *invandrare* i egentlig mening: de är immigranter i vårt land på samma sätt som svenskar för 100 år sedan och senare var invandrare i Nordamerika. Andra är *flyktingar*, som söker en fristad i vårt land, men som hoppas att senare kunna återvända till sitt eget land. Andra åter är utländska medborgare, som för längre eller kortare tid har sitt arbete förlagt till vårt land. Dessutom finns det korttidsbesökare, turister och andra, som över huvud taget inte annat än högst tillfälligt har en adress i vårt land.

Det är inte lätt att anpassa sig till förhållandena i ett främmande land. Det är rimligt att vänta sig att det bland våra utländska gäster skall finnas många missanpassade - kanske missanpassade redan i sitt hemland, kanske besvikna på sin lott i vart land. Inke desto mindre är det naturligtvis så att den

allra största delen av dem, som bosatt sig här och stannat kvar, är skötsamma och hederliga människor.

Vi läser numera ganska ofta om grova brott, som i vårt land begåtts av icke närmare specificerade utlänningar. Skuggorna från dessa händelser faller lätt över utlänningar i allmänhet. Jag tror att detta är djupt orättvist och mycket olyckligt. Jag tror i stället att det vore viktigt att det i sådana fall klargjordes vilken nationalitet brottslingen tillhör och vilken kategori av utlänningar han eller hon tillhör: *invandrare* i egentlig mening, *flyktingar*, i Sverige yrkesverksamma utländska medborgare som icke är "invandrare" eller tillfälliga *besökare* – lagliga och icke lagliga. Så länge det råder en missriktad mörkläggnings av sådana förhållanden riskerar hyggliga och hederliga utländska gäster i vårt land att omfattas av en oberättigad misstänksamhet emot dem som är "främmande".

Jag har, herr talman, velat säga detta därför att jag i mitt arbete haft förmanen att samarbeta med åtskilliga mycket duktiga och mycket sympatiska utlänningar, inte minst sådana som i realiteten varit flyktingar eller B-flyktingar. Jag väddar därför till både rättsväsen och massmedia att tala i klartext. Jag tror det skulle rensa luften om exempelvis justitieministern vid tillfälle ville lämna riksdagen och därmed allmänheten en översikt över vad som är känt om brottsligheten bland utlänningarna i vårt land, bl. a. med hänsyn till brottens art, brottslingens nationalitet och utlänningskategori, i relation till dessa kategoriers andel av det totala antalet utlänningar i vårt land och i jämförelse med vad som är känt om svenska medborgares brottslighet. Sådana uppgifter skulle troligen kunna ge stoff till ett mera nyanserat bedömande. Genom att dra en klar gräns mellan de många laglydiga gästerna och de mycket färre brottsliga tror jag att vi gör de förre en tjänst.

Jag vill mot denna bakgrund, herr talman, ansluta mig till vad Allan Ekström nyss anförde. Justitiekommittén betecknar de frågor som berörts i hans motion 1926 som "snävt begränsade, rent kriminalpolitiska spørsmål". I sådana frågor förefaller det mig naturligare att hålla sig till justitiekommitténs majoritet än till arbetsmarknadsutskottets.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med Hans Petersson i Röstänga motionerat om att också homosexuella skall kunna betraktas som flyktingar. Det finns många skäl som talar för det, och jag beklagar att utskottet inte har bifallit motionen.

I utskottsbetänkandet skriver man följande när det gäller homosexuellas möjligheter att stanna i Sverige: "När det gäller personer som riskerar förföljelse, t. ex. i form av allvarliga frihetsstraff, för homosexualitet torde det f. ö. ofta finnas skäl att låta vederbörande stanna i Sverige på grund av humanitära skäl."

Man kan nog säga att det är ett fall framåt att detta över huvud taget nämns i text. Det är ju riktigt att homosexuella kan få stanna av humanitära skäl. Eftersom detta nu sker så frågar man sig varför det inte har nämnts i

propositionen. Det är nämligen en väsentlig poäng för rättssäkerheten att sådant skrivs in i lagtexten eller i förarbetena till lagtexten. Som det nu är har detta alltså inte nämnts tidigare någonstans – inte ens som definition på tillhörighet till viss samhällsgrupp.

Jag och min medmotionär nöjer oss emellertid inte med att homosexuella får stanna på grund av humanitära skäl. Vi vill gå längre. Homosexuella utsätts för grova förföljelser i många länder och diskriminering i andra. Detta ser utskottet mycket lättsinnigt på och kommenterar det med att en bestämmelse som skulle innebära att homosexualitet accepteras som grund för flyktingskap ”skulle föra alltför långt och aktualisera andra grupper som är diskriminerade”.

Herr talman! Homosexuella utsätts för en diskriminering och förföljelse som måste likställas med den förföljelse som många religiösa och politiska grupper utsätts för. Det finns dock en skillnad här, och det är att den som utsätts för förföljelse på grund av sin homosexualitet har mycket svårare att inför sig själv hävda sina rättigheter än någon i andra grupper. Självförtroendet är mycket större bland homosexuella än i någon annan grupp. De homosexuella reser sig inte och ställer krav på att andra länder skall ta emot dem, som andra grupper har ork att göra.

Förföljelse i dess värsta form kom till uttryck när ayatollah Khomeiny tillträdde makten i Iran. Han och hans anhängare bröt mot de mänskliga rättigheterna på ett avskyvärt sätt som fick hela västvärlden att reagera. Bl. a. lät han avrätta homosexuella just på grund av deras homosexualitet. I de flesta arabländer förföljs homosexuella samtidigt som den arabiska kulturen på ett negativt sätt uppmuntrar till homosexualitet genom att förbjuda normala kontakter mellan kvinnor och män.

I många länder stadgas långa fängelsestraff för homosexualitet. På Jamaica, i Bangladesh och i Sri Lanka stadgas fängelsestraff i 10 år, i Pakistan mellan 10 och 25 år. På Nya Zeeland är det fängelsestraff på 7 år för män medan kvinnor går fria. I Skottland stadgas det livstids fängelse, liksom på Irland. På Cuba är det tidsmässigt obegränsade fängelsestraff. I USA är homosexualitet helt förbjudet i vissa stater, medan det i andra stater finns andra sanktionsmedel mot de homosexuella. I Österrike är det helt förbjudet att bilda organisationer för homosexuella. I Spanien får man inte demonstrera för homosexuellas rättigheter.

I Finland finns ett uppmaningsförbud, dvs. en allvarlig inskränkning i yttrandefriheten, som riktas mot homosexuella. Med det uppmaningsförbudet är det omöjligt att lagligt informera om homosexualitet. Detta uppmaningsförbud var för en tid sedan på väg att förhindra visning av ett TV-program om homosexuella. Finland har som ensamt nordiskt land kvar särbestämmelser i sexualbrottslagstiftningen med högre åldersgränser för homosexuellt umgänge än för heterosexuellt. Det är en skamfläck att ett nordiskt land fortfarande diskriminerar homosexuella.

Samma särbehandling i sexualbrottslagstiftningen som i Finland finns också i Frankrike.

När FN hade sin kvinnokonferens i Mexico 1975 fanns där en kvinnlig

författare som kom från Libyen. Hon läste upp en dikt som uppmanade till att man skulle acceptera också kvinnliga homosexuella. När hon kom tillbaka till sitt land fängslades hon för de åsikter som hon hade uttalat.

I Sovjet, där många övergrepp sker mot de mänskliga rättigheterna, sker också övergrepp mot och förföljelse av homosexuella. Bl. a. stod det i ett pressmeddelande från en sovjetisk nyhetsbyrå för en tid sedan talat om en man vid namn Viktoras Piatkus. Han dömdes till tio års internering för antisovjetisk verksamhet och homosexualitet. Homosexualitet är ett brott i Sovjet.

Jörn Svensson har alldeles nyligen varit uppe i talarstolen och sagt att han vill stödja den motion som vi väckt. Han brukar vara värtalig när det gäller de homosexuellas problem, och det är bra. Det behövs många krafter i arbetet för att förbättra förhållandena för dem. Jörn Svensson har också tacknämligt tagit avstånd från den diskriminering och förföljelse som homosexuella utsätts för i socialistiska länder. Men det var ändå litet patetiskt att höra Jörn Svensson säga att hans inställning stämmer överens med åsikterna inom den rörelse som han representerar när han vill ta ställning för homosexualitet som grund för flyktingkap. I de andra länder där den kommunistiska rörelsen finns diskrimineras homosexuella. Det är nämligen så, herr talman, att ingen sovjetisk medborgare skulle kunna beviljas medlemskap i ypk, eftersom man i ypk måste vara emot all diskriminering av homosexuella. Är man detta som sovjetisk medborgare, döms man för antisovjetisk verksamhet. Sådan är kommunismens dubbla budskap.

Herr talman! Homosexuella utsätts för förföljelse och diskriminering som ofta är värre än förföljelsen mot religiösa och politiskt oliktankande som ju betraktas som flyktingar. Möjligheten för homosexuella att få stanna i de länder dit de flyr är begränsade, ofta därför att de skulle bli behandlade på samma sätt vart de än vände sig. Därför skulle det behövas ett svenskt initiativ på internationell nivå för att lösa dessa frågor.

Nu har emellertid den holländska riksdagen uttalat sig för att homosexualitet skall ligga till grund för flyktingstatus. Den holländska statssekreteraren i justitiedepartementet har också uttalat sig för att man skall ta ett internationellt initiativ i denna fråga, och Sverige behöver faktiskt inte vara sämre.

Utskottet har, som sagt, hänvisat till att med homosexualitet som grund måste också flera andra grupper räknas upp. Då undrar jag vilka andra grupper som har en situation som kan jämföras med de homosexuellas? I vilka avseenden skiljer sig förföljelsen mot de homosexuella från exempelvis förföljelser mot de religiösa? Jag vill ha ett besked på den punkten från utskottets talesmän.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1935, men skulle också helt kort vilja säga något om de särskilda uttalanden som finns i justitieutskottets yttrande till arbetsmarknadsutskottet. I justitieutskottets yttrande, avvikande meningar, punkten 1, finns det en samstämmig mening från folkpartiet och centern, där man uttalar sig för den treårsgräns som också arbetsmarknadsutskottets majoritet har tillstyrkt. Det är beklagligt att moderater och

socialdemokrater har bildat en ohelig allians, men det är kanske en passande allians för s och m i just dessa frågor.

I justitieutskottets yttrande, avvikande meningar, punkten 2, har Hans Petersson i Röstånga och jag uttalat att man bör ha rätt till juridiskt biträde när man kommer till gränsen.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

EVA WINTHER (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga till Bonnie Bernström att förföljelse naturligtvis alltid är förföljelse, oavsett på vilken grund den sker. Men eftersom vi nu i lagen har tagit in FN-kommissionens flyktningbegrepp, skall vi hålla oss till detta. Där finns inte homosexualiteten intagen. Det är på något sätt ett väldigt konkret exempel tillsammans med alla de övergripande mål som nämns i den ifrågavarande paragrafen. Denna lyder ju: "Med flyktning avses en utlänning som befinner sig utanför det land, i vilket han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp --- religiösa eller politiska uppfattning."

I Sverige har vi ändå ett skydd för denna grupp människor. De får stanna av humanitära skäl, om de riskerar förföljelse och allvarliga frihetsstraff, när de kommer tillbaka till hemlandet. Dessutom är väl straffsatserna mycket höga i en hel del länder, utan att de i realiteten tillämpas.

JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Kära Bonnie Bernström, det är, tror jag, oklokt av dig att föra den här diskussionen med mig när vi har en gemensam fiende att slass emot, som bara kan glädjas och bli skadeglad över att vi tvistar om de här ting. Men eftersom du nu har börjat föra den kan jag kanske nämna för dig att det i Europa har funnits en stor och omfattande rörelse för de homosexuellas frigörelse. En av de starkaste avdelningarna av den var Wissenschaftlich-humanitäre Komitee i Tyskland, i vilken ett par av de ledande medlemmarna var riksdagsmän för tyska kommunistpartiet under Weimartiden och för vars mål det tyska kommunistpartiet alltid konsekvent ställde upp – medan däremot de liberala tyska partierna icke ställde upp på det sättet.

Oscar Wilde, en av världslitteraturens stora gestalter, tillika homosexuell, dömdes i England på grund av sin homosexualitet. De som ställde upp för honom mot en kompakt opinion var socialister, som George Bernhard Shaw och andra. Liberalerna däremot höll sig som regel borta. Det var också så att det liberala partiet i England faktiskt hade en partiledare som avslöjades som homosexuell. Men han fick det ganska svårt, och han kunde inte stanna kvar som partiledare. Det liberala partiet i Tyskland under Weimartiden slutade sin bana med att rösta för den hitlerska fullmaktslagen, som bl. a. gav Hitler möjligheten att fysiskt utrota hundratusentals tyska homosexuella. Med

detta angriper jag på intet sätt dig, liberalismen i allmänhet eller ditt parti, utan vad jag försöker säga är att det finns på båda sidor, bland såväl socialister, kommunister som liberaler, sådana som har svikit principerna i denna fråga och sådana som har hållit dem högt. Jag tycker att vi som håller dem högt inte skall attackera varandra, utan vi skall samarbeta och gemensamt slå mot reaktionen och fördomarna.

BONNIE BERNSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Som utgångspunkt för definitionen på flykting använder Eva Winther sig av FN:s definition och avstyrker därmed den här motionen. Då undrar jag: Varför kan man inte då i utskottsbetänkandet, när man behandlar den här motionen, också nämna att man är beredd att ta ett initiativ på internationell nivå för att lösa de här frågorna? Såvitt jag förstår, när Eva Winther besvarar min fråga, inser också Eva Winther att det är en grov förföljelse av homosexuella, som lika väl kan jämföras med den förföljelse som de andra grupperna – som räknas som flyktingar – utsätts för.

Dessutom är det väldigt viktigt att man tar sig an den här gruppen. Den vet nämligen inte om att den kan få skydd i t. ex. Sverige. Därför räcker det inte med att bara i praxis ta hänsyn till de homosexuellas situation. Man måste också i lagtext uttrycka detta, annars får de inte det rättsskydd som de är berättigade till.

EVA WINTHER (fp) replik:

Herr talman! Jag vill gärna hålla med Bonnie Bernström om att de homosexuella är utsatta för väldigt grov förföljelse i många länder. Du har själv påpekat i ditt inlägg att vi kan tänka på exempelvis Iran. Jag tror att det är en väg att gå att i internationella sammanhang ta initiativ till ytterligare skydd för dem.

BONNIE BERNSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Det är bra, och jag hoppas att Eva Winther som representant för arbetsmarknadsutskottet också för fram de synpunkterna i regeringen. Men jag ställde också en fråga, eftersom utskottet har hänvisat till att man, om man accepterar den här gruppen som flyktingar, också måste räkna upp andra grupper. Vilka andra grupper har det svårare än den här gruppen? Det skulle jag vilja ha svar på.

Jag skulle också vilja säga till Jörn Svensson att jag inte försökte hävda att liberala partier i andra länder har fört frågan om de homosexuellas rättigheter bättre än vad exempelvis Jörn Svensson har. Men vi liberaler har väldigt små möjligheter att komma till tals med de partier som finns bakom järnridån. Därför var det bra att Jörn Svensson också här i kammaren gjorde ett fördömande av de socialistiska staterna. Jag hoppas att Jörn Svensson fortsätter att göra det. Det behövs. Och vi andra har inte samma möjligheter.

Talmannen anmälde att Jörn Svensson anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

INGER LINDQUIST (m):

Herr talman! Genom den i propositionen föreslagna utlänningslagen begränsas avsevärt nuvarande möjlighet för domstol att utvisa någon på grund av brott. En som jag ser det närmast formell begränsning genomförs bl. a. genom att domstol i fortsättningen inte skall uttala sig om utvisning av en person som har flyktförklaring eller som annars uppenbart är att anse som flykting och har behov av fristad i Sverige. I praktiken har domstols beslut om utvisning av sådana utlänningar inte verkställts, och någon ändring i det avseendet bör självfallet inte heller komma till stånd i fortsättningen.

Vad som skulle kunna diskuteras i sammanhanget är det eventuella värde ur allmänpreventiv och annan psykologisk synpunkt som kan ligga i att en domstol uttalar att svensk lag bedömer den aktuella brottsligheten som så allvarlig att utlänningen inte längre bör ha rätt att vistas i Sverige. Jag har berört den här frågeställningen i min motion, men jag tänker här inte närmare gå in på den.

Jag vill i stället övergå till en annan fråga som jag tagit upp i motionen. Den andra föreslagna begränsningen i förhållande till nuvarande lag när det gäller rätten att utvisa på grund av brott uppnås genom att den tidrymd om fem år, efter vilken utvisning får ske endast på grund av synnerliga skäl, sänks till tre år. Jag anser inte att det finns motiv för en sådan sänkning. Tvärtom förhåller det sig ju så att den internationella brottsligheten ökar inte minst när det gäller narkotikahandeln. Enligt min uppfattning borde därför regeringen inte försvaga – möjligen i stället förstärka – våra möjligheter att effektivt ingripa mot internationella brottslingar.

Det är viktigt att vi har en lagstiftning som är förankrad i det allmänna rättsmedvetandet. Att i dagens läge minska möjligheterna att ingripa mot utlänningar som allvarligt förbrutit sig mot de lagar, som vi uppställt, saknar enligt min uppfattning stöd hos svenska folket. Jag befarar att sådana åtgärder kan komma att skärpa de tendenser till motsättningar mellan svenska och utländska medborgare som då och då förekommer. Detta skulle i så fall ytterligare försvåra tillvaron för alla de invandrare som lojalt följer våra svenska lagar. Det skulle också hos de svenska medborgarna minska förståelsen för vår invandrapolitik.

Den nuvarande femårsregeln bör alltså enligt min uppfattning bibehållas. Eftersom reservationen till betänkandet ger uttryck för den ståndpunkten kommer jag att vid omröstningen stödja den.

Jag vill sedan påtala en brist i propositionen. Den utlänning som f. n. på grund av brott döms till förvisning får i allmänhet ett lägre straff än vad som skulle ha blivit fallet om domstolen underlåtit att döma till förvisning. Om en sådan dom sedan inte går att verkställa har utlänningen kommit undan med ett kortare straff än vad som rätteligen bort följa eller vad en svensk i motsvarande situation skulle ha fått. Justitiekottet har nog så riktigt funnit att en sådan ordning, som innebär att domstolens straffmätning framstår som slumpartad och stötande från rättvisesynpunkt, inte kan accepteras. Även om de nu föreslagna reglerna om att utvisning inte skall meddelas person,

som har flyktningförklaring, gör att problemet i praktiken kommer att bli mindre vanligt, så kvarstår det dock. Jag anser att det i och med den nya lagen borde ha fått sin lösning.

Jag har så mycket mer fog för den uppfattningen som jag redan 1976 motionerade om en lösning och då fick nöja mig med att justitieutskottet, som det sades, med tillfredsställelse noterade att spørsmålet omfattades av utlänningskommitténs översyn. Trots detta är frågan fortfarande inte löst. Det borde den ha blivit.

Till sist vill jag uttrycka min tillfredsställelse över att propositionen inte har följt kommitténs förslag att ta bort möjligheten att utvisa på grund av asocialitet. Som jag framhållit i ett remissvar är det angeläget att det t. ex. finns möjlighet att utvisa utlänning som här ägnar sig åt prostitution. Även om antalet fall av utvisning på den grunden hittills har varit ringa, utgör bestämmelsen ett verksamt medel att minska prostitutionen i Sverige och därigenom nedbringa den brottsliga verksamhet som obestriddligen kan förekomma i samband med prostitution. Det glädjer mig att utskottet enigt har ställt sig bakom propositionen i denna del.

Med detta, herr talman, har jag redovisat min uppfattning i en visserligen begränsad men ur allmän synpunkt nog så viktig del av propositionen.

MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Under avsnittet Familjeanknytning behandlas i det här betänkandet bl. a. en motion som jag väckt om ändrade bestämmelser beträffande fränskilda invandrades rätt att få stanna i Sverige.

En av orsakerna till att jag skrev den motionen var att flera – tyvärr ofta tragiska – fall inträffat och uppmärksamrats, där invandrarkvinnor på grund av skilsmässa blivit utvisade från vårt land. Efter en skilsmässa från t. ex. en svensk make anses det nämligen ofta att invandrarkvinnan, även om hon har barn, saknar anknytning till vårt land, om hon inte varit här mer än två år.

Visserligen kan invandrarverket av humanitära skäl i en sådan situation låta invandrarkvinnan få stanna i Sverige, men det sker inte automatiskt. Nej, invandrarkvinnan måste i stället själv skriftligt förklara vilket lidande hon kan få utstå om hon återvänder till sitt hemland. Intyg från sociala myndigheter kan också ändra på utvisningsbeslutet.

Men det är ju inte så lätt för en invandrare i den här situationen att överklaga ett utvisningsbeslut. Ofta kan inte t. ex. den fränskilda kvinnan svenska språket och förpassas kanske därför i tysthet till ett tragiskt öde i sitt forna hemland. Vi skall veta att en fränskild kvinna i många länder har en låg status.

För att en invandrare inte kan skriva själv eller är ovan att driva en process eller inte vågar bråka med ett svenskt ämbetsverk skall han eller hon inte behöva riskera att utvisas bara därför att äktenskapet spruckit. Jag är naturligtvis glad om man nu, som statsrådet Andersson sade, börjar ta större hänsyn till sådana här förhållanden. Följden blir annars ofta att kvinnan fortsätter i ett olyckligt äktenskap bara för att få vara kvar här i landet.

Även om det händer att skenäktenskap ingås är det ändå så att den här bestämmelsen drabbar många människor som aldrig har haft för avsikt att kringgå de svenska invandringsbestämmelserna.

Det är naturligtvis angeläget för invandrarkvinnans ställning i äktenskapet och i samhället i övrigt att inte lag och praxis gör henne ytterligare beroende av mannen. Att hon själv – om hon kommit hit med rent uppsåt – får avgöra om hon vill stanna i Sverige efter skilsmässan främjar hennes jämställdhet med andra svenska kvinnor och med mannen.

Vi får heller inte glömma bort barnen i det här sammanhanget. När det gäller svenska barn och föräldrar är vi angelägna om att tillvarata barnens rättighet till båda föräldrarna även efter en skilsmässa. Invandrabarnens rätt att få träffa sin far även efter föräldrarnas skilsmässa får vi inte heller bortse från. Ett barn till en fränskild invandrarkvinna som utvisas ur vårt land har naturligtvis inte stora möjligheter att i fortsättningen få träffa sin far. Men i den här frågan har tydligen invandrarministern och jag samma uppfattning, enligt vad jag förstod av hennes inlägg här tidigare.

Utskottet är tydligen enigt om att man inte kan avstå från att behålla det här systemet med att under de första åren ge uppehållstillstånd endast för en kortare tid. Men då är det ju oerhört viktigt att tillämpningen blir sådan att enskilda personer inte kommer i kläm. Utskottet säger detta i sin skrivning, och jag vill verkligen stryka under vikten av att man ser på omständigheterna i de enskilda fallen. Och glädjande nog var det så, som Eva Winther redan har sagt, att folkpartiregeringen också började mildra rådande praxis när det gäller de här frågorna. De problem som jag här aktualiserar kommer ju också att uppmärksammas i den nya utredning som skall tillsättas om invandrarpolitiken, och statsrådet Karin Andersson tycks också känna starkt för de här problemen.

Eftersom utskottet självt förutsätter att regeringen noga skall följa utvecklingen på det här området och vidta åtgärder, om det kommer att behövas, har jag för dagen inget särskilt yrkande på den här punkten. Jag förmodar att jämställdhetskommittén, som fått i uppdrag att göra en studie av invandrarkvinnor, också är uppmärksam på det här problemet, som oftast kanske drabbar kvinnorna.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag ville egentligen ha en replik till Gunnar Biörcks i Värmdö anförande, men talmannen såg inte att jag begärde replik.

Vad jag vet är det väldigt få personer som utvisas ur vårt land på grund av grova brott. När det gäller önskemålet om en redovisning av brottsligheten får väl justitieministern ta ställning till Gunnar Biörcks önskemål. För min del tycker jag att det är viktigare att ge de invandrare som finns i vårt land sådana levnadsmöjligheter att de inte behöver bli brottslingar.

Till Inger Lindquist skulle jag vilja säga att vi med propositionens förslag, till vilket utskottet har anslutit sig, kommer åt den internationella brottsligheten, den grova brottslighet som Inger Lindquist också vill komma åt.

Jag kan inte finna att det förhållandet att vi sänker gränsen från fem till tre

är kan ha någon som helst betydelse när det finns synnerliga skäl. I dessa synnerliga skäl inbegrips ju den verkligt grova brottsligheten. Vid sådan skall man kunna utvisa utlänningarna–invandrarna.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m) replik:

Herr talman! Eva Winther rör sig omväxlande med begreppen invandrare och utlänningar. Jag tror att det är väldigt väsentligt att hålla de sakerna isär. Det är mycket möjligt att det finns få grova brottslingar bland invandrarna. Det är inte säkert att det finns lika få, procentuellt sett, bland utlänningar. Jag tror att man skall vara mycket försiktig när man använder ordet invandrare.

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av det anförande som Gunnar Biörck i Värmdö höll och där han centerade sig till frågan om brottslighet och invandrare. Han säger att tidningarna i fortsättningen bör ange brottslingens nationalitet och ursprung. Dessutom kräver han av statsrådet en statistik över brottsligheten för att kunna belägga hur många brottslingar som är invandrare.

Jag skulle vilja fråga Gunnar Biörck: Vad finns det för värde med att få veta brottslingens nationalitet? Vad finns det för värde för Gunnar Biörck att få veta om en brottsling är turk, grek eller engelsman? Vad finns det för värde för Gunnar Biörck att få veta om brottslingen är invandrare i första generation, i andra generation eller i tredje generation? Vad finns det för värde för Gunnar Biörck att få kännedom om invandrarens ursprung?

Finns det något exempel från massmedia där en brottsling betecknats som svensk? Vad finns det för värde för Gunnar Biörck att få dessa uppgifter? Vilka värderingar ligger bakom Gunnar Biörcks enträgna önskan att få veta detta? Det vill jag ha svar på.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m) replik:

Herr talman! Värdet sett ur min synvinkel – och det kanske borde vara ett värde ur andras synvinkel – är att jag föreställer mig att en stor del av de grova brottslingarna inte alls är invandrare utan internationella förbrytare som händelsevis råkar befinna sig i Sverige och där utövar en del kriminella aktiviteter men som inte alls hör till kategorin invandrare. Jag har icke efterlyst några siffror för invandrare i andra och tredje led. Som Alexander Chrisopoulos sade i början av debatten är hans barn svenska barn, och jag har beträffande sådana verkligen inte efterlyst några siffror.

Jag tror alltså att man, om man fick något klarare uppgifter på dessa punkter, kanske skulle kunna befria invandrarna och flyktingarna från den belastning som ligger i att många människor tror att internationella förbrytare, som händelsevis råkar fångas i vårt land, hör till kategorin invandrare eller flyktingar.

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Detta har varit en lång debatt, som har pekat på motsättningar men också på samstämmiga uppfattningar när det gäller grundläggande principer för vår utlänningslag. Det är viktigt att det finns en bred förankring för politiken på ett sådant här område, men det är också väsentligt – och det tycker jag är angeläget att så här avslutningsvis stryka under – att det sker efter en ingående debatt. Det handlar nämligen i mycket stor utsträckning om enskilda människor. Att exempelvis ha generösa regler för flyktingar bör vara ett kännemärke för det svenska rättssamhället.

Det har riktats kritik mot den nya lagen, liksom mot den gamla, för att den är svår att läsa. Hela lagförslaget har betecknats som oöverskådligt. Jag har förståelse för den kritiken i princip, men tyvärr är nog materien så mångfasetterad att det är hart när omöjligt att utarbeta en lättillgänglig lag på detta område. Man bör också notera att det ligger en motsättning i den kritik som riktas mot lagförslaget. Om man i likhet med vissa motionärer vill ha en detaljerad reglering på olika punkter – och detta kan vara befogat av bl. a. rättssäkerhetsskäl – blir reglerna med nödvändighet komplicerade.

Herr talman! Slutintrycket av debatten – byggt på regeringens förslag, motionärers yrkanden och utskottets betänkande – är att den nya utlänningslag som jag hoppas att riksdagen snart skall anta innebär både förenklingar och förbättringar. Inläggen här i dag har inte jävat detta påstående.

När det gäller det föreliggande lagförslaget råder det en betydande samstämmighet. Vi är överens om att den reglerade invandringen upprätthålls med fasthet och konsekvens och att flyktingpolitiken skall vara humanitär och mänsklig. Lagen kan säkerligen i en framtid ytterligare reformeras, och det är också regeringens avsikt med den aviserade nya översynen av lagstiftningen. Ur den synpunkten är lagen inte färdig. Men den erbjuder en god grund för att upprätthålla en hög grad av rättssäkerhet liksom också för att fullfölja ett ansvarstagande gentemot de många som söker en fristad i vårt land.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 27.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. I det anförande där jag pläderade för min motion om att homosexualitet skall ligga till grund för flyktingstatus ställde jag två frågor. Den ena var: På vilket sätt skiljer sig förföljelsen av de homosexuella som grupp från den som bedrivs mot andra förföljda grupper ur vilka personer tas emot som flyktingar?

Den andra frågan var: Vilka "andra grupper" syftar utskottet på i sitt betänkande när det avstyrker min motion? Jag har inte fått något svar på den frågan, herr talman, men jag är angelägen om att få det från utskottet.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Med anledning av ett tidigare yttrande av Bonnie Bernström vill jag göra ett påpekande, nämligen att vänsterpartiet kommunisterna i alla

frågor som har rört de homosexuellas rättigheter och åtgärder för att skapa rättvisa åt dem alltid har röstat enigt och konsekvent. Det har nu icke Bonnie Bernströms parti gjort. För detta klandrar jag icke Bonnie Bernström – men låt oss inte ha sådana här tvister inför våra motståndares ögon. Om Bonnie Bernström tar sig an de fördomsfulla i sitt parti och ser till att de håller sig på mattan, så skall vi i vpk nog ta hand om stalinisterna.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tror att Jörn Svensson och jag är överens om att det är bra om var och en av oss ser om sina resp. hus. Men jag tror att Jörn Svensson då får ett större arbete än vad jag får i folkpartiet.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det betvivlar jag i allra högsta grad, eftersom den stora hetsen mot de homosexuella under 1950-talet bedrevs i den liberala Dagens Nyheter och under medverkan av liberala riksdagsmän som pastor Johnsson.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vet inte om jag vill betrakta Dagens Nyheter som en liberal tidning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 1927 av Lars Werner m. fl. och 1941 av Olle Wästberg i Stockholm i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit motionerna 1927 av Lars Werner m. fl. och 1941 av Olle Wästberg i Stockholm i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Wästberg i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 299
Nej – 19

Ny utlänningslag

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1941 av Olle Wästberg i Stockholm i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Wästberg i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit motion 1941 av Olle Wästberg i Stockholm i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 325 av Lars Werner m. fl. och 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 5 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit motionerna 325 av Lars Werner m. fl. och 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301

Nej – 17

Mom. 6 och 7

Kammarén biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1935 av Bonnie Bernström och Hans Petersson i Röstånga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bonnie

Bernström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Den som vill att kammarén bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarén bifallit motion 1935 av Bonnie Bernström och Hans Petersson i Röstånga.

Ny utlänningslag

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bonnie Bernström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 298

Nej – 20

Mom. 9 – 12

Kammarén biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 13 A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 13. A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarén bifallit motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 299

Nej – 17

Avstår – 2

Mom. 13 B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1941 av Olle Wästberg i Stockholm i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Wästberg i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 13 B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1941 av Olle Wästberg i Stockholm i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Wästberg i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 285
Nej - 30
Avstår - 3

Mom. 14

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 15 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298
Nej - 20

Mom. 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemstallan i betänkande 27 mom. 16 röstas ja.
den det ej vill röstas nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Ny utlänningslag

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 17

Mom. 17 och 18

Kammarkaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemstallan, 2:o) reservationen av Erik Johansson m. fl. samt 3:o) motion 1926 av Allan Ekström m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övvervägande ja besvarad. Då Anna-Greta Leijon begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Allan Ekström begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemstallan i betänkande 27 mom. 19 antar reservationen av Erik Johansson m. fl. röstas ja.
den det ej vill röstas nej.
Vinner nej har kammarkaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 1926 av Allan Ekström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Allan Ekström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 144
Nej - 56
Avstår - 117

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarkaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemstallan i betänkande 27 mom. 19 röstas ja.
den det ej vill röstas nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit reservationen av Erik Johansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Anna-Greta Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 151
Avstår - 6

Mom. 20 - 22

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 23 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301
Nej - 17

Mom. 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 24 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 17

Mom. 25 – 35

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 36

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alexander Chrisopoulos begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 27 mom. 36 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1927 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alexander Chrisopoulos begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 17

§ 12 Uppskov med behandlingen av motioner om Bromma flygplats m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1979/80:28 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

I detta betänkande hemställde utskottet

att riksdagen till riksmötet 1980/81 skulle uppskjuta behandlingen av dels de under punkterna 1–3 i betänkandet angivna motionerna.

dels annat ärende som kunde komma att hänvisas till trafikutskottet under återstoden av innevarande riksmöte.

I punkt 1 hade upptagits fyra motioner om Bromma flygplats m. m.

Reservation hade avgivits av Bertil Zachrisson, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Ove Karlsson och Margit Sandéhn

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Uppskov med
behandlingen av
motioner om
Bromma flygplats
m. m.*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Uppskov med
behandlingen av
motioner om
Bromma flygplats
m. m.*

(alla s) som ansett

dels att motionerna om Bromma flygplats m. m. med hänsyn till frågans stora vikt borde behandlas under vårsessionen.

dels att utskottets hemställan borde godtas med den ändringen att de under punkten 1 upptagna motionerna 1979/80:1351, 1979/80:1737, 1979/80:1745 och 1979/80:1873 om Bromma flygplats m. m. skulle utgå.

Kommunikationsministern ULF ADELSOHN:

Herr talman! Låt mig i den här frågan endast göra en kort deklaration.

Om Brommafrågan avgörs i vår eller i oktober påverkar inte tidpunkten för en eventuell utflyttning av Fokker F 28 till Arlanda. Skulle riksdagen besluta att en sådan utflyttning skall ske, kan den enligt luftfartsverket och Linjeflyg äga rum den 1 oktober 1982, vilket är den tidigaste tidpunkt då en utflyttning kan ske.

Regeringsbeslutet i koncessionsnämndsärendet och regeringens proposition i flygplatsfrågan skall föreligga före den 1 oktober i år. Behandlingen av de nu föreliggande motionerna kan då ske i anslutning till behandlingen av propositionen.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Socialdemokraterna i trafikutskottet anser att riksdagen *inte* skall uppskjuta behandlingen av de fyra motionerna om Bromma flygplats till hösten. Vi anser det tvärtom angeläget att riksdagen i vår fattar beslut i de här frågorna. Riksdagens uppfattning kan då bli en god vägledning för regeringens beslut i koncessionsärendet om F 28:an och för den proposition angående de nödvändiga investeringarna för inrikesflyget som enligt kommunikationsministern läggs fram i höst. Vi anser det olyckligt att ytterligare skjuta på avgörandet i dessa viktiga frågor.

Jag skall inte närmare gå in i själva sakfrågan, då vi har kommit överens om att inte ha flera Brommadebatter efter varandra. Låt mig bara säga att denna fråga har varit föremål för behandling vid många olika tillfällen. Flera utredningar har sysslat med Stockholmsregionens flygplatsfråga och lagt fram förslag till lösningar. En sak har alla parter varit överens om, nämligen att Fokkerplanen av miljöskäl snarast måste flyttas ut från Bromma. Tidpunkten för detta har dock ständigt förhalats.

De investeringar som behövs på Arlanda för att ta emot inrikesflyget tar 18–24 månader att genomföra, och då särskilt vintertrafiken med F 28:an är besvärlig vill man undvika flera vintrar än nödvändigt på Bromma. Målsättningen är nu att flytta över LIN:s trafik till Arlanda senast hösten 1982. Om beslutet än en gång skulle fördröjas, äventyras den tidsplanen.

För flygföretagen och de anställda liksom för luftfartsverket, kommuner och andra berörda är det nödvändigt med ett snabbt beslut i flygplatsfrågan. Då kan man på resp. håll påbörja förberedelserna.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen, som innebär att riksdagen behandlar motionerna om Bromma flygplats under vårsessionen.

Herr talman! Jag har inte kommit överens med någon om att inte behandla Brommafrågan i dag, men jag skall trots detta inte ta upp sakfrågan mer än parentetiskt.

Torsdagen den
29 maj 1980

Den borgerliga majoriteten i trafikutskottet begär nu uppskov till hösten med behandlingen av fyra motioner om Bromma flygplats. Även om man med utgångspunkt i tidigare ställningstaganden och agerande från olika partier och riksdagsledamöter bör kunna utgå ifrån att en majoritet nu skall stödja reservationen om att motionerna om Bromma flygplats behandlas under innevarande riksdagssession, vill jag säga några ord som även gäller själva sakfrågan.

*Uppskov med
behandlingen av
motioner om
Bromma flygplats
m. m.*

Ett beslut om uppskov med behandlingen till nästa riksmöte skulle ge regeringen möjlighet att vänta ytterligare ett halvår med att avgöra luftfartsverkets besvär över beslutet om flyttning senast den 1 juli 1981 av Fokkerflygplanen till Arlanda, ett beslut som koncessionsnämnden för miljöskydd fattade i juli månad 1979. Det bäddar för ytterligare förhalning av frågan och kan medföra att man får dras med Fokkern på Bromma i drygt två år till. Sedan har tydligen Ulf Adelsohn och övriga anhängare av ett bevarat Brommaelände räknat ut att de skulle presentera något slags förslag om tystare plan, som påstås kunna ge västra Storstockholm en mindre bullrig miljö.

Önskemålet om att skjuta upp realbehandlingen av flygplatsärendet är klart politiskt betingat hos dem som vill behålla Bromma flygplats ungefär som nu och som inte är beredda att ta hänsyn till vare sig folkopinionen, koncessionsnämnden eller olika ställningstaganden och uttalanden, bl. a. i senaste valrörelsen.

Ett uppskov med behandlingen är att visa nonchalans mot hundratusentals berörda människor som har haft anledning förmoda att frågan om den fortsatta användningen av Bromma flygplats skulle avgöras av riksdagen senast under innevarande riksdagssession.

Det finns olika uppfattningar om den fortsatta och slutgiltiga användningen av Bromma flygplats, men de allra flesta som försökt att sätta sig in i problemen är överens om att det är en oerhört viktig miljövarsfråga som snabbt måste lösas på ett sätt som begränsar miljöproblemen. Ingen som i verklig mening vill slå vakt om och förbättra vår miljö bör rimligen motsätta sig att en realbehandling sker före sommaruppehållet, då det är ostridigt att varje uppskov i sig leder till en ytterligare förhalning med kvarstående stora miljöproblem och risker för ökade olägenheter.

Vi vet var moderaterna finns i denna fråga. Center- och folkpartiledamöter i utskottet har visat att man vill förhålla frågan. Men var finns de center- och folkpartiledamöter i Stockholmsregionen som i olika sammanhang tagit ställning för en flyttning av inrikesflyget till Arlanda snarast möjligt? Vänsterpartiet kommunisterna står fast vid tidigare ställningstagande.

Ulf Adelsohn har inledningsvis påstått att om man skjuter denna fråga till hösten skulle det inte innebära någon försening i behandlingen. Jag måste säga att det är en sanning med modifikation. Det måste vara viktigt att

Torsdagen den
29 maj 1980

*Uppskov med
behandlingen av
motioner om
Bromma flygplats
m. m.*

behandla frågan nu i vår och ta ställning. inte minst som vägledning för vad som komma skall.

Jag yrkar bifall till reservationen.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Efter kommunikationsministerns nyss lämnade utfästelse kan jag på trafikutskottets vägnar – i varje fall på dess majoritets – utlova en utskottsbehandling utan varje form av dröjsmål efter höstsessionens början den 7 oktober 1980. På snabbaste sätt enligt riksdagsordningen kommer utskottets betänkande över dessa motioner liksom över den utlovade propositionen att föreläggas kammaren för beslut. Vad på utskottet ankommer blir det sålunda ingen försening av frågan.

Jag utgår från att, med god vilja från alla håll, riksdagen kan fatta beslut i Brommafrågan under oktober månad 1980.

Jag yrkar, herr talman, bifall till TU:s betänkande nr 28 och avslag på den därtill fogade reservationen.

NILS HJORTH(s) replik:

Herr talman! Tydligen är man från borgerligt håll rädd för att förlora den här omröstningen, eftersom man har tagit hjälp av kommunikationsministern för att plädera för sin uppfattning.

Det är underligt med procedurfrågan. Redan vid vårsessionens början var inplanerat att vi skulle behandla Brommamotionerna under våren. Utskottet var helt enigt om detta. Socialdemokraterna i utskottet blev väl något betänksamma när den borgerliga majoriteten bad att få vänta med behandlingen till efter påskuppehållet. Men snälla som vi av naturen är gick vi med på detta.

Vi inledde också en serie hearings med olika intressenter som kommunikationsdepartementet, Linjeflyg, luftfartsverket, Stockholms kommun och föreningarna i västerort. Jag vet inte vad nytt som inträffat som gör att det är så angeläget för majoriteten i utskottet att nu skjuta på frågan till hösten. Det vittnar i varje fall inte om någon vilja till att få en snabb lösning på denna segslitna fråga. Nu säger Rolf Clarkson att man skall sätta till alla klutar för att få en snabb behandling i höst. Men det snabbaste är väl att behandla motionerna under våren. Framför allt ur miljösynpunkt är det angeläget att få bort F 28 från Bromma så snart som möjligt. Och chanserna till detta är givetvis större om riksdagen fattar beslut i själva principfrågan nu i vår.

TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Som alla vet har ryktena gått sedan tidigt i år om att man kunde befara just en sådan här uppläggning från de borgerligas sida i syfte att söka förhala frågan. Vad vi upplever i dag är en bekräftelse på dessa rykten om att de borgerliga ville utnyttja sin majoritet till att förhala denna fråga, i akt och mening att söka omöjliggöra en utflyttning av Fokkerplanen från Bromma och på sikt söka omöjliggöra det som en majoritet tidigare har varit anhängare av.

MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! I det här betänkandet från trafikutskottet föreslås uppskov med behandlingen av en rad olika motioner. Det är då naturligt att man inte går in i någon sakbehandling av de olika ärendena. Och i regel föranleder ett sådant här betänkande inte heller någon debatt.

Men eftersom just till detta betänkande är fogad en reservation blir behandlingen något annorlunda.

Eftersom jag, Olle Wästberg i Stockholm och Bonnie Bernström är med som motionärer från folkpartiet tillsammans med socialdemokraterna och centern i en trepartimotion om flyttning av Linjeflygs Fokkerplan från Bromma till Arlanda vill jag lämna en röstförklaring.

Låt mig till att börja med konstatera att kommunikationsministern först i debatten här har lämnat en garanti att ett uppskjutande av motionerna om Bromma flygplats inte kommer att påverka tidpunkten för en eventuell utflyttning av Fokker F 28 till Arlanda. Tidpunkten, som tydligen kan bli tidigast den 1 oktober 1982, påverkas alltså inte av om motionerna behandlas nu i vår eller i oktober.

Statsrådet Adelsohn deklarerade också att regeringsbeslutet i koncessionsnämndsärendet och regeringens proposition i flygplatsfrågan skall finnas på riksdagens bord senast den 1 oktober.

Efter dessa viktiga uttalanden har också utskottsmajoritetens talesman Rolf Clarkson deklarerat att utskottet omedelbart efter riksmötets början i höst skall behandla propositionen och motionerna om Bromma flygplats. Och på den punkten hoppas jag att Rolf Clarkson skall få hela utskottet med sig, varpå vi här i kammaren skulle kunna fatta beslut under oktober månad. Under sådana omständigheter anser jag det inte nödvändigt att driva fram ett beslut nu i maj.

Men för att inga oklarheter skall föreligga eller missförstånd uppstå vill jag deklarerat att jag när det gäller själva sakfrågan – dvs. motionsyrkandet att Fokkerplanen F 28 skall överflyttas från Bromma till Arlanda flygplats den 1 oktober 1982, som uppgivits som den första möjliga tidpunkten – inte har någon annan uppfattning än den som finns uttryckt i trepartimotionen från socialdemokraterna, centern och folkpartiet.

Med detta anförande, i vilket Bonnie Bernström och Olle Wästberg i Stockholm (båda fp) instämde, var överläggningen avslutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Hjorth begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 28 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Bertil Zachrisson m. fl.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Uppskov med
behandlingen av
motioner om
Bromma flygplats
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Hjorth begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159
Nej – 158

§ 13 Statens gruvegendom

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:71 med anledning av förnyad behandling av propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:125 i vad avser statens gruvegendom samt vissa motioner om gruvindustrin.

I betänkandet NU 1979/80:49 behandlade näringsutskottet dels vissa delar av propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:125 om kapitaltillskott till Statsföretagsgruppen, m. m., dels motioner om gruvindustrin samt gruv- och minerallagstiftningen. Vid kammarbehandlingen av betänkandet den 14 maj 1980 beslöt riksdagen att till utskottet återförvisa punkten 7. Statens gruvegendom (s. 6–11).

Utskottet – som tagit upp det återförvisade ärendet till ny behandling – hemställde

att riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan under punkten 7 i betänkandet NU 1979/80:49 (mom. 1–5, s. 11).

Reservation hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson och Birgitta Johansson (alla s) i enlighet med reservationen i betänkandet NU 1979/80:49 (s. 12).

I betänkande 1979/80:49 under punkt 7 (statens gruvegendom) hemställde näringsutskottet

1. beträffande anslag m. m. för budgetåret 1980/81 att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 17 punkten D 6 skulle

a) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1980/81, i enlighet med vad som anförts i propositionen, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med nämndens för statens gruvegendom verksamhet som innebar åtaganden om högst 40 900 000 kr. för budgetåret 1981/82.

b) till Statens gruvegendom för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 69 261 000 kr..

2. beträffande Stollbergsfältet att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:125 bil. 11 punkten 8 och med avslag på motion 1979/80:712 till Statens gruvegendom på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 6 950 000 kr..

3. beträffande inriktningen av den statliga prospekteringen m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1025 yrkandet 12.

4. beträffande principer för gruv- och minerallagstiftningen att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:705.

5. beträffande smärre mineralfyndigheter i Norrbotten att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:708.

I betänkande NU 1979/80:49 hade reservation *beträffande inriktningen av den statliga prospekteringen, m. m.* avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1025 yrkandet 12 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! Med hänvisning till den diskussion som fördes här i kammaren den 14 maj, när vi behandlade näringsutskottets betänkande 49, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till betänkandet.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Med hänvisning till den debatt som fördes vid behandlingen av näringsutskottets betänkande 1979/80:49 ber jag härmed att få yrka bifall till motion 708.

KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Med hänvisning till utskottets motivering i betänkande nr 49 och till tidigare förd debatt i ämnet ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 71.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Torsdagen den
29 maj 1980

*Kapitaltillskott
till Statsföretags-
gruppen, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 71 (49 mom. 3) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 158

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 708 av Eivor Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 71 (49 mom. 5) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 708 av Eivor Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 299

Nej – 16

§ 14 Kapitaltillskott till Statsföretagsgruppen, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:72 med anledning av förnyad behandling av viss del av propositionen 1979/80:79 om kapitaltillskott till Statsföretagsgruppen, m. m., samt motioner om gruvindustrin.

I betänkandet NU 1979/80:50 behandlade näringsutskottet viss del av propositionen 1979/80:79 om kapitaltillskott till Statsföretagsgruppen, m. m., samt motioner om gruvindustrin. Vid kammarbehandlingen av betänkandet den 14 maj 1980 beslöt riksdagen att återförföra ärendet till utskottet.

Utskottet – som tagit upp det återförvisade ärendet till ny behandling – hemställde
att riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan i betänkandet NU 1979/80:50 (mom. 1–11, s. 22 f.).

Reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson och Birgitta Johansson (alla s) i enlighet med reservationerna 1–5 i betänkandet NU 1979/80:50 (s. 23–26).

I betänkande 1979/80:50 hemställde näringsutskottet

1. beträffande finansiell förstärkning av LKAB att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:79 mom. 2 till Medelstillskott till Statsföretag AB för Loussavaara–Kiirunavaara AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 640 000 000 kr.,

2. beträffande täckande av framtida förluster hos LKAB att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1025 yrkandena 7 och 8,

3. beträffande medel till LKAB för nya mineralprojekt i sysselsättnings-svaga områden att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1025 yrkandena 9 och 10, motion 1979/80:1443 yrkande 1 i ifrågavarande del och motion 1979/80:1908 yrkande 3.

4. beträffande förstatligande av delar av Bolidenkonglomeraten att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:564,

5. beträffande samverkan mellan LKAB och Bolidenkonglomeraten att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1025 yrkande 11,

6. beträffande utredning om mellansvensk gruvindustri m. m. att riksdagen skulle

a) avslå motion 1979/80:713, motion 1979/80:1025 yrkandena 1 och 2 och motion 1979/80:1400 yrkande 1 i ifrågavarande del.

b) avslå motion 1979/80:1037 och motion 1979/80:1449 yrkande 5,

7. beträffande mineralprocesslaboratoriet i Stråssa att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:966 och motion 1979/80:1025 yrkande 4,

8. beträffande forskningsstation i gruvbrytning att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:721,

9. beträffande mineraltekniskt utvecklingscentrum i Luleå att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1546 yrkande 1.

10. beträffande utvinning av industrimineral ur anrikningssand i Laisvall att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:565,

11. beträffande framställning av konstgödsel i Norrbotten att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1776.

Följande fem reservationer hade avgivits i NU 1979/80:50 av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Thage Peterson, Lennart Pettersson och Rune Jonsson (alla s):

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Kapitaltillskott
till Statsföretags-
gruppen, m. m.*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Kapitaltillskott
till Statsföretags-
gruppen, m. m.*

1. *beträffande täckande av framtida förluster hos LKAB*, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1025 yrkandena 7 och 8 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

2. *beträffande medel till LKAB för nya mineralprojekt i sysselsättningssvaga områden*, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1025 yrkandena 9 och 10, motion 1979/80:1443 yrkande 1 i ifrågavarande del och motion 1979/80:1908 yrkande 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

3. *beträffande samverkan mellan LKAB och Bolidenkoncernen*, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1025 yrkande 11 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

4. *beträffande utredning om mellansvensk gruvindustri, m. m.*, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motion 1979/80:1025 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motion 1979/80:713 och motion 1979/80:1400 yrkande 1 i ifrågavarande del som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

b) (= utskottet).

5. *beträffande mineralprocesslaboratoriet i Stråssa*, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:966 och motion 1979/80:1025 yrkande 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! Med hänvisning till de tidigare diskussioner som har förts i ämnet yrkar jag bifall till reservationerna 1–5 i föreliggande betänkande.

KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Med hänvisning till näringsutskottets motivering i betänkande 50 ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande 72.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Med hänvisning till den debatt som fördes vid behandlingen av näringsutskottets betänkande 1979/80:50 vill jag härmed yrka bifall till motionerna 564, 565 och 721, motion 1449 såvitt avser hemställan (5) samt motionerna 1037 och 1776.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 72 (50 mom. 2) röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 157

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 72 (50 mom. 3) röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 158

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 564 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Kapitaltillskott
till Statsföretags-
gruppen, m. m.*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Kapitaltillskott
till Statsföretags-
gruppen, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 72 (50 mom. 4) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 564 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja – 300
Nej – 17

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation
3 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara
med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering
upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 72 (50 mom. 5) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja – 159
Nej – 158

Mom. 6 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reserva-
tion 4 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 72 (50 mom. 6 a) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159

Nej - 158

Mom. 6 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna 1037 av Bertil Måbrink och 1449 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 72 (50 mom. 6 b) röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna 1037 av Bertil Måbrink och 1449 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301

Nej - 16

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingvar Svanberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 72 (50 mom. 7) röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingvar Svanberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159

Nej - 158

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 721 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Kapitaltillskott
till Statsföretags-
gruppen, m. m.*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Kapitaltillskott
till Statsföretags-
gruppen, m. m.*

övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 72 (50 mom. 8) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 721 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 300
Nej - 17

Mom. 9

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 565
av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med
övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes
och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 72 (50 mom. 10) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 565 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 299
Nej - 16

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion
1776 av Eivor Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med
övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes
och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
de 72 (50 mom. 11) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarkaren bifallit motion 1776 av Eivor Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 299
Nej – 17

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Tekoindustrin

§ 15 Tekoindustrin

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:73 med anledning av förnyad behandling av motioner om tekoindustrin.

I betänkandet NU 1979/80:39 behandlade näringsutskottet motioner om tekoindustrin. Vid kammarbehandlingen av betänkandet den 14 maj 1980 beslöt riksdagen att återförvisa ärendet till utskottet.

Utskottet – som tagit upp det återförvisade ärendet till ny behandling – hemställde

att riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan i betänkandet NU 1979/80:39 (mom. 1–11, s. 21).

Reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson och Birgitta Johansson (alla s) i enlighet med reservationerna 1–6 i betänkandet NU 1979/80:39 (s. 22–25).

I betänkande 1979/80:39 hemställde näringsutskottet

1. beträffande riktlinjer för den framtida tekopolitiken att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:396.

2. beträffande inriktningen av utredningsarbetet på tekoområdet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1021 yrkandena 7 och 8.

3. beträffande uttalande om att riksdagens beslut om tekobranschens framtid skulle fullföljas att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1403.

4. beträffande en parlamentarisk utredning om skinn- och lädervaruindustrin att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

5. beträffande stödformernas konstruktion att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1021 yrkande 2.

6. beträffande ursprungsmärkning av kläder att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1021 yrkande 1.

7. beträffande globalkontingenter att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1021 yrkande 3.

8. beträffande övervakningslicenser att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1021 yrkande 4.

9. beträffande prissättningen i detaljhandeln att riksdagen skulle avslå

Torsdagen den
29 maj 1980

Tekoindustrin

motion 1979/80:1021 yrkande 5,

10. beträffande informations- och lokaliseringsfrågor m. m. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:700,

11. beträffande Svenska Rayon AB att riksdagen skulle

a) avslå motion 1979/80:1423,

b) avslå motion 1979/80:1436.

Följande sex reservationer hade avgivits i NU 1979/80:39 av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Sylvia Pettersson (alla s):

1. beträffande inriktningen av utredningsarbetet på tekoområdet, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1021 yrkandena 7 och 8 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

2. beträffande stödförmernas konstruktion, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1021 yrkande 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

3. beträffande ursprungsmärkning av kläder, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1021 yrkande 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

4. beträffande globalkontingenter, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1021 yrkande 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

5. beträffande övervakningslicenser, vari reservanterna ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1021 yrkande 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

6. beträffande prissättningen i detaljhandeln, vari reservanterna ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1021 yrkande 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Med hänvisning till tidigare debatt i det här ämnet vill jag bara yrka bifall till de socialdemokratiska reservationer som är fogade till näringsutskottets betänkande 39.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de vpk-motioner som finns i detta ärende.

KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 396 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 73 (39 mom. 1) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 396 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 299

Nej – 18

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 73 (39 mom. 2) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 158

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Tekoindustrin

Torsdagen den
29 maj 1980

Tekoindustrin

Mom. 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 73 (39 mom. 5) röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 158

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 73 (39 mom. 6) röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159

Nej – 158

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 73 (39 mom. 7) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Teknoindustrin

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 158

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 73 (39 mom. 8) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 158

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 73 (39 mom. 9) röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 158

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

§ 16 Konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden

Föredrogs

näringsutskottets betänkanden

1979/80:54 med anledning av propositionen 1979/80:100 i vad avser anslag till konsumentverket jämte motioner och

1979/80:55 med anledning av propositionen 1979/80:114 om verksamheten vid allmänna reklamationsnämnden samt motioner med anledning därav.

TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden 54 och 55 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Näringsutskottets betänkande 54

I proposition 1979/80:100 bil. 14 (handelsdepartementet) hade under nedan angivna punkter föreslagits

D 4. Konsumentverket: Förvaltningskostnader (s. 81–86)

att riksdagen till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 38 241 000 kr.

D 5. Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m. (s. 87 f)

att riksdagen till Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 046 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1979/80:948 av Karin Flodström m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om att prismärkning i form av kod även skulle kunna utläsas i klarskrift på förpackningen,

1979/80:975 av Sten Svensson m. fl. (m),

1979/80:1410 av Filip Fridolfsson m. fl. (m. c, fp),

1979/80:1448 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om förslag till lag om kommunal konsumentverksamhet,

2. hos regeringen hemställa att erforderliga åtgärder vidtogs för att möjliggöra kommunernas utbyggnad av den egna konsumentverksamheten så att under 1 föreslagna krav kunde uppfyllas,

3. till Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m. anvisa ett i

förhållande till regeringens förslag med 756 000 kr. förhöjt belopp för utbildningsändamål, och

1979/80:1783 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att från anslaget Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m. för budgetåret 1980/81 stöd även skulle utgå till studieförbundens konsumentpolitiska verksamhet.

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag till konsumentverket för förvaltningskostnader att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 14 punkten D 4 till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 38 241 000 kr.,

2. beträffande uttalande om konsumentpolitikens inriktning att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:975.

3. beträffande kompetensfördelningen mellan konsumentverket och andra myndigheter att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1410.

4. beträffande kommunal konsumentpolitisk verksamhet att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1448 yrkandena 1 och 2.

5. beträffande bidrag till undersökningsverksamhet och till studieförbundens verksamhet på konsumentområdet att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:100 bil. 14 punkten D 5 samt med avslag på motion 1979/80:1448 yrkande 3 och motion 1979/80:1783 till Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 046 000 kr.,

6. beträffande varumärkning enligt EAN-systemet (Europeisk Artikel Numrering) att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:948.

Reservation hade avgivits *beträffande bidrag till undersökningsverksamhet och till studieförbundens verksamhet på konsumentområdet* av Ingvar Svanberg, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö, Sivert Andersson och Birgitta Johansson (alla s) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av proposition 1979/80:100 bil. 14 punkten D 5, med bifall till motion 1979/80:1783 och med avslag på motion 1979/80:1448 yrkande 3 till Konsumentverket: Undersökningsverksamhet m. m. för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 1 046 000 kr. och därvid som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Näringsutskottets betänkande 55

I proposition 1979/80:114 (handelsdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för en omorganisation av allmänna reklamationsnämnden och för dess verksamhet som föredragande statsrådet hade förordat.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

2. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövdes för förslagets genomförande.

3. anta ett inom handelsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

4. till Allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1980/81 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 697 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen lämnas förslag om verksamhetsinriktning för och organisation av allmänna reklamationsnämnden.

Allmänna reklamationsnämnden började sin verksamhet år 1968. Nämnden prövar tvister mellan näringsidkare och konsument på begäran av konsument. Nämndens verksamhet har hittills bedrivits på försök. F. n. är nämnden knuten till konsumentverket.

Allmänna reklamationsnämnden fyller en viktig funktion som ett komplement till de allmänna domstolarna. Mot bakgrund av de goda erfarenheterna av den hittillsvarande försöksverksamheten vid nämnden föreslås verksamheten nu få en stadigvarande karaktär. Vidare föreslås att nämnden blir en fristående statlig myndighet. Nämndens avgöranden avses liksom f. n. vara rekommendationer till parterna om hur en tvist bör lösas.

En utvidgning av nämndens verksamhetsområde föreslås, nämligen att nämnden skall kunna pröva tvister rörande visst arbete på fast egendom, exempelvis elektriska installationer, VVS-installationer, målningsarbeten och golvläggning.

Verksamheten vid allmänna reklamationsnämnden avses bedrivas i sina nya former fr. o. m. den 1 januari 1981."

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:1932 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen skulle

1. uttala sig mot införandet av ett avgiftssystem vid allmänna reklamationsnämnden,

2. uttala sig för att det organisatoriska sambandet mellan konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden skulle kvarstå, så att konsumentverket även i fortsättningen skulle svara för allmänna reklamationsnämndens kansli, och avslå regeringens förslag i denna del.

3. uttala sig för att utvidgningen av allmänna reklamationsnämndens verksamhet skulle omfatta alla frågor rörande fast egendom, även köp.

4. hos regeringen hemställa om förslag under elfte huvudtiteln till ett, utöver propositionens förslag, ytterligare förslagsanslag till allmänna reklamationsnämnden, för att bestrida de merkostnader som ett bifall till punkten 3 kunde komma att medföra.

1979/80:1947 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) och

1979/80:1948 av Hans Pettersson m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen skulle

1. besluta att allmänna reklamationsnämnden anknöts till konsumentverket i enlighet med reklamationsutredningens förslag,

2. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om avgiftsbeläggning av reklamationsnämndens verksamhet.

Utskottet hemställde

1. beträffande omorganisation av och anslag till allmänna reklamationsnämnden att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:114 mom. 1 i ifrågavarande del och mom. 4 samt med avslag på motion 1979/80:1932 yrkande 2 och motion 1979/80:1948 yrkande 1 skulle

a) godkänna de riktlinjer för en omorganisation av allmänna reklamationsnämnden som angetts i propositionen.

b) till Allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1980/81 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 697 000 kr.,

2. beträffande avgiftsbeläggning av allmänna reklamationsnämndens tjänster att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:114 mom. 1 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1979/80:1932 yrkande 1 och motion 1979/80:1948 yrkande 2 godkände i propositionen angivna riktlinjer för avgiftsbeläggning,

3. beträffande riktlinjer i övrigt för allmänna reklamationsnämndens verksamhet att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:114 mom. 1 i ifrågavarande del och med avslag på motion 1979/80:1932 yrkandena 3 och 4 och motion 1979/80:1947 godkände i propositionen angivna riktlinjer i övrigt för allmänna reklamationsnämndens verksamhet,

4. beträffande vissa övergångsåtgärder m. m. att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:114 mom. 2 bemyndigade regeringen att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövdes för genomförandet av vad som beslutats enligt 1–3,

5. beträffande ändring i den s. k. småmålslagen att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:114 mom. 3 skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

Följande två reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Sivert Andersson, Birgitta Johansson och Sylvia Pettersson (alla s):

1. beträffande omorganisation av och anslag till allmänna reklamationsnämnden, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:114 mom. 1 i ifrågavarande del och mom. 4. med bifall till motion 1979/80:1948 yrkande 1 och med avslag på motionen 1979/80:1932 yrkande 2 skulle

a) godkänna de riktlinjer för allmänna reklamationsnämndens organisation som reservanterna angivit,

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

b) till Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden för budgetåret 1980/81 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 697 000 kr.,

2. *beträffande avgiftsbeläggning av allmänna reklamationsnämndens tjänster*, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med anledning av proposition 1979/80:114 mom. 1 i ifrågavarande del och med bifall till motion 1979/80:1948 yrkande 2 godkänna av reservanterna angivna riktlinjer för avgiftsbeläggning.

b) avslå motion 1979/80:1932 yrkande 1 i den mån motionen inte i denna del tillgodosågs enligt reservanternas hemställan under a.

SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! I proposition 100, bil. 14, påstås att de samlade statliga insatserna för stöd till studieförbunden har byggts ut. I själva verket är det nu tredje året i rad som regeringen, med olika metoder, försöker försämra villkoren för folkbildningsverksamheten här i landet.

I stort sett har alla utbildningsanordnare utom studieförbunden erhållit kompensation för de kostnadsstegringar som inträtt. I viss mån har riksdagen kunnat hålla tillbaka ambitionerna från de borgerliga regeringarna att reducera folkbildningsverksamheten.

Tidigare försök, våren 1978, att sätta tak för studiecirkelverksamhet har tillbakavisats av riksdagen. Dock icke i år, då regeringen lyckades få igenom ett tak för studiecirkelarna. Men även i år måste riksdagen göra ett tillkännagivande som undervisar utbildningsministern i administrativa frågor. Även på ett par andra områden har riksdagen kunnat hindra de borgerliga regeringarnas nedrustningslust vad det gäller folkbildningen. Jag kan peka på den uppsökande verksamheten i bostadsområden och frågan om studiecirkelbidragets ökning.

Vi socialdemokrater har alltid värnat om de sämst ställda i samhället. Samhället har, menar vi, en skyldighet att ge de sämst utbildade möjlighet att bättra på sina kunskaper. Ofta sker ju detta bäst inom studiecirkeln.

De borgerliga regeringarnas ekonomiska politik får som konsekvens att de kortutbildades behov av ytterligare utbildning inte går att fylla. Den här borgerliga snålblåsten mot folkbildningen är faktiskt upprörande. Genom hårda prutningar på cirkelbidraget undergrävs möjligheterna att över huvud taget bedriva cirkelverksamhet. Hårda prioriteringar, ökad ofrihet i studiearbetet blir resultatet av att man vill begränsa volymen på det frivilliga folkbildningsarbetet.

Nu är det studiecirkelarna på konsumentområdet som skall angripas. Det rör betydligt mer än 100 000 människor, som deltar i studieförbundens konsumentpolitiska verksamhet. Propositionens motivering är märklig. Anslaget har en 20-årig bakgrund. Sedan 1959 har ett riktat bidrag utgått från staten. Detta har sedermera successivt byggts ut. Bidraget har varit avsett som stöd till utbildning av studieorganisatörer och cirkelledare i konsumentämnen samt till materialproduktion och uppsökande verksamhet. Dessutom

har på senare år utbildning av förtroendevalda ingått i den här verksamheten. Med ett drag minskar man möjligheten att bedriva den här konsumentpolitiska verksamheten.

De som tjänar på detta är de kommersiella intressena, och det är i dag inte förvånande att en borgerlig regering ger sig in på denna linje. Att den i folkrörelsen förankrade centern lånar sig till att medverka till detta är mer förvånande.

Det är ju ändå så, att studieförbundens aktiviteter syftar till att stärka konsumenternas ställning på marknaden. Verksamheten riktar sig till de grupper som har svårast att hävda sig. Vuxenskolan har haft stöd ur detta anslag för studieorganisatörs- och cirkelledarutbildning i samband med cirklar för invandrarkvinnor och psykiskt utvecklingsstörda.

ABF har fått stöd till uppsökande verksamhet för aktiviteter bland pensionärer och handikappade samt för samarbetsprojekt med kooperativa organisationer. Medborgarskolan och nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet har fått stöd till liknande verksamhet. Denna verksamhet liksom hela den konsumentutbildning som har byggts upp förlorar nu detta stöd.

Anmärkningsvärt är att det här anslaget föreslås upphöra utan att man har utrett konsekvenserna, avvaktat resultatet av folkbildningsutredningen och remissförfarandet eller ens tagit kontakt med Folkbildningsförbundet eller studieförbunden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen vid näringsutskottets betänkande nr 54.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I sitt svar på vpk-motionen om kommunal konsumentpolitisk verksamhet har utskottet redovisat en lägesrapport avseende utbyggnaden av den kommunala konsumentverksamheten per den 1 januari 1980.

Av rapporten framgår att den 1 januari i år hade 185 av landets 279 kommuner beslutat om konsumentverksamhet. Jämfört med föregående år innebär det en ökning med 10 kommuner. Vidare redovisas att förändringen i kommunernas utbyggnad av konsumentverksamheten under 1979 till stor del har präglats av ökade satsningar på redan igångsatta verksamheter. Sålunda har antalet särskilda konsumentnämnder ökat med 14 till numera 80. Antalet kommuner som har en eller flera anställda vägledare på heltid hade ökat från 30 till 38 den 1 januari 1980. I de här framlagda siffrorna ingår även de kommuner som har fattat beslut om konsumentverksamhet men som ännu inte har kommit i gång med verksamheten och inte har någon personal anställd.

För att göra bilden mer positiv sägs i redovisningen att drygt 80 % av landets befolkning bor i kommuner som har beslutat om konsumentverksamhet. Detta kan omedelbart verka som en positiv utveckling, men verkligheten ger en annan bild. Vi tvingas konstatera att fortfarande saknar

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

ca 100 kommuner något som helst beslut om lokal konsumentverksamhet. Med den utbyggnadstakt som redovisas i betänkandet tar det ytterligare tio år innan ens beslut har fattats om sådan verksamhet.

Endast 80 kommuner har tagit konsumentverksamheten på allvar och givit den status med en egen ansvarig nämnd – vilket vi anser avgörande för att verksamheten skall fungera. Ännu sämre är personalsituationen. Bara i 38 kommuner av 279 finns en person anställd på heltid som enbart sysslar med konsumentverksamhet. Den sammankoppling som ofta görs efter ett beslut, att någon i kommunen redan anställd får i uppdrag att även sköta konsumentfrågor, ger ingen tillfredsställande lösning. Det blir då en syssla som så att säga sköts med vänster hand, och några krav på kunskaper inom berörda ämnesområden ställs oftast inte.

Att vpk återkommer med motioner i den här frågan beror på att vi inte är nöjda med vare sig utbyggnadstakten eller den behandling som den lokala konsumentverksamheten har fått.

Riksdagens näringsutskott, som har behandlat motionerna, har liksom riksdagen vid upprepade tillfällen understrukt det angelägna i att kommunerna bygger ut sin konsumentpolitiska verksamhet. Men därvid har det stoppat. Och i dagens betänkande nöjer sig utskottet liksom tidigare med att konstatera: "Utskottet finner det likväl i nuvarande läge uteslutet att staten skulle ålägga kommunerna en lagstadgad förpliktelse att bygga upp konsumentpolitisk verksamhet. Liksom hittills bör regeringen och konsumentverket följa utvecklingen och överväga om något initiativ bör tas från statens sida."

Herr talman! Vi firar i år något av ett jubileum för konsumentpolitiken. 1940 gav dåvarande statssekreteraren i finansdepartementet docent Karin Kock i uppdrag att leda och planlägga den första statliga upplysningsverksamheten i konsumentfrågor. Och med detta startade den svenska konsumentverksamheten. Då bildades någonting som kallades Aktiv hushållning och som hade syftet att åstadkomma en effektivare hushållning med de knappa konsumtionsvaruresurserna under andra världskriget. Man sökte hjälpa de enskilda hushållen till förnuftig planering, inköp, hantering och konsumtion av olika varor.

Sedan dess har naturligtvis en del hänt. 1944 bildades Hemmets forskningsinstitut, vars verksamhet inriktades främst på undersökningar av och upplysning om varor och arbetsredskap i hemmet. 1954 slogs Aktiv hushållning samman med Hemmets forskningsinstitut, som sedan blev konsumentinstitutet, som utöver att bedriva upplysning också var inriktat på att påverka utbudet av varor. Målet var i hög grad att rationalisera hushållsarbetet.

Vid slutet av 1960-talet vidgades målet för verksamheten. Inom ramen för en aktiv näringspolitik skulle samhället bedriva en medveten konsumentpolitik för att på olika sätt förstärka konsumenternas situation. Efter konsumentutredningen 1971 har vi fått flera och ändrade lagar och regler som sysslar med för konsumenterna viktiga frågor. Men det är för bevakning och tillämpning som den lokala konsumentverksamheten har en växande

betydelse.

Det torde bli uppenbart för allt fler människor i vårt land, att vi inte kan fortsätta den slit- och slängproduktion som präglat vårt samhälle under 1960- och 1970-talen. Den är förkastlig, från flera synpunkter. Inte minst har energifrågan aktualiserat detta. Men även med hänsyn till samhällsekonomin och till den enskilde konsumentens ekonomi är det ett omöjligt system. Det blir alltmer nödvändigt med en styrning från samhällets sida, om garanti skall kunna skapas för att våra begränsade resurser verkligen används för människors behov. Ett samhällssystem måste skapas där fortsatt industriell utveckling och samhällsutveckling förenas med god hushållning och en rättvisare fördelning av de samlade resurserna.

Målsättningen för samhällets konsumentpolitik tvingar fram en styrning av produktionen till en varumarknad anpassad efter behovet – inriktning på bra och billiga varor utan manipulation av konsumenter och spekulation i vinst och profitintressen, mera forskning som inriktas på produkternas kvalitet och användbarhet i stället för på förpackningar och marknadsföring. I ett kärvare ekonomiskt läge – som det vi nu befinner oss i – krävs ökad information och direkt hjälp till konsumenterna för att klara hushållningen. Det är de svaga grupperna som har behov av samhällets stöd i konsumentfrågor, inte minst de ekonomiskt svaga – barnfamiljer, pensionärer och invandrare – som inte har det ekonomiska utrymme som är nödvändigt för planerade inköp.

Det är bara om den lokala konsumentverksamheten fungerar som man når de mest hjälpbehövande. Lokal konsumentvägledning av väl utbildad personal är avgörande. Och det är en brist som borde avhjälpas att det i dag inte finns några utbildningskrav eller krav på kunskaper för de kommunala konsumentvägledarna. Därför är det en viktig sak som vi tagit upp i vår motion – att de ekonomiska medel som hittills anslagits till utbildningsändamål inte får försvinna, utan att de verkligen används till en ändamålsenlig utbildning. För övrigt borde konsumentkunskap ingå som ett obligatoriskt ämne på skolans alla stadier, med början i förskolan.

Vi har krävt en lag om kommunal konsumentverksamhet. Vi är inte ensamma om detta. Redan konsumentutredningen ansåg att om inte den kommunala konsumentverksamheten byggdes ut under en femårsperiod så borde frågan om obligatorisk kommunal konsumentverksamhet bli föremål för statsmakternas prövning. Konsumentverkets chef Sven Heurgren har uttalat att det går för sakta med den kommunala konsumentservicen och att det i början av 1980-talet är dags för ett obligatorium. Han framhåller att det ibland beror på penningbrist men att det också beror på ett ointresse från kommunernas sida. Vpk menar att det nu är dags att bryta kommunernas frivilliga agerande, och jag yrkar därför bifall till vpk-motionen 1448.

Herr talman! Karin Flodström, socialdemokraterna, har i motionen 948 tagit upp frågan om varumärkning enligt EAN-systemet. Vpk har förut i riksdagen tagit upp de problem som kan följa med detta system, som försämrar prismedvetandet och särskilt drabbar de människor som har svårt att orientera sig i butikerna. Eftersom det överensstämmer med vår tidigare framförda uppfattning yrkar jag därför bifall också till motionen 948.

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! I budgetpropositionen föreslår föredraganden att medel för studieförbundens verksamhet på konsumentområdet inte längre skall tilldelas från ett speciellt anslag hos konsumentverket. Majoriteten i näringsutskottet ansluter sig till föredragandens mening och anser att de resurser som i annan ordning ställs till studieförbundens förfogande bör göra det möjligt för dem att även fortsättningsvis bedriva en aktiv verksamhet på konsumentområdet, vilket självfallet är mycket angeläget.

Det finns inte längre några starka skäl för att på detta område behålla den ovanliga modellen att en sektormyndighet fördelar medel till studieförbunden. De samlade statliga insatserna för stöd till studieförbunden har byggts ut. Medel fördelas över anslagen E 6. Bidrag till studiecirkelverksamhet och E 7. Bidrag till studieförbund under utbildningsdepartementets huvudtitel. Det framstår såsom rimligt att studieförbundens insatser för konsumentverksamheten vägs mot andra insatser och att medlen fördelas från samma anslag.

Regeringen har inte heller glömt bort att konsumentverksamheten i kommunerna behöver stöd. Efterfrågan på bl. a. materialservice är stor. Ökad resurstilldelning för 1980/81 har därför beräknats under konsumentverkets förvaltningskostnadsanslag. Där ges en ökning med 200 000 kr. Noteras bör att detta är ett av de få områden där en förstärkning har genomförts. Det kärva statsfinansiella läget, som också socialdemokraterna måste vara medvetna om, har lett till att regeringen i denna budgetomgång har tillämpat ett huvudalternativ, vilket inneburit en nedskärning av anslagen med 2 %.

Socialdemokraternas ståndpunktstagande i denna fråga hade gjort ett betydligt starkare intryck, om man inte enbart sökt ta poäng genom att kritisera regeringens ställningstagande utan också dragit konsekvensen av sitt eget resonemang och föreslagit ett ökat anslag till konsumentverket. Socialdemokraterna försvarar nu i stället konsumentverkets verksamhet genom att föreslå att 800 000 kr. tas från ett anslag, som är avsett för den mycket angelägna konsumentforskning som stöds av konsumentverket. Det är att beklaga att socialdemokraterna har valt en sådan väg i sin reservation.

Vad gäller konsumentpolitiken i stort föreligger en kommittémotion från moderaterna, vilken min kollega Sten Svensson senare kommer att kommentera.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 54.

SIVERT ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Margaretha af Ugglas säger att studieförbunden har fått förstärkta anslag och att man med dem borde kunna klara de bortfall som sker till följd av de åtgärder regeringen har föreslagit i fråga om konsumentpolitiken. Det är inte sant, för de anslagsökningar som har skett till studieförbundens verksamhet står inte i rimlig proportion till kostnads-

utvecklingen. Vi vet att studiecirkelbidragen kraftigt har urholkats genom att höjningen stannade vid de 2 kr. som riksdagen nyligen har beslutat om. Det täcker inte den kostnadsutveckling som har skett.

Vi anser att en omfördelning av anslaget till konsumentverkets undersökningsverksamhet kan rädda en del av den studiecirkelverksamhet som är så nödvändig på det här området. Det är därför vi har föreslagit att man utan att tillskjuta nya pengar ändå skall göra det möjligt att få fram pengar till studiecirkelarna.

Jag kan också peka på den egendomligheten att utbildningsministern hänvisar till det särskilda bidraget till verksamhet som finansieras via konsumentverket som ett argument för att man borde kunna nöja sig med den lägre höjningen av det allmänna studiecirkelbidraget. När vi sedan kommer till handelsdepartementets område finner vi där det rakt motsatta resonemanget, nämligen att den typen av anslag skall slopas.

Jag tycker nog att det finns en viss tvetalan i budgetpropositionens olika bilagedelar i det här avseendet.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Jag är väl medveten om att min bankkollega Sivert Andersson är mycket kunnig i dessa frågor. Men nog tycker jag ändå att man kan säga att de samlade statliga insatserna för stöd till studieförbunden har byggts ut. Sifferserien för de statliga anslagen över utbildningsdepartementets huvudtitel visar faktiskt 537 miljoner 1978/79, 732 miljoner 1979/80 – det är vad jag ser en ökning med 200 miljoner – och 809 miljoner 1980/81.

Sedan är det naturligtvis så att även studieförbunden kommer att få känna av det mycket svåra ekonomiska klimat som vi har i Sverige, det är jag helt klar på.

Jag tycker att det är en ganska tam hemställan som socialdemokraterna kommer fram till när de vill att forskningspengar skall gå till studiecirkelverksamhet. Det innebär ju att angelägen konsumentverksamhet får stryka på foten. Man låter t. o. m. konsumentverket få avgöra vilka forskningsanslag som skall skäras ner.

SIVERT ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! De höjningar som folkbildningsförbunden har fått täcker i vart fall inte när det gäller studiecirkelverksamheten den kostnadsökning som har skett. Jag vill erinra om den diskussion vi hade här för ungefär ett år sedan med anledning av att utbildningsutskottet hade kommit fram till att de då beviljade anslagen till folkbildningsförbunden inte räckte till.

Riksdagen beslöt då att ställa ytterligare 5,5 milj. kr. till studieförbundens förfogande. Det var ett engångsanslag som motiverades av den allmänna kostnadsutvecklingen. Att den extra åtgärden måste tillgripas talar inte för att studieförbunden hade någon vidare god ekonomi.

Detta skedde bara någon vecka efter det att riksdagens borgerliga majoritet trumfat igenom oerhörda lättnader på företagsbeskattnings och skogsbeskattnings område. Det har beräknats att man sänkte skatten med

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

1 600 milj. kr. den svarta måndagen den 28 maj förra året. Veckan efter fick vi uppleva hur moderaterna, med Margaretha af Ugglas i spetsen, röstade emot de 5,5 miljoner som studieförbunden fick vid det tillfället. Det vittnar om en mycket dålig förståelse för de ekonomiska svårigheter som studieförbunden kämpar med.

MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Jag noterar i varje fall att i dag föreslår inte Sivert Andersson några ytterligare 800 000, utan han tar dem i stället från konsumentforskningen.

HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! I propositionen 1979/80:114 om verksamheten vid allmänna reklamationsnämnden föreslår regeringen vissa förändringar av de nuvarande rutinerna.

Allmänna reklamationsnämnden inrättades som en försöksverksamhet 1968 och har varit organisatoriskt knuten till konsumentverket sedan 7-8 år. Erfarenheterna av nämndens arbete under försöksperioden visar att detta varit till stor hjälp då det gällt att avgöra tvister mellan konsumenter och näringsidkare. Men också på andra områden inom konsumentpolitiken har verksamheten varit till nytta, inte minst därför att nämndens organisatoriska arbete är knutet till konsumentverket.

En utredning kallad konsumentutredningen har lagt fram ett betänkande som föreslår att verksamheten permanentas samt att det administrativa arbetet också i fortsättningen skall ligga under konsumentverket.

I propositionen tillstyrker regeringen utredarnas förslag om permanentning av reklamationsnämnden men går emot utredningen då det gäller huvudmannaskapet för den administrativa delen och föreslår att ett särskilt verk inrättas. Jag har tillsammans med ett par partivänner väckt en motion med anledning av propositionen där vi föreslår att det organisatoriska samband som nu råder mellan konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden skall bibehållas. Skälen till detta är desamma som reklamationsutredningen anförde, nämligen konsumentpolitiska och ekonomiska fördelar. De konsumentpolitiska fördelarna ligger främst i att verket genom anmälningarna till nämnden har en kanal att fånga upp de problem som finns ute i vårt näringsliv, men också i att man underlättar verkets kontroll av att nämndens rekommendationer efterlevs.

När det gäller den ekonomiska sidan av förslaget så är vi motionärer förvånade över att den borgerliga regeringen, i den mycket svåra ekonomiska situation vi försatts i, föreslår inrättandet av ett nytt verk.

Regeringen föreslår tre nya tjänster för administrativa uppgifter i den självständiga myndigheten. Vi motionärer är övertygade om att det snabbt kommer att visa sig att detta inte räcker. En självständig myndighet måste ha egna resurser för telefon, vaktmästeri, registratur, bevakning m. m. Dessutom finns områden som personaladministration, löneadministration och kontorsservice som måste fungera.

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

Detta är rutiner som i dag i stort sett sköts av konsumentverket men som måste ersättas om en självständig myndighet inrättas. Var kostnaderna för detta kommer att hamna är det svårt att sja om. Men alla som har något begrepp om ekonomi måste inse att det blir dyrt, dessutom onödigt. Samarbetet mellan konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden har fungerat alldeles utmärkt.

I propositionen förordas att reklamationsnämnden skall ta ut en avgift av konsumenterna för att täcka besiktningkostnaderna.

Vi är i princip motståndare till avgifter, men erfarenheten visar att kan man få tillgång till expertis när det gäller besiktningar av olika slag så är det till fördel för konsumenten som behöver hjälp. Vi vill emellertid bestämt hävda att storleken på avgiften inte får överstiga värdet av det objekt som skall besiktigas. Vi föreslår också en maximering av avgiften till 300 kr. per objekt.

I propositionen aktualiseras även frågan om en generell avgiftsbeläggning av nämndens verksamhet. Det sägs att frågan skall övervägas ytterligare och att det får ankomma på regeringen att pröva i vilken omfattning avgifter bör utgå i ärenden som nämnden tar upp.

Även om det är så att regeringen formellt har befogenheten att införa avgiftsbeläggning, anser vi motionärer att reklamationsnämndens verksamhet är så viktig och har en sådan omfattning att frågan om avgiftsbeläggning skall underställas riksdagen. Detta kräver vi i motionen.

Herr talman! Näringsutskottet behandlar i betänkande 55 proposition 114, och utskottets borgerliga majoritet har yrkat bifall till propositionen på samtliga punkter. Mina partivänner i utskottet har reserverat sig till förmån för vår motion under två punkter, och jag yrkar bifall till dessa båda reservationer.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Myten om parternas jämställdhet odlas på många områden. På arbetsmarknaden jämställer man åtta nio finansfamiljer med i princip hela det övriga arbetande folket. På varumarknaden odlas myten om konsumentens fria val, och borgerliga ideologer brukar föra fram teorier om att konsumenten genom sitt köp röstar fram de bästa varorna på marknaden. Och sedan är allt frid och fröjd.

Om det vore så enkelt skulle vi inte behöva diskutera konsumenternas ställning gentemot producenternas och säljarnas. Då skulle skräpet och luredrejeriet försvinna, därför att ingen medvetet väljer smörja framför riktiga och bra varor.

Nu existerar tyvärr inte det ideala förhållandet. Tvärtom. Konsumenterna har i regel svårt att hävda sig i köpsituationen. För att till någon del hjälpa den svagare parten – konsumenten – har man skapat flera olika organ till stöd och hjälp i situationer där det kan vara svårt att på egen hand få rättelse. Ett av dessa organ är allmänna reklamationsnämnden.

Reklamationsnämnden har verkat på försök under ganska lång tid, och nu är det dags att permanenta verksamheten. Och det är mycket bra. Jag tror att

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

många skulle ha hoppat högt om man hade föreslagit något annat. Nämnden har redan under sin försöksverksamhet blivit en institution, en del av samhällsorganisationen som är mycket värdefull för konsumenterna. Det föreslås också att nämnden skall skiljas från konsumentverket och bli fristående, och det föreslås att den skall få utvidgat verksamhetsområde när det gäller tvister om arbeten på fast egendom, t. ex. elinstallationer, målning etc.

Tyvärr föreslår man inte att verksamheten också skall gälla köp av viss fast egendom, t. ex. småhus. Och det är synd, eftersom det i dessa fall gäller mycket stora och dyra affärer för den enskilde, och det är affärer där man kanske mer än på andra områden är utlämnad till säljaren och till att själv försöka tränga in i beskrivningar och svåra tekniska frågor. För nyproducerade hus är det svårt med ritningar och tekniska beskrivningar. För äldre hus är det svårt att kontrollera om det som uppges är sant och om det finns dolda fel. Även om det numera finns några rader i kontrakten där säljaren skall övertyga om att allt är riktigt och att alla uppgifter är sanna, så kan man säga att köparen sitter i en mycket svår situation när det gäller äldre hus.

Vi anser från vpk att reklamationsnämndens verksamhet i framtiden borde omfatta även köp av fast egendom, t. ex. småhus. Regeringen vill inte tillstyrka detta i sitt förslag, och det vill inte utskottet heller. Man avstyrker vår motion i den delen.

När man läser detta är det frestande, herr talman, att göra en jämförelse med politiken i övrigt. Utskottet går med på att kontrollera ytan, fasaden, tapeter, matläggning, elinstallationer, men man går inte med på att titta på hur det ser ut bakom. När det gäller sådant skall inte konsumenten kunna få sina ärenden avgjorda i reklamationsnämnden. Så är det i politiken i övrigt också, för att dra parallellen: Man putsar och petar litet på ytan, men man går inte in på djupet, på de verkligt svåra och stora frågorna i samhället. Det är en intressant parallell – jag vet inte om den är ideologiskt betingad, men man slås av den.

I propositionen föreslås också att man skall kunna avgiftsfinansiera nämndens verksamhet. Ur konsumentpolitisk synvinkel är det naturligtvis oacceptabelt. För dem som har det sämst ställt är en avgift för att få saken prövad i nämnden ett hinder för att gå till nämnden. Både reklamationsutredningen och konsumentverket har också avvisat tanken på avgifter. En avgift är en effektiv spärr mot att man snabbt och enkelt, utan att riskera något, skall kunna söka rättelse – speciellt om man är pank eller har gjort någon extra dålig affär.

Jag är säker på att någon kommer att invända med att säga att det väl inte är så farligt med en avgift om kunden får rättelse och då tjänar pengar på att få varan utbytt eller få ersättning för en felaktig vara.

Men det är ju inte bara detta som är vitsen med reklamationsnämndens verksamhet, utan det är också det faktum att om det kommer in många anmälningar, då kan man snabbt kartlägga skumma branscher och spåra dåliga produkter som börjar dyka upp på marknaden. Och där är det en styrka att nämnden får in så många anmälningar som möjligt. Sådant

förhindras om man lägger en avgift på begäran att få rättelse.

Vi föreslår alltså att man inte skall avgiftsbelägga reklamationsnämndens tjänster.

Till sist, herr talman, något om relationsförhållandet till konsumentverket: I vår motionsskrivning har vi sagt att vi vill behålla de nuvarande relationerna till konsumentverket. Det är en skrivning som har karaktären av försvar gentemot propositionen, där man föreslår att nämnden skall skiljas ut från verket och bli en fristående statlig myndighet.

Jag behöver inte i mitt anförande gå in på argumenten för att behålla sambandet och avslå propositionens förslag. Det är uppenbart att ett samband har stor betydelse för konsumentpolitiken i dess helhet. Det har vi redogjort för i vår motion, och det finns också med i propositionen, där man presenterar ett utdrag från reklamationsutredningen.

Till betänkandet finns en socialdemokratisk reservation fogad som tar upp relationsförhållandet. Där yrkar man, trots att reservationens huvudinriktning är gemensam med vpk-motionens, avslag på vår motion. Men jag skall vara så generös, herr talman, att jag avstår från att yrka bifall till yrkande 2 i vår motion 1932. Vi nöjer oss här med att rösta för s-reservationen, eftersom den i huvudsak tillgodoser vad vi menar med vår skrivning.

Däremot yrkar jag naturligtvis bifall till vår motion 1932 i övriga delar därför att ett bifall till den skulle få stor betydelse för dem som det ytterst handlar om: konsumenterna på den svenska kapitalistiska varumarknaden.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! Jag skall som representant för utskottsmajoriteten på några punkter kort motivera vårt ställningstagande i det här ärendet, som gäller näringsutskottets betänkande 55 med anledning av proposition 114 om verksamheten vid allmänna reklamationsnämnden.

Herr talman! Allmänna reklamationsnämnden prövar tvister mellan näringsidkare och konsument, och det sker på begäran av konsumenten. Verksamheten började för drygt tio år sedan, 1968. Det har visat sig att den på försök drivna verksamheten varit utomordentligt viktig och blivit uppskattad i hög grad, framför allt av de närmast berörda intressenterna, nämligen konsumenterna. Erfarenheterna är med andra ord mycket goda.

Nu föreslås i propositionen delvis en utvidgning men framför allt en förstärkning av nämndens verksamhet. Förstärkningen består i att nämnden från att ha varit av mer provisorisk karaktär får status som stadigvarande. Detta markeras genom att nämnden enligt propositionen skall få ställning som fristående statlig myndighet.

Självklart förutsätts emellertid i propositionen liksom från utskottsmajoritetens sida att det skall förekomma ett mycket nära samarbete mellan konsumentverket och allmänna reklamationsnämnden. Nämndens beslut kommer även i fortsättningen att utformas som rekommendationer. Som tidigare talare har framhållit föreslås i propositionen och av utskottsmajori-

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Konsumentverket
och allmänna
reklamations-
nämnden*

teten att nämndens verksamhet skall kunna utvidgas när det gäller arbete på fast egendom och vissa, särskilda tjänster inom avgränsade områden. I propositionen nämns som exempel på sådana tjänster: elektriska installationer, VVS-installationer, målningsarbeten och golvbeläggning. Herr talman! Erfarenhetsmässigt vet alla konsumenter att det här är mycket väsentliga områden, där det mycket ofta uppstår tvister mellan entreprenörer och leverantörer å ena sidan och konsumenter å andra sidan.

I propositionen fastslås också en annan mycket självklar och väsentlig sanning, nämligen att det är uppenbart att det är efterfrågan som styr omfattningen av nämndens verksamhet. Detta innebär naturligtvis att man måste se till att nämnden får ökade medel. Det föreslås, och hela utskottet står bakom detta, att avgifter för besiktningskostnader skall kunna tas ut. Socialdemokraterna går i sin reservation med på högst 300 kr., men majoriteten har utan begränsning tillstyrkt förslaget i propositionen, dvs. att avgift utan begränsning skall kunna utgå för besiktningsinsatser.

Herr talman! När det gäller förslaget att allmänna reklamationsnämnden skall skiljas från konsumentverket rent formellt och få en självständig ställning har både socialdemokraterna och vpk vänt sig mot detta. De önskar bibehålla de nuvarande förhållandena. Beträffande nämndens fristående ställning tycker jag att det ligger i öppen dag att det från rättsintressets synpunkt är helt nödvändigt med en fristående ställning. Det här landet är ett gammalt rättssamhälle, och det har alltid hävdats att när tvister skall behandlas, vare sig det sker i allmänna domstolar eller i annan ordning, skall det ske i helt opartiska former. Konsumentverket, som från sina utgångspunkter och med sina uppgifter gör utomordentligt fina insatser, är dock, herr talman, i detta sammanhang part, eftersom det har till uppgift att enbart hävda konsumentintresset. Självfallet är alla näringsidkare som får sina ärenden prövade tviðstevägen precis lika mycket värda som vederbörande konsumenter. Vill man uppnå fullständig objektivitet och fullständigt förtroende för nämndens verksamhet, måste detta ske genom att nämnden i enlighet med gammal god svensk rättstradition ges en skyddad ställning. Jag tror att det är mycket väsentligt att framhålla detta. Utskottsmajoriteten har också menat att detta krav är väsentligt.

Beträffande besiktningskostnaderna föreslås i propositionen att avgift tas ut. Även utskottet anser det helt rimligt att det tas ut en avgift och att denna i så fall täcker besiktningskostnaderna. Skulle man, herr talman, inte ta ut någon avgift, skulle nämnden utan tvivel kunna avvisa vissa ärenden i fruktan för att besiktningskostnaderna skulle kunna bli för höga. Det motsatta förhållandet inträder självfallet, om man tar ut en viss avgift. Då ökar nämndens möjligheter att pröva flera ärenden, vilket också måste gynna konsumenterna, då ju fler konsumenter på det sättet kan få sina ärenden prövade.

När det gäller generella avgifter säger utskottsmajoriteten att man måste betrakta dem som ett medel för att verksamheten skall kunna koncentreras på de från konsumentensynpunkt väsentligaste frågorna. Detta har också framhållits i propositionen. Det är självklart att man med tanke på

konsumenterna måste sålla bort bagatellärenden och koncentrera sig på de väsentligaste ärendena. Därför är givetvis en generell avgift överlägsen andra system.

Utskottet har slutligen skrivit att man delar regeringens uppfattning att regeringen bör närmare få pröva frågan beträffande avgifterna i framtiden. Utskottet avstyrker alltså motionsyrkandena, som också delvis tagits upp i reservationerna.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 17 Anmälades och bordlades

Proposition

1979/80:138 om åtgärder för försörjningsberedskapen på textilfiber- och bomullsgarnsområdena

§ 18 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 29 maj

1979/80:516 av *Martin Segerstedt* (s) till arbetsmarknadsministern om rekryteringen till riksyркesskolorna:

Riksyркesskolorna i Hedenäset, Torpshammar, Hudiksvall och Gamleby bedriver arbetsmarknadsutbildning för arbetslös ungdom i åldern 16–18 år. I riksdagsbeslutet om begränsning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för denna åldersgrupp togs riksyркesskolornas verksamhet inte upp. Detta har på skolorna väckt oro för elevrekryteringen och därmed för skolornas fortbestånd.

Jag vill därför ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Kommer de nya bestämmelserna för arbetsmarknadsutbildning att ge utrymme för den elevrekrytering som krävs för att bibehålla riksyркesskolorna i nuvarande omfattning?

1979/80:517 av *Maj-Lis Landberg* (s) till arbetsmarknadsministern om Norrköpings nya lasarett Vrinnevisjukhuset:

Regeringen har beslutat att avslå Östergötlands läns landstings ansökan om igångsättningstillstånd för Norrköpings nya lasarett Vrinnevisjukhuset.

Vill statsrådet redogöra för motiven för avslaget?

1979/80:518 av *Bertil Måbrink* (vpk) till jordbruksministern om gifttransporter:

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

*Meddelande om
frågor*

Torsdagen den
29 maj 1980

*Meddelande om
frågor*

Gifttransporter på landsväg och järnväg samt till sjöss ökar. Ingen myndighet har totalansvaret, och ingen myndighet har heller själv möjligheter att ordna sanering efter en eventuell olycka. Dessutom – och det är det allvarligaste – finns inga som helst uppgifter om omfattningen av gifttransporterna och deras innehåll. Detta betyder att det är små möjligheter att upprätta beredskapsplaner vid en eventuell olycka någonstans i landet.

De regler som gäller för gifttransporter efterlevs mycket dåligt. Vid en kontroll i Gävleborgs län, där 50 fordon undersöktes, blev resultatet att inte ett enda fordon godkändes.

Jag vill fråga:

Vilka åtgärder avser jordbruksministern vidtaga för att kartlägga omfattningen av gifttransporterna och för att få till stånd effektiva kontroll- och säkerhetsåtgärder?

1979/80:519 av *Maj Britt Theorin* (s) till statsrådet Elisabet Holm om lagförslag med förbud mot omskärelse av kvinnor:

Socialutskottet har beslutat att till hösten uppskjuta frågan om en lag mot omskärelse av kvinnor. Samtidigt är det viktigt att ett klart uttalande från svensk sida mot stympning av kvinnor föreligger vid FN:s kvinnokonferens i Köpenhamn. Jag vill därför fråga statsrådet Holm:

Är statsrådet beredd att uttala sig mot stympning av kvinnor och kommer ett lagförslag i denna riktning att föreläggas riksdagen under hösten?

1979/80:520 av *Eva Hjelmström* (vpk) till statsrådet Elisabet Holm om lagförslag med förbud mot omskärelse av kvinnor:

Socialutskottet har beslutat att till hösten uppskjuta frågan om en lag mot omskärelse av kvinnor. Samtidigt är det viktigt att ett klart uttalande från svensk sida mot stympning av kvinnor föreligger inför FN:s kvinnokonferens i Köpenhamn.

Jag vill därför fråga statsrådet Holm:

Är statsrådet beredd att under höstrikdagen lägga fram ett lagförslag mot stympning av kvinnor?

1979/80:521 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till utrikesministern om regeringsåtgärder med anledning av förhållandena i Guatemala:

Den 9 april ställde jag en fråga om åtgärder med anledning av förhållandena i Guatemala, där fackföreningsledare vid Coca-Cola-fabriken mördas. Förhoppningen var att regeringen skulle göra något i samband med den internationella bojkotten mot Coca-Cola-produkter som genomfördes av fackföreningsrörelsen i olika länder. Mina förhoppningar inför frågesvaret var naturligtvis små, men svaret blev ändå en besvikelse. Utrikesministern försökte då fly undan ansvaret att agera. Nu har ännu fler fackföreningsledare mördats vid samma fabrik i Guatemala.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga utrikesministern:

Föranleder dessa nya mord någon åtgärd från regeringen, eller kvarstår regeringen i sin likgiltighet inför händelserna?

1979/80:522 av *John Andersson* (vpk) till jordbruksministern om användningen av vissa giftpreparat vid skogsplantering:

Förra året gjordes försök att ersätta DDT i samband med skogsplantering. Ersättningspreparaten var nervgifter, såsom Sumicidin, Ambush och Ipitox. Planteringsarbetarna blev sjuka, en del fick svårt att andas, några fick näsblod m. m. Efter en storm av protester drogs ett av ämnena, Sumicidin, tillbaka. De två andra medlen med samma verksamma substans fick trots detta användas även i fortsättningen. Enligt vad som nu uppges ligger en förnyad anmälan hos produktkontrollnämnden om användande av Sumicidin. Förändringen består enligt uppgift i att detta medel nu är oljebaserat i stället för vattenbaserat.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga jordbruksministern:

Avser jordbruksministern att här vidta några åtgärder i anledning av de svåra biverkningar som användandet av dessa medel förorsakar?

1979/80:523 av *Bonnie Bernström* (fp) till statsrådet Elisabet Holm om lagförslag med förbud mot omskärelse av kvinnor:

Socialutskottet har beslutat att till hösten uppskjuta behandlingen av frågan om en lag mot omskärelse av kvinnor. Samtidigt är det viktigt att ett klart uttalande från svensk sida mot stympning av kvinnor föreligger inför FN:s kvinnokonferens i Köpenhamn.

Är statsrådet beredd att uttala sig mot stympning av kvinnor, och kommer ett lagförslag i den riktningen att föreläggas riksdagen under hösten?

1979/80:524 av *Gunnel Jonäng* (c) till statsrådet Elisabet Holm om lagförslag med förbud mot omskärelse av kvinnor:

Socialutskottet har beslutat att till hösten uppskjuta behandlingen av frågan om en lag mot omskärelse av kvinnor. Samtidigt är det viktigt att ett klart uttalande från svensk sida mot stympning av kvinnor föreligger inför FN:s kvinnokonferens i Köpenhamn.

Är statsrådet beredd att uttala sig mot stympning av kvinnor, och kommer ett lagförslag i denna riktning att föreläggas riksdagen under hösten?

1979/80:525 av *Bengt Wittbom* (m) till arbetsmarknadsministern om Samhällsföretags sysselsättningspolitik:

JH-produktion, som är den regionala stiftelsen för skyddat arbete i Jämtland-Härjedalen, har nyligen fattat principbeslut om en investering i en produktionsanläggning för laminering av spånskivor. Dessa skall enligt uppgift användas vid tillverkning av främst köksinredningar.

I den nya anläggningen skall sysselsättas ett 20-tal personer, som alla, enligt de uppgifter jag fått fram, är fullt arbetsföra och således inte tillhör den

Torsdagen den
29 maj 1980

*Meddelande om
frågor*

kategori arbetstagare som Samhällsföretag i sin verksamhet normalt skall sysselsätta.

Med anledning av de nyssnämnda uppgifterna vill jag fråga arbetsmarknadsministern om det kan anses förenligt med de uppgifter och den målsättning som Samhällsföretag har enligt fattade riksdagsbeslut, att företaget nu också skall börja användas som instrument i regionalpolitiken, genom att som i detta fall skapa sysselsättning för fullt arbetsföra människor, vilka således inte ingår i den kategori arbetstagare som samhällsföretagen enligt riksdagens riktlinjer har att vända sig till.

1979/80:526 av *Olof Palme* (s) till statsministern om planerad besparing i statsutgifterna:

Budgetunderskottet är nu, efter flera år av borgerlig vanskötsel av statsfinanserna, så stort att kraftiga åtgärder krävs för att bryta utvecklingen. Regeringen har förutskickat att 7 miljarder kronor skall sparas av statsbudgetens utgifter. Ekonomiministern har offentligt uttalat att beloppet skall vara 9 miljarder. Förberedelserna för att genomföra dessa besparingar pågår i regeringskansliet. I massmedierna cirkulerar uppgifter, som synes härröra från regeringskansliet, om regeringens hemliga besparingspromemorior. Miljoner människor, bl. a. pensionärer, barnfamiljer och hyresgäster, berörs av de planerade åtgärderna. Det är i hög grad rimligt att svenska folket av regeringen får information om innehållet i detta material, så att möjlighet till en bred samhällsdebatt ges i god tid innan beslut skall fattas av riksdagen. Enligt tidningsuttalanden av statsministern skall förslag till besparingar föreläggas riksdagen i höst.

Jag vill mot denna bakgrund fråga statsministern:

Ställer sig statsministern bakom ekonomiministerns uttalande att 9 miljarder kronor i statsutgifter skall sparas?

Är regeringen beredd att för allmänheten redovisa de olika förslag till besparingar i statens budget som utarbetats i regeringskansliet?

1979/80:527 av *Sten Svensson* (m) till arbetsmarknadsministern om arbetsförmedlingen inom kontorsservicebranschen:

Arbetsmarknadsstyrelsen har beslutat att överlämna två anklagelser mot skrivbyråer om olaga arbetsförmedling till åtalsprövning.

Riksdagen har på förslag av arbetsmarknadsutskottet begärt att villkoren för kontorsservicebranschen skall utredas. Regeringen har snabbt verkställt detta beslut och nyligen offentliggjort direktiven till utredningen.

Med hänvisning såväl till de uttalanden som utskottet gjort i det aktuella betänkandet som till vad regeringen givit uttryck för i sina utredningsdirektiv vill jag till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder överväger regeringen för att säkerställa en adekvat tillämpning av de instruktioner som gäller i nuvarande situation?

1979/80:528 av *Olle Eriksson* (c) till industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid Tiger-Rangs fabrik i Dals-Ed:

De lokala arbetsmarknaderna i norra Dalsland är små och ensidigt inriktade, och tillgången på arbetstillfällen måste förbättras betydligt. Undersysselsättningen är stor; särskilt är förvärvsfrekvensen bland kvinnor mycket låg. Förlorade arbetstillfällen kan inte ersättas med ökad arbetspendling, då pendlingsavstånden är långa till andra och större arbetsmarknader.

Därför har statsmakterna i föreskrifter och riktlinjer för regionalpolitiken och länsplaneringen i Älvsborgs län betonat att insatser i kommunerna i norra Dalsland borde ges hög prioritet. Nu har statliga AB Eiser beslutat om nedläggning av Tiger-Rang AB:s fabrik i Dals-Ed. Detta är ett hårt slag för de anställda och Dals-Eds kommun.

Med detta som bakgrund vill jag fråga industriministern:

Ämnar industriministern vidta några åtgärder som kan trygga sysselsättningen för de anställda vid Tiger-Rangs fabrik i Dals-Ed?

1979/80:529 av *Torkel Lindahl* (fp) till kommunikationsministern om den planerade ombyggnaden av Europaväg 6 vid Rabbalshede:

Statens vägverk planerar att göra en kortsiktig ombyggnad av väg E 6 vid Rabbalshede i norra Bohuslän.

Lokalbefolkningen motsätter sig bestämt den föreslagna ombyggnaden, som inte löser problemen med trafikfällorna i området utan medför klara nackdelar för Rabbalshede samhälle.

Rabbalshedeborna är beredda att stå ut med den nuvarande sträckningen tills den planerade permanenta omläggningen av E 6:an kan göras.

Anser statsrådet det möjligt att undvika den planerade kortsiktiga ombyggnaden av väg E 6 vid Rabbalshede?

1979/80:530 av *Bengt Wiklund* (s) till justitieministern om åtgärder i anledning av en tysk domstols inställning till handikappade:

Ett tjugotal handikappade svenska ungdomar vistades på hotell Eretria Beach på ön Evia i Grekland för tre veckors träning och rekreation. Bland gästerna på hotellet fanns också ett stort antal västtyskar.

En kvinna ansåg sig besvårad av de handikappade ungdomarnas närvaro och krävde resebyrån på ersättning för förstörda semesterintryck. Resebyrån avslag hennes begäran, och kvinnan vände sig då till domstol.

En västtysk domstol har i mars i år dömt den västtyska resebyrån Neckermann att till en kvinna i München återbetala hälften av hennes kostnader för en vistelse på hotell Eretria Beach.

Är det känt för justitieministern att hovrätten i Frankfurt am Main tillerkänt en resande – en turistande dam – skadestånd därför att svenska handikappade bodde på samma hotell som hon, och vilka åtgärder ämnar

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

Meddelande om frågor

Nr 156

Torsdagen den
29 maj 1980

justitieministern vidta för att förhindra att handikappade förvägras sin rätt att ta in på hotell?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 18.01.

*Meddelande om
frågor*

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert